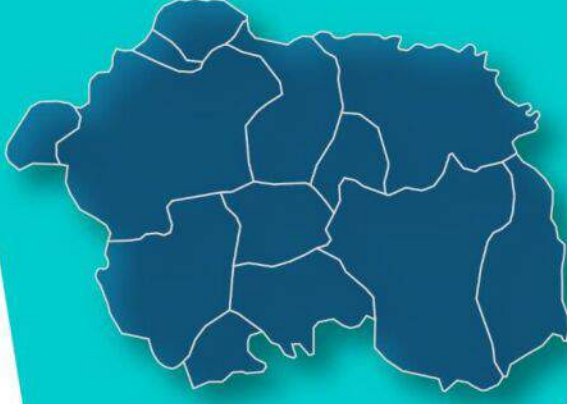

ESKİŞEHİR
SANAYİ
ODASI

2022

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI EKONOMİK DURUM VE BEKLENTİ RAPORU

İçindekiler

Önsöz	3
Uzman Deęerlendirmeleri	7
Giriş	14
Kapsam	14
Değerlendirme	16
Eskişehir Özel	20
Sonuç	25
Sektörel Deęerlendirmeler	28

Bu rapor, Eskişehir Sanayi Odası üyelerinin ve ilgili paydaőlarımızın görüş, talep ve önerileri doğrultusunda hazırlanmıştır.

Ocak 2022

Celalettin Kesikbaş
Eskişehir Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

Değerli Sanayiciler,

Türkiye ekonomisi zincirlenmiş hacim endeksine göre 2021 yılının üçüncü çeyreğinde geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre yüzde **7,4 büyüme** gösterdi. Bu dönemde PMI (İmalat Sektörü Satın Alma Yöneticileri) Endeksi 52 düzeyinde gerçekleşerek **imalat sanayiinde genişlemenin** sürdüğüne işaret etti, döviz kuru gelişmelerinin ve hammadde maliyetlerinde kaydedilen artışların etkisiyle üretim maliyetlerinin ve fabrika çıkış fiyatlarının yüksek düzeyde arttığı izlendi.

Diğer taraftan **enflasyon** göstergelerindeki yükseliş 2021 yılında büyük oranda hızlandı. TÜİK tarafından açıklanan enflasyon verilerine göre, **Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)** yıllık yüzde **36,08** olarak gerçekleşti. Artışın yüksek olduğu ana gruplar sırasıyla yüzde 53,66 ile ulaştırma, yüzde 43,80 ile gıda ve alkolsüz içecekler, yüzde 40,95 ile ev eşyası oldu. Diğer taraftan **üreticinin enflasyonu** olarak adlandırılan **Yurtiçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE)** ise yıllık **yüzde 79,89** arttı. Ana sanayi gruplarının yıllık değişimleri; ara malında yüzde 92,13, dayanıklı tüketim malında yüzde 46,16, dayanıksız tüketim malında yüzde 54,23, enerjide yüzde 122,76 ve sermaye malında yüzde 1,17 artış olarak gerçekleşti.

Fiyatlarda yaşanan bu enflasyonist yükselişlerle birlikte Türkiye 2021 yılında **ihracat rekorları** kırmaya devam etti. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından açıklanan verilere göre, 2021 yılı Türkiye ihracatı geçen yıla kıyasla yüzde 32,9 artışla **225,4 milyar dolara** yükseldi. İhracatın ithalatı karşılama oranı **yüzde 77** oldu. Merkezi **Eskişehir**'de olan firmaların 2021 yılı ihracatı 1 milyar dolar seviyesini aşarak geçen yıla göre yüzde 24 arttı ve **1,17 milyar dolar** olarak gerçekleşti. Merkezi Eskişehir harici olan üyelerimizin rakamları da eklenince Eskişehir ihracatı konsolide olarak **3 milyar doların** üzerine çıktı.

Pandemi etkisinde geçen 2021 yılında genel olarak **enflasyon, emtia fiyat artışları, tedarik zinciri darboğazları ve enerjideki dalgalanma** tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de etkili oldu. Bunlarla birlikte **TL'nin kısa sürede yüksek değer kaybı, yabancı para birimlerindeki aşağı ve yukarı yönlü dalgalanmalar ve öngörülebilirlik sorunları** sanayicimizi en çok zorlayan konulardı.

İçinde bulunduğumuz tablo 2021 için biraz karamsar gibi görünse de ülkemizin potansiyelinin ve sahip olduğu fırsatların farkındayız. Türkiye'nin ihracatında yüzde 55 dolayında paya sahip **Avrupa pazarında** talep giderek artmakta. Başta lojistik maliyetler ve pandemi sebebiyle bu talebin **Çin yerine Türkiye'ye** kaymasının etkilerini 2021 yılında imalat sanayisinde net bir şekilde görmeye başladık. Nitekim organize sanayi bölgelerimizin yıllık elektrik ve doğal gaz tüketim verilerinde yüzde 20'leri aşan artışlar bunun en somut göstergelerindedir.

Son iki yılımıza damgasını vuran koronavirüs, 2022 yılında da **Omicron** varyantıyla hayatımızda olacak gibi gözüküyor. Pandeminin devam etmesi; küresel ölçekte enflasyon dalgası, emtia fiyatları ve tedariki gibi sorunların da konuşulmaya devam edeceği sonucunu doğurmaktadır. Bu durumun üretici fiyatlarına olan etkisinin, bir önceki yıla kıyasla, daha kabul edilebilir olması için gerekli tedbirlerin alınması önem taşımaktadır. **Dengelenme yılı** olarak yaşamak istediğimiz 2022'nin reel sektör için daha acı sonuçlar doğurmaması adına beklentilerimizi bu raporda paylaşmak istiyoruz.

Geçtiğimiz yıl üreticinin yaşadığı en büyük sorunlardan biri **enerji fiyatlarındaki** astronomik artışlardı. Elektrik fiyatlarının kısa bir süre zarfında ikiye katlanmış olması özellikle sözleşmeye bağlı çalışan sanayicilerimizi çok zor durumda bıraktı. Ne yazık ki **girdi maliyetlerinde** yaşanan bu artışın nihai tüketicinin fiyatlarına da yansıtacağı ve **enflasyona** sebep olacağı da kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımızda.

Pandemi dönemiyle birlikte 2020 yılının ikinci çeyreğinden itibaren emtia fiyatlarındaki küresel artış ve bunun yanında Türk Lirasında yaşanan hızlı **değer kaybıyla**, üretici fiyat endeksi, yani üretim üzerindeki enflasyon baskısı yüzde 80'e dayandı. Burada özellikle **ÜFE ve TÜFE arasındaki makasın oldukça açılması** ve geldiğimiz noktada bu makasın **yüzde 44'e** ulaşmış olması sanayicinin bu yükü taşıyacak gücünü azaltmakta.

Üyelerimizden almış olduğumuz ve bu raporun kapsamını belirleyen görüşler üretim sektöründe iş yükünün ve **cironun büyüdüğünü, ancak kar marjlarının hızla eridiğini** ortaya koymakta. Talep yönlü değil **arz yönlü bir enflasyon** sarmalının içerisindeyken enerji maliyetlerinin bir anda ikiye katlanmış olması üreticinin önünü görememesine neden olmaktadır. Bu noktada **öngörülebilirlik ve sürdürülebilirlik** konuları daha büyük önem kazanmaktadır.

Küresel olarak son iki yıldır yaşanmakta olan kriz özellikle hizmet sektörünü derinden etkiledi. Böyle bir ortamda imalat sektörü ülkemizi ekonomik olarak ayakta tutan unsurların en başındaydı. Krizi ciddi ölçüde fırsata çevirmeyi bilen **Türk imalat sektörü** özellikle ihracatta ciddi bir performans ortaya koydu. Ülkemizin 2023 yılı için hedeflenen **250 milyar dolarlık ihracata** rahatlıkla ulaşabileceğine gönülden inanıyoruz. Bunun için 2022 yılı ve sonrasında Türkiye ekonomisinde **döviz girdi sorununun** büyük oranda aşılması adına gerekli tedbirlerin devam etmesini beklemekteyiz.

Sanayicimiz daha fazla üretmek, insanımıza aş kapısı olmak ve ihracatımızı arttırmak için yoğun çalışmalar gerçekleştiriyor. İhracatımız rekorları kırıyor. Ancak enflasyon, enerji, hammadde ve maliyet artışları rekabetçiliğimizi bozmamalı. Ekonomide **sürdürülebilirlik ve öngörülebilirlik** çatısı altında yapısal reformların hayata geçirilmesi önem taşımaktadır. Bu raporda üyelerimizden aldığımız görüşleri ana başlıklar altında toparlamak gerekirse:

1. Enerjide yeni ve şeffaf bir sübvansiyon sistemi geliştirilmeli, enerji maliyetlerinin üzerine eklenen vergi ve **YEKDEM** gibi maliyetler gözden geçirilmelidir. Sektörler üzerinden kaynak üretmeye çalışmak şirketlere ağır yükler getirmektedir. Ayrıca üretici firmalar tarafından yapılacak rüzgar ve güneş enerjisi yatırımları için etkin bir teşvik sistemi geliştirilmelidir.

2. Döviz kurlarının yükselmesinden ve ani hareketliliğinden dolayı **işletme sermayesi ihtiyacı**, banka teminat miktarları artacak ve çoğu firmamız bunu bankalara sağlayamayacaktır. Bu da işletme sermayesinin finansmanında sıkıntılar yaşanmasına neden olacaktır.

3. Eximbank ve özellikle Merkez Bankası **reeskont kredilerinde** ciddi sıkıntılar mevcuttur. Bu noktada ihracatın finansmanı için söz konusu araçların kuvvetli bir şekilde devreye alınması gerekmektedir. İhracat bedelinin **yüzde 25'inin TL'ye çevrilmesi** gibi ihracatçıyı tedirgin edecek uygulamalardan vazgeçilmesi beklenmektedir.

4. Satın alma maliyetleri son bir yılda birçok üründe yüzde 200'lere kadar artmıştır. Tüm dünyada **emtia fiyatlarındaki artışa** dövizden kaynaklı artışlar eklenince üretim maliyetleri inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Üretim yapan ancak ihracat ağırlıklı çalışmayan firmalar rekabetçilik anlamında ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Üreticinin enflasyonu ile tüketicinin enflasyonu arasındaki **makasın giderek açılması** daha olumsuz sonuçlara neden olacaktır.

5. İhracat ağırlıklı çalışan firmalar tarafında, yurtdışından gelen siparişlerin yoğunluğu ile 2022'de yatırım ihtiyacına çok fazla ihtiyaç duyulacağı ortadadır. Yapılacak olan yatırımların büyük kısmı yabancı para ile gerçekleşmektedir. Böyle bir ortamda **düşük faiz** ile ihracat garantili, uzun vadeli yatırım kredileri gündeme gelecektir. Bu finansmanı sağlayacak unsurları oyuna dâhil ederek **uzun vadeli yatırım kredilerinin** devreye alınması gerekmektedir.

6. İhracatçılar için **KGF'nin devreye sokulması**, ihracat garantili KGF'nin işlerlik kazandırılması üzerine çalışmalar yapılması önemlidir. İhracata yönelik ithalatta finansmana erişim ile ilgili sıkıntıların kalkması en önemli konular arasındadır. İhracata yönelik alınan malzemelerin Türkiye girişindeki kur ile çıkışı arasındaki **kur farkının sigortalanması** üretici için çok önemlidir.

7. Ülkemizde ve küresel anlamda yaşanan ekonomik gelişmeler üretici firmaları ihracata yöneltmiş ve bu alanda ciddi bir iştah oluşmuştur. Ancak bu durum **iç piyasanın** ihmal edilmesine sebebiyet vermemelidir. Fiyat istikrarı ve rekabet ortamının sağlanabilmesi açısından perakende sektörü başta olmak üzere hizmet ve tarım bağlantılı iş alanları desteklenmelidir. Bu sektörlere üretim yapan birçok sanayici bulunmaktadır. Bu konu **istihdam** açısından da son derece önemlidir.

8. Kamu ile yapılan uzun süreli iş sözleşmelerinde uygulanan **enflasyon farkları** gerçekleşen oranların çok altında kalmaktadır. Yüklenici firmalar açısından zarar olarak oluşan fark için **eskalasyon** yapılması talep edilmektedir.

9. Ölçek ekonomisine geçişi hızlandıracak **yapısal reformların** mutlaka devreye alınması gerekmektedir. Sürdürülebilirlik açısından oldukça elzem bir konu olarak teşvik, finansman ve insan kaynağının güçlendirilmesi bu reformlar içerisinde önemli maddelerden olmalıdır. Aynı işi yapan şirketlerin birleştirilmesini teşvik eden **pratik finansman modellerinin** sağlanması bir alternatif olarak ele alınmalıdır.

10. Gündemin köşe taşı haline gelen **verimlilik, yeşil mutabakat ve dijital dönüşüm** ile ilgili şirketlerin fonlanması ve teşviklerin sağlanması ihracat açısından şu an çok büyük önem arz etmektedir. Firmalarımızın ihracatını yakın zamanda radikal şekilde etkileyecek olan yeni düzenlemelere hazırlıklar hızlı bir şekilde yapılmalıdır. Burada özellikle TOBB'a bağlı Sanayi ve Ticaret Odalarının aktif olarak oyuna dahil edilmesi, üyelerinin yeni ticaret düzenine hazırlanmasında desteklenmesi beklenmektedir.

11. Rekabetçiliğin sağlanması ve **ihracatın aksamadan devam edilebilmesi** için enerji maliyetleri, hammadde tedariki dahil birçok girdinin kurdan etkilenmemesi, yeni finansman ve satın alma yöntemleri ile sağlanması ve sübvansede edilmesi üreticilerin beklentileri dahilindedir. Kur farkı riskinin düşük bedellerle **sigortalanması** için yeni ürünler oluşturulmalıdır.

12. Ülkemizdeki iç ekonominin canlandırılması, **kayıt dışı ticaretin önüne geçilmesi**, adil bir rekabet ortamının yaratılması ve özellikle iç piyasaya çalışan üretici firmaların teşvik edilmesi amacıyla tüketim malları için uygulanan **KDV oranının %1'e** indirilmesi talep edilmektedir.

13. Eskişehir'de lojistik ve ulaşım imkânlarının yetersizliği havacılık, raylı sistemler, makine-metal, madencilik gibi sektörleri olumsuz etkilemektedir. Toplam üretim maliyeti içerisinde **lojistik maliyetleri** önemli bir paya sahip olup ürünlerin nakli karayolu aracılığıyla yapılmaktadır. **Hasanbey Lojistik Merkezinin** etkin kullanılması için bir dizi önlem mutlaka alınmalıdır. Bu noktada ilk adım olarak Lojistik Merkez ile **Eskişehir OSB** arasında demiryolu hattının artık daha fazla vakit kaybetmeden yapılması zorunlu hale gelmiştir. İkinci adım olarak da Eskişehir'in limanlara bağlanmasını sağlayacak **Gemlik ve Körfez Limanları** demiryolu hatları tamamlanmalıdır. Sanayi ürünlerinin ihraç limanlarına daha hızlı ve ucuz maliyetle ulaşması Eskişehir sanayisine önemli bir rekabet avantajı sağlayacaktır.

14. Eskişehir sanayisi için yıllardır konuşulan, ancak somut adımlar atılamayan;

- Kuzey – güney çevre yolları,
- Sanayi bölgelerine hafif raylı sistemlerle toplu taşıma,
- Eskişehir'i milli yüksek hızlı trenin üssü haline getirecek URAYSİM Projesi,
- Tasarım, inovasyon, yaratıcı teknolojiler ve yazılımın öncelendiği Eskişehir TeknoVadi Projesi,
- Eskişehir Serbest Bölgesi,
- Raylı Sistemler İhtisas Organize Sanayi Bölgesi,
- Mobilya İhtisas Organize Sanayi Bölgesi,
- Maden Teknolojileri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi,
- Çukurhisar Karma Organize Sanayi Bölgesi,

projelerinin ivedi bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Ülkemiz ve tüm dünya son iki yıldır önemli bir sınav vermektedir. Kartların yeniden dağıtıldığı, **radikal bir dönüşümün** içine girildiği **yeni ekonomik düzen** içerisinde atılması gereken adımlar için vakit kaybedilmemelidir. Yaşanan tüm zorluklara rağmen üretmeye, istihdama, yatırıma ve ihracata devam eden **sanayicilerimizin desteklenmesi** beklenmektedir.

Rüştü Bozkurt
Gazeteci, Yazar

Demokrasi, kusursuz bir yönetim değildir, ama kapsayıcı, paylaşımcı, sorgulayıcı özü nedeniyle “*en az kusurlu*” yönetim olarak tanımlanır. Demokrasilerin omurgasını, sivil toplum örgütlerinin “*nicelik ve niteliklerinin*” gelişmiş olması oluşturur.

Sanayi Odaları geçim örgütlenmesinin en küçük teknik birimlerini oluşturan iş yerlerinin ve firmaların temsil edildiği sivil toplum örgütleridir. Bir toplumun gelişmesinin temelini “*üretim becerisinin*” gelişme düzeyi oluşturur.

Türk toplumu son yarım yüzyılda üretim becerilerini geliştiren, “*dışa*” ve “*dünyaya açık*” üretim yapmayı öğrenen toplumlar arasındadır. Dışa açık olmak, ürettiklerinizi sınır ötesinde satabilme, özellikle de sizden daha ileride gelişme düzeyini yakalayabilmiş ülkelerde ürünlerinizin yer erinmesi düzeyini yakalamadır. Dünyaya açık olmak, dünyanın her yerindeki insanların kültürel birikimlerini izleme, onların beğenilerine göre ürün tasarlayabilme ve sunabilmelidir.

Sanayi Odaları, üretim güçlerini sürekli yeniden üreten iş insanlarının temsil eden örgütlerdir. Sanayi Odalarının üyeleri üretim örgütlenmesinde eli taşın altında olan, sahada olup bitenleri birebir yaşayanlardır. Sanayi odaları üyeleri, üretimin geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi, renklendirilmesi ve zenginleştirilmesinde ön saflarda yer alan insanlardır. Üyelerin deneyim ve birikimlerinin derlenmesi, yazılı belgeye dönüştürülmesi ve kamuoyu ile paylaşılması iletişim ve etkileşim açısından hayati önemi olan konulardan biridir.

“**Eskişehir Sanayi Odası Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu**”, dünya ve ülkemiz ekonomisinin “*köklü değişim ve dönüşümler*” yaşadığı bir dönemde, durum değerlendirmesi yapan, “*sorunları saptayan ve çözümler öneren*” bir çalışma olarak karşımıza çıkıyor.

Eskişehir Sanayi Odası raporunu özenle inceleyenlerin ülke ekonomisiyle ilgili düşünce dünyalarına katacakları değeri özetle şöyle sıralayabiliriz:

1. Rapor, günlük tartışmaların konusu olan sorunlarımız yer alıyor. Asıl önemlisi, bir yerel sivil toplum örgütünün odaklanması gereken yerel sorunların gerektiği kadar yer almış olması. Rapor, dünya geneli, ülkemiz koşulları ve yerel özelliklerimizi harmanlayan **öğretici** bir çalışma ürünü.
2. Gelişmekte olan ülkelerin büyük zaaflarından biri değerlendirme yaparken “*metot*” konusunun arka plana itilmesidir. **Eskişehir Sanayi Odası** raporunun hazırlanma aşamasında uygulanan “*kapsayıcı tutumun*” metodunun öncelikle açıklanmış olması, yazılanları anlama ve anlamlandırma açısından ciddi bir adım.

3. Raporun bir başka özelliği, kapsamın kur hareketleri, faizler ve enflasyonist hareketler gibi “*piyasa üst göstergelerine*” büyük ağırlık verirken, reel ekonominin “*dip dalgalarını*” unutan değerlendirme tuzaklarından uzak durmasıdır. Raporun içeriğinde reel sektörün vergi, prim ve stopaj yükleri, Eximbank destekleri, KGF kolaylıkları, teşvik sisteminin etkileri, yatırım ihtiyaçları, orta-ileri teknolojiler, dijital dönüşüm ve yeşil mutabakatın gerektirdiği yatırımlar, kayıt dışı uygulamalar ve verimlilik sorunlarının dengeli biçimde ele alınmış olmasıdır.

4. Küresel etkiler ve ülke genelindeki gelişmelerin ağırlığında ezilmeyen bir rapor ortaya çıkıyor. Temel amaç olan “*yerelin sorunlarını öne çıkarma*” konusunda gerekli özen gösteriliyor. Rapor, Eskişehir’in gündeminde olan ve kent ekonomisinin gelişmesinin önünü açacak olan konuları sıralıyor: Gemlik Körfezi’ne erişimden Hasanbey Lojistik Merkezine, çevre yolu ihtiyacından URAYSİM projesine, serbest bölge talebinden, OSB’ye raylı sistem bağlantısına, ihtisas OSB’si ihtiyacından test ve ölçüm merkezlerine hemen her konudaki talep değerlendiriliyor.

5. Ülkemizin temel sorunlarından biri olan “*nitelikli işgücü*” sorunlarının çözümü, Ar-Ge ve tasarım odaklı “*teknolojik gelişme*” için var olan altyapıları ve eklenmesi gereken diğer hususları da ele alıyor.

6. Rapor, Eskişehir’de odaklanan üretim alanlarını değişik sektörlerde **kümeleyerek**, her bir sektörün yaşadığı sorunları, sektör iç dinamikleriyle alınacak önlemleri, siyasi iradenin ve bürokrasinin yapması gereken düzenlemeleri ayrıntılarıyla değerlendiriyor.

7. Bir yerel sivil toplum örgütü olarak ESO yönetimi, kurumun kuruluş kodlarında da yer alan “*topluma dönük sanayi*” konusunda “*düşünce üretiyor*”, “*model ve metot*” öneriyor; öngörme ve önlem alma ile gözetim denetleme disiplininin işletilmesi durumunda ekonomik gelişmenin sağlıklı bir yolda, gereken hızda ilerleyebileceği umudunu ve beklentileri ortaya koyuyor.

Yazılan ve yayınlanan her düşüncenin “*eksikleri ve yanlışları*” olabileceği gibi “*doğruları*” vardır. Önemli olan kamuoyuna sunulan raporun önce Eskişehir kamuoyunda karşılık bulması, sorgulanması ve zenginleştirilmesidir. Eskişehir’de düşüncesi olan bireyler, sorumlu kuruluş ve kurumlar raporu öncelikle irdeleme sorumluluğunu taşır. Kuşkusuz, ülke ölçeğinde de yerelden gelen önerilerin değerlendirilmesi, **sağlıklı gelecek** inşa etmede önemlidir.

Umuyorum ki, Eskişehir Sanayi Odası yönetiminin bu emeği hak ettiği ilgiyi görecektir.

Deniz Çağlar Fırat
Gazeteci, Yazar

Ülkemizde 2019 Mart ayında görülen ve etkisi her geçen yıl artarak süren **pandemi** koşulları sağlık kadar ekonominin de ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gösterdi. Bu dönemde **kapanmalar ve çeşitli kısıtlamalar** nedeniyle uzun süre hizmet sektörünün iş yapamaması, tarım sektörünün uygulanan politikalar sonucunda ithalata dayalı olması **sanayinin** ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu kanıtladı.

Ekonominin çarklarının dönmesinde özellikle ihracatın **lokomotif görevi** üstlenmesi bu alanda geliştirilecek politikaların önemini de gösterdi. Her zorluk ve koşulda üretmeye devam etmek isteyen ve bunun için çabalayan sanayiciler, tarihte olduğu gibi pandemi döneminde de **kalkınmanın öncüsü** olmayı başardı.

Eskişehir de her geçen dönem ihracatını arttırarak ülkemiz kalkınmasına yeri dolmaz büyük katkılar sundu. Merkezi Eskişehir olan firmalar baz alındığında ihracatı 1 milyar doları geçen Eskişehir, merkezi başka iller olan ancak üretim tesisi Eskişehir’de bulunan firmalar hesaplandığında ihracatı 3 milyar dolar bandını aşmayı başardı. Elbette ki bu **ihracat başarısı** yüksek çalışmanın, büyük özverinin ve fedakârlığın sonucu olarak tarihteki yerini aldı.

2021 yılına dönüp baktığımızda bu başarıya rağmen **ekonomi çarklarının** oldukça sıkıntılı döndüğünü enerji maliyetlerindeki artışın, oynak ve ani değişim gösteren döviz kuru piyasasının, hammadde ve ara mamul fiyatlarının sürekli artış göstermesinin, navlun ve lojistikte ciddi sorunlar yaşandığının, TL’nin değer kaybı ile bozulan iç tüketim pazarının, **enflasyonist ortamın** rekabet koşullarında sanayiciyi zorladığının altını çizmek gerekiyor.

Dolayısıyla üreten, istihdam yaratan, büyümeye doğrudan katkı sunan ve ihracat yapan sanayinin **talep, beklenti ve önerilerinin** de dikkate alınması ve sorunların çözümünde özel sektörün de söz sahibi olmasının gerekliliği ortaya çıkıyor.

Eskişehir Sanayi Odası’nın hazırladığı “**Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu 2022**” çalışması ESO Meclis Üyeleri, Meslek Komiteleri ve sektörel kümelenmelerin olmak üzere Eskişehirli sanayicilerin görüş ve önerilerine başvurularak yaşanan ekonomik gelişmelerin ve koronavirüs pandemisinin üye firmalar üzerindeki etkisini ölçmek ve beklentilerini ortaya koymak amacıyla yapılmış. Bu çalışmada ortaya konulan sektörlerin geliştirilmeye açık yönler ve tehditlerin ortadan kaldırılması, sektör temsilcilerinin ortaya koyduğu çözüm önerilerinin hayata geçmesi ülkemiz ekonomisi adına büyük önem taşımaktadır.

Yaşanan tüm zorluklara rağmen üretmeye, istihdama, yatırıma ve ihracata devam eden sanayicilerimizin desteklenmesi **milli bir görev** olarak görülmelidir. Bu çalışmanın da bu amaca hizmet etmesi en büyük temennimizdir.

Prof. Dr. Cengiz Türe
ESO Sürdürülebilir Yeşil Sanayi Danışmanı
ESTÜ Ekoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, 2050 yılına kadar yasal olarak bağlayıcı olan ve “**Yeşil Mutabakat**” olarak bilinen “**İklim Yasasına**” onay verdi. Pek çok yeşil hükümler içeren bu mutabakatın ilk uygulaması; karbonun fiyatlandırılmadığı veya ürün karbon salım maliyetinin daha düşük olduğu ülkelerden gelecek haksız rekabete (karbon kaçığına) karşı Avrupalı üreticileri korumak için “**Sınırdaki Karbon Vergisi Mekanizması**” oluşturmaktır. Bu tedbirlerle, **AB Emisyon Ticaret Sistemi**’nin ülke dışı sektörleri de kapsayacak şekilde genişletilmesini hedefliyor.

Dolayısıyla, AB dışı ülkelere gelen ürünlere uygulanması planlanan ve karbon fiyatlandırması anlamına gelen “**Sınırdaki Karbon Vergisi**” uygulaması, ülkemizde milyar dolar üzerinde ihracat yapan 19 ilden biri olan ve ihracatının yüzde 45’ini AB ülkelerine yapan Eskişehir’in dış ticaretini de etkileyecektir. Bu tabloya göre Eskişehir sanayi sektörü, birim ürün başına mevcut karbon yoğunluğunu azaltmaya yönelik tedbirler almadığı sürece AB ülkelerine yapacağı ihracat miktarında kayıplar yaşayabilecektir.

Bu nedenle, AB tarafından sınırda karbon vergisinin tam mekanizması ve zamanlaması belirlenip onaylanıncaya kadar, Avrupa’ya ihracat yapan ülkelere ait şirketlerin, rekabet avantajı sağlamak ve mevcut ihracat kapasitelerini korumak üzere, ürünleri için “**karbon ayak izini belirleme, maliyetlerini ölçme, raporlama ve hesaba katma**” gerekliliğine şimdiden hazırlanmaları büyük önem taşımaktadır. Çünkü “**karbon yoğunluğu düşük**” ürünlerin üretimine yönelik yaratılacak olan küresel baskı, Avrupa’ya ihracat yapan şirketler için çok yakında bir zorunluluk haline gelecektir.

Bu nedenle, 2021 yılında Türkiye’nin AB Yeşil Mutabakat sürecine hızla uyum sağlayabilmesi için Cumhurbaşkanlığı genelgesiyle bir “**Yeşil Mutabakat Eylem Planı**” yayınlanmıştır. AB’deki ulusal gelişmeleri yakından izleyerek ve eylem planına bağlı uyum sürecini doğru yöneterek Eskişehir Sanayi Sektörü, bu durumu bir tehditten ziyade döngüsel ekonomiye geçiş ve rekabet için bir fırsat olarak değerlendirme potansiyeline sahiptir. AB’ye olan ihracat potansiyelini korumak ve arttırmak için Eskişehir sanayicilerinin yapması gereken ise karbon yoğunluğu düşük üretim ve ürünlere yönelik “**bütüncül, sürdürülebilir ve yeşil üretim modellerine**” uyum sağlama çabalarına hız vermesi büyük önem taşımaktadır.

Dünyada düşük çevresel etkili üretim modellerinin giderek önem kazanması ve özellikle AB ülkelerine ihracata farklı boyutlar getiren bu yeni dış ticaret anlayışına yönelik olarak ESO Yönetimi; “**Eskişehir’de sanayi sektörünün Yeşil Mutabakata uyum sürecini hızlandırmak, birlikte çözüm üretmek ve sanayiciler arasında koordinasyonu sağlamak, kanıta dayalı bilgi paylaşımlarında bulunmak, rehberlik yapmak ve uzman danışman desteği vermek**” için 2021 yılında “**ESO - Sürdürülebilir Yeşil Sanayi Birimini**” hayata geçirmiştir.

Pandemi sürecine rağmen ESO - Sürdürülebilir Yeşil Sanayi Birimi, ihracat yapan farklı ölçekteki işletmeler için AB Yeşil Mutabakat sürecine yönelik faaliyetlerine başlamıştır. Bu doğrultuda:

- Yeşil mutabakat ve karbon ayak izi ölçüm ve yönetimi konusunda tüm sektörlerle açık çevrimiçi bilgilendirme toplantıları yapılmış,
- Yeşil Mutabakata yönelik teknik bilgi ve Ar-Ge faaliyetlerini yürütmek üzere Üniversite-Sanayi işbirliği çerçevesinde ESTÜ ile ESO arasında protokol imzalanarak akademisyen danışman desteği alınmış,
- ESO üyesi işletmelere ücretsiz yüz yüze rehberlik ve danışmanlık desteğine başlanmış,
- Eskişehir sanayinin son 3 yılı için toplam durağan enerji tüketimine bağlı karbon ayak izi envanter çalışmaları tamamlanmış,
- ESO tarafından yürütülen yeşil temelli uluslararası ve ulusal projelere veri sağlanmış,
- 2022 yılı için farklı sektör gruplarına yönelik veri sağlama ve interaktif toplantılara ilişkin portföy oluşturulmuş,
- Model fabrika ve karbon yönetimine ilişkin iyi uygulama örnekleri üzerinden bilgi ve deneyim paylaşımı planlanmış,
- İşletmelerin kurumsal/ürün karbon ayak izi hesaplamaları ve yönetimi konusunda kapasitelerini artıracak uygulamalı eğitim programları için hazırlıklara başlanmıştır.

Böylece hem çevreye karşı olan sosyal sorumluluğu hem de **çevreci üretim/ürünler** konusunda uluslararası/ulusal pazarlarda rekabet üstünlüğünün sağlanabilmesi için ESO – Sürdürülebilir Yeşil Sanayi Birimi; sanayi sektörünce yaratılan karbon ayak izi ve çevresel etkilerin başta yüksek emisyonlu sektörler olmak üzere kademeli olarak azaltılması için gerekli teknik ve yönetsel çabaları sağlanmaya devam etmektedir.

İsmail Öztürk
Eskişehir Sanayi Odası
Genel Sekreter Yardımcısı

Eskişehir Sanayi Odası olarak değerli üyelerimizin görüşleri doğrultusunda hazırlanmış olduğumuz “**Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu**” dünya, Türkiye ve Eskişehir özelinde yaşanmakta olan ekonomik gelişmeleri, beklentileri ve çözüm önerilerini ortaya koymaktadır. Raporda üreticileri 2021 yılında derinden etkileyen ekonomik konuların yanında Eskişehir’in kronik hale gelen sorunlarına da yer verilmiştir. Üyelerimizle gerçekleştirdiğimiz toplantılarda ortaya çıkan **çözüm önerileri** raporda başlıklar halinde sıralanmıştır.

Raporda öne çıkan konuların başında “**ekonomik kalkınmada ihracatın sahip olduğu önem**” gelmektedir. Pandeminin etkisiyle 2020 ve 2021 zor şartlar altında geçilmiştir. Geçtiğimiz yılın ikinci yarısında kısmi bir toparlanmadan söz etmek mümkündür. Nitekim büyüme ve ihracata ilişkin rakamlar da bunu teyit eder niteliktedir. 2021’in üçüncü çeyreğinde Türkiye ekonomisi yüzde 7,4'lük bir büyüme kaydetmiştir. Burada hiç şüphesiz büyümenin itici gücünün **sanayi ve ihracat** olduğunu söylemek mümkündür. GSYH’deki büyümeye ihracatın katkısı 6,8 puan, yani **yüzde 92** düzeyindedir.

Koronavirüs ile birlikte özellikle Çin ve Asya ülkelerine bakışın değişmesi tedarik zincirinde önemli kırılımlar yaratmıştır. Geçtiğimiz yıl elde edilen ihracat rakamları bu değişimin ülkemize olan pozitif etkisinin göstergesidir. Önümüzdeki dönemde ihracat ve yeni yatırımlar için ciddi **fırsatlar** doğacaktır. Sanayicimiz ve ihracatçımız da var gücüyle bu talebi karşılamaya yönelik çalışmaktadır. Bu ivmenin **sürdürülebilir** kılınması son derece önemlidir.

Eskişehir özelinde baktığımızda da benzer bir tablo çıkmaktadır. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre, Eskişehir’in 2021 yılı ihracatı bir önceki yıla göre **yüzde 24** artarak **1,17 milyar** dolar olmuştur. Bunun yaklaşık yüzde 45’lik kısmı Avrupa Birliği ülkelerine yapılmıştır. Eskişehir, 200’ü aşkın ihracatçı firmasıyla **cari fazla veren** şehirlerden biri konumundadır. Merkezi Eskişehir dışında olan ancak Eskişehir’de üretim yapan firmaları da dahil ettiğimizde Eskişehir’in konsolide ihracatı **3 milyar doları** geçmektedir.

Bununla birlikte ihracatta da bazı yapısal sorunlar görmek mümkündür. Örneğin, Eskişehir’in toplam ihracatının **yüzde 76’sı yalnızca 10 firma** tarafından yapılmaktadır. İhracatın **tabana yayılması** gerekmektedir. Bunun için ithalata bağımlılığın azaltılması bir numaralı önceliktir. KOBİ’lerin ihracat konusunda özendirilmesi, verimlilik, kurumsallaşma, pazara giriş ve markalaşma gibi alanlarda daha çok desteklenmesi beklenmektedir.

Bu noktada Eskişehir Sanayi Odası olarak geliştirmiş olduğumuz; Avrupa İşletmeler Ağı, Dış Ticaret İstihbarat Merkezi, İhracat Destek Ofisi, ESO Akademi, ESO Sürdürülebilir Yeşil Sanayi Birimi, ulusal ve uluslararası kaynaklı projelerimizle üyelerimize destek vermeye devam etmekteyiz. Ülkemizin bir numaralı **kaldıraç gücü** ihracat olacaktır.

ESKİŞEHİR
SANAYİ
ODASI

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI
EKONOMİK DURUM VE
BEKLENTİ RAPORU

GİRİŞ

Eskişehir Sanayi Odası'nın vizyonu, Eskişehir sanayisinin katma değeri yüksek ürünler üretmesini sağlayarak ihracatı ve ihracatçı firma sayısını artırmak, sanayinin ihtiyacı olan nitelikli işgücünü temin edecek çalışmalar yapmak, Ar-Ge faaliyetlerine önem veren inovasyona dayalı bir il sanayisinin oluşmasını sağlamaktır. Ayrıca Eskişehir'in ekonomik potansiyelinin belirlenmesi, mevcut durumun ortaya konması ve ihtiyaçların tespit edilmesi de bu vizyonun sürdürülebilirliği için son derece önemli olarak değerlendirilmektedir.

Bu anlayışla hareket eden Odamız, son yıllarda birçok alana dokunan ve Eskişehir sanayisinin vizyonunu ortaya koyan önemli rapor, fizibilite ve projeler hazırlamıştır. Yapılan çalışmaların en önemli kaynağı değerli üyelerimiz olmuştur. Eskişehir Sanayi Odası Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu 2022'de yine Odamız üyesi firmaların, meclis üyelerimizin ve meslek komitelerimizin görüşlerine başvurulmuştur. Raporda hem Eskişehir'in daha önce Odamız tarafından kamuoyunun bilgisine sunulan ihtiyaçları, hem de güncel ekonomik gelişmeler dahilinde üyelerimizin beklentileri ortaya koyulmuştur. Sadece sorun ve talepler değil, aynı zamanda çözüm önerileri de raporda yer verilmiştir.

Bu kapsamda ayrıca ilgili Bakanlıklar, TOBB, Valilik, Belediyeler, BEBKA, KOSGEB, İŞKUR, üniversiteler, diğer kamu kurumları ve ilgili tüm STK'lar tarafından Eskişehir için hazırlanan raporlar da incelenmiş ve kapsayıcı bir çalışma hazırlanmıştır. Gerçekleştirdiğimiz üye ziyaretleri ve resmi kurumlarla yaptığımız kapsamlı toplantılar neticesinde üretici firmalarımızın sorunlarına ve yine onlar tarafından üretilen çözüm önerilerine ilişkin hazırladığımız rapor bilgilerinize sunulmuştur.

KAPSAM

Bu çalışma Eskişehir Sanayi Odası tarafından, 2021 yılında yaşanan ekonomik gelişmelerin ve koronavirüs pandemisinin üye firmalarımız üzerindeki etkisini ölçmek ve beklentilerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Raporda ayrıca Eskişehir sanayisinin altyapı, lojistik, finansmana erişim ve ilgili mevzuatlar gibi konularda taleplerine de yer verilmiştir. Raporun sonuçları ilgili tüm Bakanlıklar ve resmi makamlarla paylaşılacaktır.

Rapor kapsamında ESO Meclis Üyeleri, Meslek Komiteleri ve sektörel kümelenmelerin görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Güncel durumun değerlendirilmesi ve beklentilerin tespit edilmesi amacıyla aşağıdaki sorular kendilerine iletilmiş ve kapsamlı cevaplar alınmıştır.

1. İşletmenizin faaliyet gösterdiği ana sektör hangisidir?
2. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
3. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
4. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
5. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
6. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
7. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
8. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?

Rapora katkı sağlayan üye firmalar faaliyet gösterdikleri alanlara göre sektörlere ayrılmıştır. Bu şekilde sektörlere özel sorun ve talepler ayrı ayrı analiz edilebilmiştir. Raporda yer alan sektörler aşağıdaki gibidir.

Madencilik Sektörü 	Makine İmalat Sektörü
Yapı Malzemeleri Sektörü 	Beyaz Eşya ve Yan Sanayi Sektörü
Çevre ve Geri Dönüşüm Sektörü 	Otomotiv ve Yan Sanayi Sektörü
Gıda İmalat ve Hazır Yemek Sektörü 	Et ve Süt Ürünleri Sektörü
Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü 	Havacılık ve Savunma Sanayi i
Ambalaj, Basım ve Reklamcılık Sektörü 	Raylı Sistemler Sektörü
Mobilya İmalat Sektörü 	Metal Eşya İmalat Sektörü
Kimya Sektörü 	Döküm Sektörü
Elektronik ve Yazılım Sektörü 	İnşaat Sektörü

DEĞERLENDİRME

“Eskişehir Sanayi Odası Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu 2022” kapsamında üyelerimizden aldığımız cevaplar başlıklar halinde tanımlandığında, üretici firmalar tarafından ifade edilen ana sorun alanları aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

Pandemi dönemi ile başlayan ve 2021 yılının özellikle ikinci yarısında hızlanan hammadde, emtia, enerji, navlun ve nihai ürün fiyat yükselişlerinin 2022 yılının ortalarına kadar devam edeceği öngörülmektedir. Enerji ve navlun fiyatlarında 2022'nin ikinci yarısında düşüşler beklenmektedir ancak fiyatların 2019 yılı seviyelerine inmesi oldukça zor görülmektedir.

Ülkemizde özellikle ihracatın hızlanmasıyla birlikte 2022 yılında yeni yatırımların geleceği ve bunun da beraberinde üretim kapasitelerini artıracacağı, enerjide arz ve talebi dengeleyeceği düşünülmektedir. Bu gelişme fiyat seviyelerine bir miktar olumlu etkide bulunacak olsa da diğer taraftan oluşacak ilave talep nedeniyle fiyatlardaki düşüşler sınırlı kalacaktır.

Türkiye'yi önümüzdeki dönemde yakından ilgilendiren bir diğer gelişme alanı, küresel tedarik zincirlerindeki yeniden yapılanma olacaktır. Özellikle Batı'nın Çin'e olan bakışı, ticarete uygulanan tarife dışı engeller, Asya'ya olan bağımlılığın azaltılması, tedarik çeşitlendirmesi ve tedarik güvenliği nedeniyle daha yakın bölgelerin değerlendirilmesi gibi eğilimler Türkiye'nin

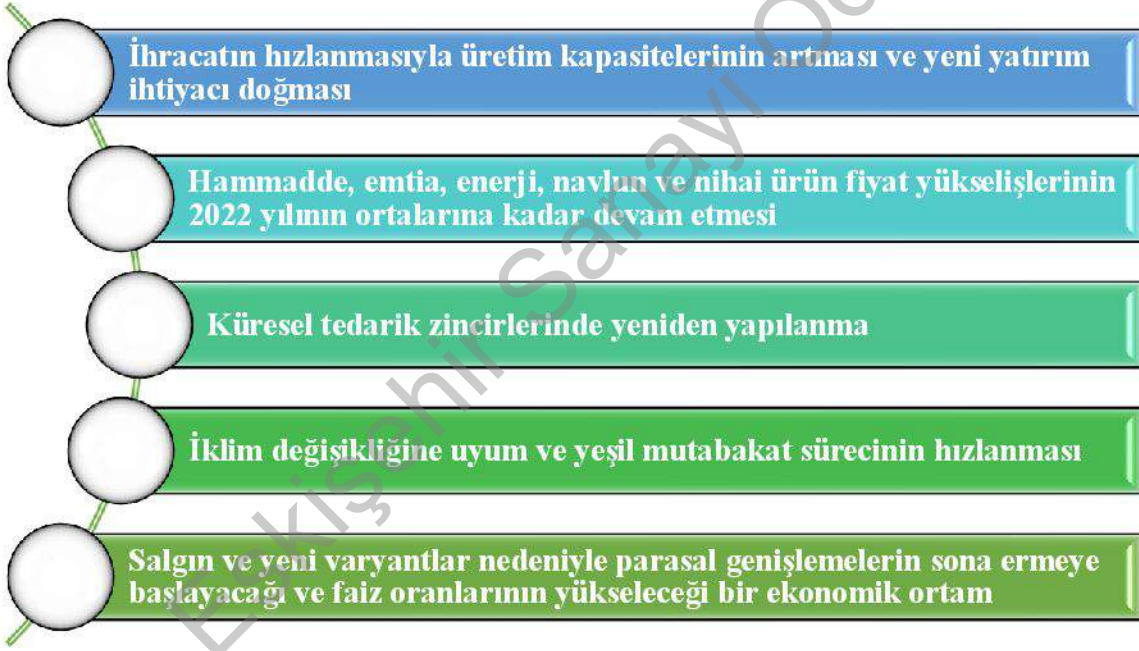

elini güçlendirmektedir. Tedarik zincirlerindeki yeniden yapılanma, üreticilerimize 2022 yılında daha uzun vadeli talep ve siparişlerin gelmesini sağlayacaktır.

Önümüzdeki dönemin en önemli başlıklarından diğeri iklim değişikliğine uyum ve yeşil dönüşüm olacaktır. Paris Anlaşması ile birlikte ülkeler nötr karbon seviyesine ulaşmaya yönelik hedef ve tarihler açıklamıştır. Metan gazı emisyonunun sınırlanması, kömür kullanımının bırakılması, fosil yakıt yatırımlarına finansmanın kesilmesi gibi birçok konu gündemdedir. Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı ile sınırda karbon düzenlemesi mekanizması için geçiş dönemi olacak 2022 yılından itibaren sektörlerde ve firmalarda yeşil dönüşüm daha da hızlanacaktır.

Finansal piyasalar açısından da 2022 yılının hareketli geçmesi beklenmektedir. Salgın ve yeni varyantlar nedeniyle parasal genişlemelerin sona ermeye başlayacağı ve faiz oranlarının yükseleceği öngörülmektedir. ABD dolarının daha güçleneceği bir yıl olması beklenmektedir.

2022 yılı için beklentileri başlıklar halinde aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

“Eskişehir Sanayi Odası Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu 2022” dahilinde “ekonomide **sürdürülebilirlik ve öngörülebilirlik**” ana başlığı altında gündeme gelen ve öne çıkan talep ve öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Rekabetçiliğin sağlanması ve **ihracatın aksamadan devam edilebilmesi** için enerji maliyetleri, hammadde tedariki dahil birçok girdinin kurdan etkilenmemesi, yeni finansman ve satın alma yöntemleri ile sağlanması üreticilerin ve ihracatçıların beklentileri arasındadır.

2. Yaşanan ekonomik gelişmeler üretici firmaları ihracata yöneltmiş ve bu alanda ciddi bir ivme oluşmuştur. Ancak bu durum iç piyasanın ihmal edilmesine sebebiyet vermemelidir. Fiyat istikrarı ve rekabet ortamının sağlanabilmesi açısından perakende sektörü başta olmak üzere hizmet ve tarım bağlantılı iş alanları desteklenmelidir. Bu sektörlerde üretim yapan birçok

sanayici bulunmaktadır. Ayrıca iç piyasada özellikle kamu ile yapılan uzun süreli sözleşmelerde uygulanan enflasyon farkları gerçekleşen oranların çok altında kalmaktadır. Yüklenici firmalar açısından zarar olarak oluşan fark için eskalasyon yapılması talep edilmektedir.

3. İhracatın yükseldiği bir ortamda üretim sektörü için **yatırım ihtiyacı** oluşacaktır. Düşük faiz ile ihracat garantili, uzun vadeli yatırım kredileri gündeme gelecektir. Bu finansmanı sağlayacak unsurları oyuna dâhil ederek uzun vadeli yatırım ve ihracat kredilerinin devreye alınması gerekmektedir.

4. Kurları kontrol altına alacak uygulamaların bir an önce hayata geçirilmesi ve ihracat bedelinin **yüzde 25'inin Türk Lirasına çevrilmesi** gibi ihracatçıyı tedirgin edecek uygulamalardan vazgeçilmesi önem arz etmektedir.

5. İhracatın oransal olarak çok büyük bir kısmı az sayıda büyük firma tarafından gerçekleştirilmektedir. İhracatın **tabana yayılması** gerekmektedir. KOBİ'lerin ihracat konusunda özendirilmesi, verimlilik, kurumsallaşma, pazara giriş ve markalaşma gibi alanlarda daha çok desteklenmesi beklenmektedir. **İthalata bağımlılığın azaltılması** bir numaralı önceliklidir.

6. Enerji maliyetlerinin üzerine eklenen **vergi ve ilave maliyetler** gözden geçirilmelidir. Üretimin en önemli girdilerinden olan enerjinin sübvansede edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, üretici firmalar tarafından yapılacak rüzgar ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji yatırımları için etkin bir teşvik sistemi geliştirilmelidir.

7. Üreticinin enflasyonunda yaşanan fiyat artışları ihracatta rekabette bizleri zora sokacaktır. Bu durum dışarıda kar kaybına neden olacak, içeride ise enflasyonu yükseltecektir. **Enflasyon muhasebesinin** ertelenmeden uygulanması gerekmektedir.

8. Reel sektör maliyet hesabı yapmakta zorlanmaktadır. Kurda ve girdi fiyatlarında yaşanan ani oynamalar sanayicinin fiyatlandırma yapmasını zorlaştırdığı gibi **tüketici enflasyonunu** da tetikleyen önemli bir etken olmaktadır. Kur farkı riskinin düşük bedellerle sigortalanması için yeni ürünler oluşturulmalıdır.

9. Sanayi sektörünün AB'nin Yeşil Mutabakata uyum sürecini hızlandırmak, birlikte çözüm üretmek ve sanayiciler arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla kanıta dayalı bilgi paylaşımları, rehberlik ve uzman danışmanlık gibi konularda desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Gerekli çalışmaların tamamlanarak sanayimizin bu yeşil dönüşüm sürecine adaptasyonunun sağlanması gerekmektedir.

10. Üretici firmaların **nitelikli eleman** temini konusundaki ihtiyaçları devam etmektedir. Bu alanda mesleki eğitim kalitesinin artırılması amacıyla yürütülen bazı çalışmalar sürecin iyileştirilmesi adına katkı sağlamaktadır. Eskişehir Sanayi Odası tarafından hayata geçirilen **ESO Akademi** de bu çalışmalardan biridir. Ancak nitelikli personel sorununun çözülmesi için daha **yapısal düzenlemelere** ihtiyaç duyulmaktadır. Meslek lisesi mezunlarına kısa dönem askerlik, yüksek asgari ücret, SGK ve vergi indirimleri gibi uygulamalarla teşvik edici bir sistem kurulmalıdır. İŞKUR projeleri ve mesleki eğitim merkezi desteği artırılmalıdır.

11. Madencilik, kimya, elektronik, mobilya, gıda ürünleri ve inşaat gibi sektörlerde özellikle **mevzuat** konusunda sorun ve talepler bulunmaktadır. Sektörlere ilişkin ilgili Bakanlıklardan alınması gereken izin, lisans ve ruhsat süreçlerinin çok uzun olması, ağır işleyen bürokrasi, idari para cezalarında yapılan yüksek artışlar, prosedür ve uygulamaların sürekli değişmesi gibi hususların değerlendirilmesi, **daha pratik hale getirilmesi** ve iyileştirilmesi beklenmektedir.

12. Eskişehir sanayisi için yıllardır konuşulan, ancak somut adımlar atılamayan Hasanbey Lojistik Merkezi – EOŞB – Gemlik ve Körfez Limanları **demiryolu bağlantısı**, kuzey – güney **çevre yolları**, URAYSİM Projesi, Eskişehir **TeknoVadi** Projesi, sanayi bölgelerine hafif raylı sistemlerle **toplu taşıma**, Eskişehir **Serbest Bölgesi** ve **Raylı Sistemler** başta olmak üzere Sektörel İhtisas Organize Sanayi Bölgesi projelerinin ivedi bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, Türkiye'nin ve dünyanın alışık olmadığı, daha önce görülmemiş ekonomik problemlerin tecrübe edildiği bir dönemden geçildiğini söylemek mümkündür. Bu ortamda iş dünyamızın rekabetçi kalması, üretimini arttırması, istihdam potansiyelini yükseltmesi ve ihracatını yeni rekorlara taşıyabilmesi için gerekli düzenlemelerin devletimiz tarafından; güven ortamının yaratılması, milli üretim ve kalkınmaya destek olunması prensipleriyle yapılması beklenmektedir.

Dışarıda hammadde ve lojistik; içeride kur, faiz ve finansman sorunlarıyla boğuşulan bir yılın ardından iş dünyasının 2022'de öncelikli beklentisi **istikrar ve güven** ortamının oluşturulmasıdır. Belirsizliklerin ortadan kalktığı, **öngörülebilir ve sürdürülebilir** bir üretim ortamında sanayicilerimiz yeni rekorlara imza atmaya devam edecektir.

ESKİŞEHİR ÖZEL

Eskişehir sanayi yapısına bakıldığı zaman iki tip üretimin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Birincisi seri ve kütleli üretimi ön plana koyan orta ve yüksek ölçekli firmalar, ikincisi ise teknoloji-inovasyon ve katma değeri yüksek ama hacim olarak az üretim yapan firmalar göze çarpmaktadır. Eskişehir dış ticaret yapısı da ağırlıklı olarak beyaz eşya, savunma-havacılık ve metal eşya sektörlerine dayanmaktadır.

Seri üretim yapan firmaların en büyük problemi markalaşma ve nihai ürün üretme konusunda görülmektedir. Bu tip üretim yapan firmalar daha çok ara ürün ve iç pazara yönelik çalışma yürütmektedirler. Oysa bu firmaların markalaşmaları, nihai ürün üretmeleri ve ürettikleri ürünü dünyaya açmaları, yani ihracata yönelmeleri gerekmektedir. Daha fazla üretim ve nihai ürün konusunda da bir zihniyet dönüşümünün yaşanması gerektiği ortadadır.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre, Eskişehir'in 2021 yılı ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 24 artarak 1,17 milyar dolar olmuştur. Bunun yaklaşık yüzde 45'lik kısmı AB ülkelerine yapılmıştır. Eskişehir, 200'ü aşkın ihracatçı firmasıyla cari fazla veren şehirlerden biri konumundadır. Merkezi Eskişehir dışında olan ancak Eskişehir'de üretim yapan firmaları da dahil ettiğimizde Eskişehir'in konsolide ihracatı 3 milyar doları geçmektedir. Bununla birlikte ihracatta bazı yapısal sorunlar görmek mümkündür. Eskişehir'in toplam ihracatının yüzde 76'sı yalnızca 10 firma tarafından yapılmaktadır. İhracatın tabana yayılması gerekmektedir. Bunun için ithalata bağımlılığın azaltılması bir numaralı önceliktir. KOBİ'lerin ihracat konusunda özendirilmesi, verimlilik, kurumsallaşma, pazara giriş ve markalaşma gibi alanlarda daha çok desteklenmesi beklenmektedir.

Raporda tespiti yapılan konulardan bir diğeri, Eskişehir'de üreten firmaların çok önemli bir kısmının sadece bir ya da iki müşteriye çalışıyor olmalarıdır. Bu durum planlama, üretim maliyetleri ve lojistik açıdan bazı avantajlar sağlasa da ciddi riskler de barındırmaktadır. Firmaların üretim ve cirolarını alternatif müşteriler ve özellikle ihracat kanallarıyla çeşitlendirmeleri ve riski dağıtmaları gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası iş fırsatlarını artırıcı çalışmaların yoğunlaşması, yeni tedarikçi kanallarının açılması istenmektedir.

Rapor çalışmamıza katkıda bulunan üyelerimiz genel olarak, piyasa ve arz sorunlarının düzelmesi durumunda pazarın hacim olarak genişleyeceği görüşündedir. Ancak ülkemizdeki hızlı ve değişken kur hareketleri nedeniyle maliyetler artmaya devam ederse bunun fiyatlara yansımaları kaçınılmaz olacaktır. İmalat sanayisinin en önemli kaldıraçlarından olan yatırım kredileri de mevcut faiz oranları nedeniyle büyük yara almış durumdadır.

ESO üyelerinin 2022 gündeminde pandemi dönemine ilişkin işletmelere tahakkuk eden SGK, vergi, stopaj, KDV gibi ödemeler de bulunmaktadır. Bu dönemde vaktinde ödeme yapılamamış olması sebebiyle kaybedilmesi söz konusu olan yüzde 5 indirim hakkının baki kalması için talepler iletilmiştir. Devletimiz tarafından açıklanan ekonomi destek paketine söz konusu tahakkuk eden ödemelerin de dâhil edilmesi, mücbir sebep döneminde ödeme yapan firmalar için ise daha fazla indirim uygulanarak teşvik sağlanması talep edilmektedir.

Üyelerimiz tarafından özel olarak dile getirilen diğer bir konu da çip krizidir. Salgının etkisiyle yaşanan ve halen devam eden çip krizi başta otomotiv ve beyaz eşya olmak üzere global çapta üretim yapan bütün sektörleri doğrudan etkilemektedir. Üretimde kullanılan materyallerin tedarikinden kaynaklı bazı yedek parça gruplarındaki üretim ve bulunurluk sıkıntısı ve buna ilave olarak lojistik sektöründe yaşanan problemler de arz – talep dengesini bozmaktadır.

Eskişehir’de lojistik ve ulaşım imkânlarının yetersizliği havacılık, raylı sistemler, makine-metal, madencilik gibi sektörleri olumsuz etkilemektedir. Toplam üretim maliyeti içerisinde lojistik maliyetleri önemli bir paya sahip olup ürünlerin nakli karayolu aracılığıyla yapılmaktadır. Hasanbey Lojistik Merkezinin etkin kullanılması için Eskişehir OSB ile arasında demiryolu hattının vakit kaybetmeden yapılması zorunlu hale gelmiştir. Eskişehir’in limanlara bağlanmasını sağlayacak Gemlik ve Körfez Limanları demiryolu hatları tamamlanmalıdır. Ayrıca, yıllardır gündemden düşmeyen ancak somut gelişmeler kaydedilemeyen kuzey – güney çevre yolları, sanayi bölgelerine hafif raylı sistemlerle toplu taşıma, URAYSİM Projesi, TeknoVadi Projesi, Eskişehir Serbest Bölgesi ve sektörel ihtisas OSB projeleri Eskişehir sanayisinin beklentileri arasında yer almaktadır.

Nitelikli eleman sorunu bu raporda da boy göstermiştir. Bu konuya makro açıdan bakılması gerekmektedir. Bu amaçla meslek liselerine talebin artması ve bu liselerden mezun olan öğrencileri istihdam eden firmalara SGK alanında teşvikler verilmesi, meslek lisesi mezunlarına bazı avantajlar sunulması gibi öneriler raporda yer almıştır. Eskişehir özelinde ise Eskişehir Sanayi Odası Mesleki Eğitim Merkezi (ESO Akademi) 2022 yılında bu alandaki faaliyetlerine devam edecek ve sanayinin ihtiyacı olan kalifiyeli personel temini ve mesleki yeterlilik belgelendirme konularında üyelerimize katkı sağlayacaktır.

Odamız tarafından hem üyelerimizin görüşleri hem de diğer paydaşlarımızdan alınan bilgiler neticesinde elde edilen sonuçları ana başlıklar halinde özetleyen tablo aşağıda sunulmuştur.

EKONOMİK BEKLENTİLER

- Düşük öngörülebilirlik ve kurdaki oynaklığın ortadan kaldırılması
- Enerji maliyetlerindeki artışların önüne geçilmesi
- Hammadde ve ara malı maliyetlerindeki artışın sübvansede edilmesi
- Enerji maliyetleri, hammadde tedariki dahil birçok girdinin kurdan etkilenmemesi, yeni finansman ve satın alma yöntemleri ile sağlanması
- Kayıt dışı ticaretin önüne geçilmesi, tüketim malları için uygulanan KDV oranının yüzde 1'e indirilmesi
- KDV iadelerinin bankalar tarafından teminat olarak kabul edilebilmesi ile ilgili düzenleme yapılması
- Organize sanayi bölgelerinde elektrik-doğalgaz kullanan firmaların borçlarının yapılandırılması
- Enflasyondan dolayı oluşan fiktif karlar üzerinden işletmelere uygulanan vergi yükümlülüklerinin giderilmesi
- Gelir ve kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde enflasyon muhasebesi uygulamasına geçilmesi
- Kamuya iş yapan ve alacaklarının geç ödenmesi nedeniyle gelir kaybı yaşayan işletmelerin kamu ve KDV alacaklarının ödenmesi
- Belirli sektörlerde ve ürünlerde sağlanan KDV indirimlerinin devam etmesi
- Sanayicinin kullandığı enerjiden ÖTV ve KDV alınmaması
- Asgari ücretteki vergi ve SGK primlerinde indirim yapılması
- Yurtiçinde hammadde üreten firmaların 3 aylık fiyat açıklaması ve girdilerin döviz kısmı için devletin kur garantisi vermesi

ALTYAPIYA İLİŞKİN BEKLENTİLER

- Eskişehir OSB – Gemlik ve Körfez Limanları demiryolu bağlantısı
- Hasanbey Lojistik Merkezi – Eskişehir OSB demiryolu bağlantısı
- Kuzey – Güney çevre yolları
- URAYSİM Projesi
- Eskişehir TeknoVadi Projesi
- Sanayi bölgelerine hafif raylı sistemlerle toplu taşıma
- Eskişehir Serbest Bölgesi
- Raylı Sistemler İhtisas OSB
- Mobilya İhtisas OSB,
- Maden Teknolojileri İhtisas OSB
- Çukurhisar Karma OSB
- Yeni yatırımların yapılması, istihdamın ve kalkınmanın sağlanması için sanayi arsası arzının artırılması ve makul fiyatlarla üreticilere sunulması
- TOKİ, Emlakbank gibi kurumların fabrika binaları üreterek uzun süreli kiralama yöntemi ile sanayicilere tahsis etmesi
- Eskişehir'de ağırlıklı olarak faaliyet gösteren sanayi kolları tarafından ihtiyaç duyulan test, ölçüm ve kalibrasyon ihtiyaçlarını giderecek laboratuvarların açılması
- Eskişehir Organize Sanayi bölgesi ana girişinin karayolları ile işbirliği yapılarak yonca haline getirilmesi, trafik sıkışıklıkları ve trafik kazalarının bu yolla önlenmesi
- Eskişehir Havalimanının öncelikle kargo taşımacılığı olmak üzere işlevselliğinin artırılması
- Eskişehir'den farklı lokasyonlara havayolu uçuşlarının başlatılması
- Öğrenciler ve gençler için Kuluçka Merkezleri oluşturulması
- Sanayide kademeli doğalgaz fiyatı uygulamasının durdurulması

İHRACATIN ARTIRILMASIYLA İLGİLİ BEKLENTİLER

- İhracatın finansmanı için Eximbank ve reeskont kredilerinin güçlü bir şekilde devreye alınması
- İhracat bedelinin yüzde 25'inin TL'ye çevrilmesi gibi ihracatçıyı tedirgin edecek uygulamalardan vazgeçilmesi
- Firmalara sağlanacak yapısal teşviklerin ihracat bilanço karlılıklarına göre verilmesi,
- Ticaret Bakanlığı tarafından desteklenen URGE projelerinin uygulama prensiplerinin AB projelerine benzer bir yapıya dönüştürülmesi ve Odalarla bu konuda işbirliği yapılması
- İhracatta limana kadar olan lojistik maliyetlerin devlet tarafından sübvansede edilmesi
- Yurtdışında özellikle Avrupa ve Rusya pazarları için Türk Lojistik Köyleri oluşturulması
- Türk Malının imajını arttıracak çalışmaların devlet eliyle Türkiye tanıtım projesine entegre edilmesi
- Blok trende tek lokomotif ile Avrupa ve Türkiye demiryollarının ortak kullanılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması
- Yük taşımacılığında kombine taşımacılığın ön plana alınması, operasyon sürelerinin ve işlem maliyetlerinin azaltılması
- Gümrük kapılarındaki işlemlerin hızlandırılması, gümrüklerin 7/24 çalışma prensibine dönmesi
- Sanayicilere verilen Yeşil Pasaport koşullarının hafifletilmesi
- Kamu ve özel sektör kuruluşlarının ithal ürün listelerinin hazırlanarak ilan edilmesi

FİNANSMANA ERİŞİMLE İLGİLİ BEKLENTİLER

- Düşük faiz ile ihracat garantili, uzun vadeli yatırım kredilerinin üretici firmalara sunulması
- İhracatçılar için KGF'nin devreye sokulması, ihracat garantili KGF'nin işlerlik kazandırılması
- İhracata yönelik alınan malzemelerin Türkiye girişi ile çıkışı arasındaki kur farkının sigortalanması
- Yerli ve milli üretim için çalışmalar yapan, markalaşma için çaba harcayan, Ar-Ge, inovasyon, patent gibi alanlarda yatırım yapan/yapmak isteyen firmalara finansal destek sağlanması
- KOSGEB desteklerinde dövizden kaynaklı tutar değişikliklerinin önüne geçilmesi, destek yelpazesinin artırılması, çeşitlendirilmesi
- KOBİGEL gibi destek programlarının KOSGEB tarafından yılda en az 4 kez yapılması
- Aynı işi yapan şirketlerin birleştirilmesini teşvik eden pratik finansman modellerinin sağlanması
- Yeşil mutabakat, verimlilik ve dijital dönüşüm ile ilgili olarak şirketlerin fonlanması, teşviklerin sağlanması ve bu aşamada TSO'ların aktif olarak kullanılarak sisteme dahil edilmesi
- İhracatta KG başına katma değer artırılması adına marka ve tasarım desteklerinin genişletilmesi
- Firmaların artan işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılayacak bir destek mekanizması oluşturulması
- Alternatif ve yenilenebilir enerji yatırımlarının desteklenmesi
- İlave istihdam yaratmak isteyen firmalara özel teşvik ve vergi indirimlerinin sağlanması

NİTELİKLİ İNSAN KAYNAĞINA İLİŞKİN BEKLENTİLER

- Sanayi sektöründen hizmet sektörüne olan yoğun işgücü kaymasının önüne geçilmesi, gerekli yapısal reformların yapılması
- Meslek okullarının modernizasyonu ve her açıdan çok cazip hale getirilmesi, mezunların herhangi bir işyerinde kendi mesleğinde tekrar eğitim almasına gerek kalmadan çalışabilir donanımda yetiştirilmesi
- Kurum ve kuruluşlarca verilecek mesleki eğitimlere finansal veya vergisel avantajlar tanınması
- Üretim sektöründe çalışanlar için özel asgari ücret uygulanması, vergi diliminin kaldırılması, bedelli askerlik masraflarının karşılanması ya da askerliğin tecil edilmesi
- Sanayide çalışan işgücü için asgari ücretin en az yüzde 25 daha fazla olması ve bunun desteklenmesi
- Sektör odaklı ve iş garantili meslek liselerinin kurulması
- Meslek lisesi mezunlarının kendi branşlarında çalışmaları halinde SGK paylarının en az 5 yıl boyunca devlet tarafından karşılanması
- Üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarını düzenlerken sanayi kuruluşlarının ihtiyaçlarına uyulması
- Öğretmenlerden idarecilere ve akademisyenlere kadar uzanan bir eğitimde performans değerlendirme sisteminin getirilmesi
- Sosyal yardım alıp istihdama ilk defa dâhil olacaklar için eğitim ve yatırım programlarının geliştirilmesi
- Meslek liselerinin yüksek okullara devam niteliğinde olması ve isteyenlerin açık öğretimle üniversiteyi tamamlayabilmesi

MEVZUATLA İLGİLİ BEKLENTİLER

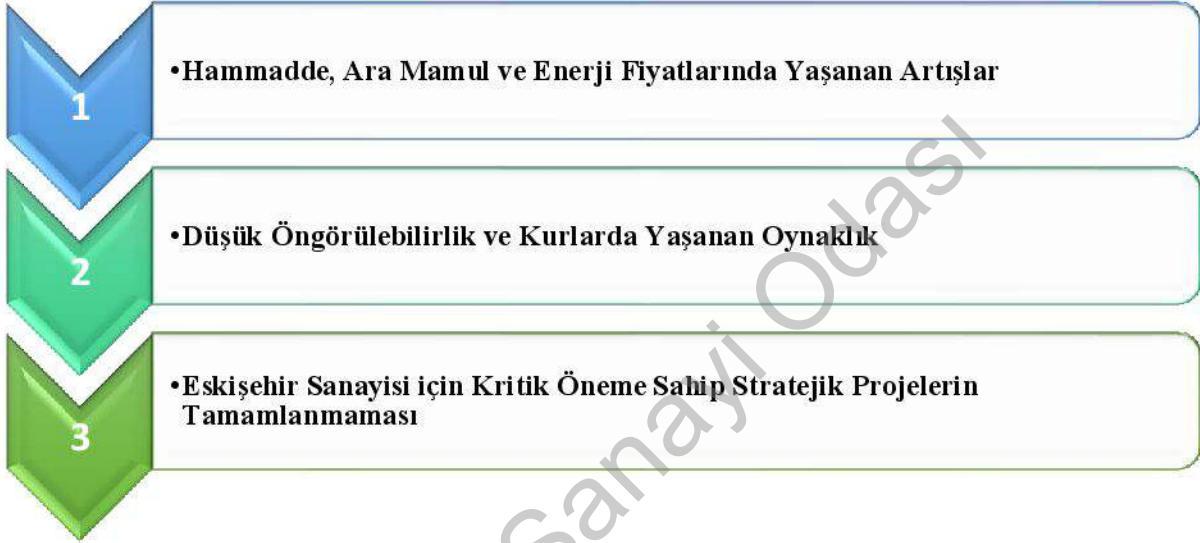
- Tüm hammadde ve yarı mamul üzerindeki ilave gümrük vergilerinin 2022 sonuna kadar kaldırılması
- Bölgenin kamu tarafından gelişmiş olarak kabul edilmesi nedeniyle teşviklerden yararlanılamaması, diğer illerle karşılaştırıldığında haksız rekabet yaratmasının önüne geçilmesi, ilçe bazlı teşvik sisteminin geliştirilmesi
- İhraç kayıtlı satışlarda ihracat rakamlarının üretim yapan ilin ihracat rakamına eklenmesi
- İşletmelerin mevcut istihdam düzeyinin korunması ve/veya artırılmasını sağlayacak ilave istihdam teşviklerinin sunulması
- Savunma sanayimizin gelişiminde büyük katkısı olan Savunma Sanayi Başkanlığı'na benzer yapıların havacılık, raylı sistemler ve makine imalat gibi stratejik sektörler dahilinde de kurulması
- Kamu ihalelerinde yerli ürün tercihinin artırılması ve bunun için pozitif ayrımcılık sağlayan mevzuatın geliştirilmesi
- Devlet destek programlarında evrak yükünün azaltılması
- Merdiven altı firmaların tespit edilerek kapatılması
- Ruhsat, inceleme ve karar alma aşamaları ile hukuksal süreçlerin kısaltılmasıyla bürokratik işlemlerin azaltılması ve hız kazandırılması
- KDV'nin ürün satıldıktan sonra ödeneceği bir sisteme geçilmesi
- Fırsatçılık ve stokçuluk kavramlarının tanımlanması
- Kurumlar vergisi oranının kademeli olarak yüzde 15'e düşürülmesi

SONUÇ

Eskişehir Sanayi Odası pandemi dönemi boyunca öncelikle üyeleri ve birçok paydaşıyla yaptığı görüşmeler neticesinde Eskişehir sanayisinin sorunlarını tespit etmiş ve bunların çözümüne ilişkin görüşleri toplamıştır. Ayrıca, Eskişehir Sanayi Odası içerisinde yapılan sektörel buluşmalar ve meslek komitesi toplantılarında gündeme gelen görüşler de dikkate alınmıştır.

Eskişehir Sanayi Odası tarafından hazırlanmış olan bu raporda, 2021 yılında ağırlıklı olarak yaşanan ve önümüzdeki dönemde çözüm bekleyen 3 ana sorun alanı tespit edilmiştir. Bunlar;

Rapora katkıda bulunan üreticilerin görüşleri dahilinde, küresel ekonomide büyüme trendinin azalan bir eğilim içinde olduğu gözlemlenmektedir. Belirsizliklerin yükseldiği, risklerin arttığı, finansal koşulların sıklaştığı bir küresel ekonomide ülkeler, firmalarının nasıl daha hızlı büyüyebileceği üzerine stratejiler geliştirmektedirler.

Yurtiçi ekonomik görünümün 2022 yılında daha istikrarlı olması için ekonomi yönetimi tarafından piyasadaki ana beklentilerin güçlü iletişim, güven ve fiyat istikrarının tesis edilmesi koşullarıyla sağlanması gerekmektedir. Tüketici ve üretici fiyatlarına bakıldığında 2021 yılı yüksek enflasyonla kapatılmıştır. Faizler ve risk primleri çok yüksek düzeydedir. Türkiye'nin yüksek olan riskinin, enflasyonun, özellikle yatırım ve işletme kredilerindeki faizlerin düşürülmesi gerekmektedir. Kur oynaklığının azalması, öngörülebilir bir ekonomik ortamın sağlanması beklenmektedir. Şirketler açısından bakıldığında, 2022 yılının zorlayıcı şekilde geçebileceği düşünülerek o yönde hazırlıkların yapılması tavsiye edilmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde farklı etkenlerin de devreye girmesiyle daha keskin hissedilen bu krizi atlatacak için bazı makro görüşler öne çıkmıştır. Bunlar özetle;

- 1 İmalat sanayiye yönelmek ve üretimi desteklemek zorunludur.
- 2 Stratejik sektörler belirlemek gerekmektedir.
- 3 Eğitim, Ar-Ge ve bilim kuruluşlarının geliştirilmesi şarttır.
- 4 İhracata dayalı bir sanayileşme modeli kurulmalıdır.
- 5 Yerleştirme, markalaşma, tanıtım ve imaj geliştirme zaruridir.

Raporda yerli ve milli üretim için çalışmalar yapan, markalaşma için çaba harcayan, Ar-Ge yapmak isteyen firmalara eğitim başta olmak üzere destek sağlanması ve devlet işlemlerinde kolaylıklar oluşturulması açıkça ifade edilmiştir. Üretimde ithalat kalemlerinin kamu ve özel sektör tarafından ivedilikle belirlenerek listelenmesi, bu listelemeyi yaparken ithalat yerine kullanılacakların kamu, sanayi ve üniversitelerden oluşturulacak bir konsorsiyum ile tespit edilmesi tavsiye edilmiştir.

Günümüz yeni ekonomik koşullarında büyümek daha zor ve maliyetli hale gelmiştir. Sağlıklı ve sürdürülebilir büyümenin itici gücü verimliliklerdir. İşgücü verimliliğini, sermaye verimliliğini ve toplam faktör verimliliğini artıramayan firmaların önümüzdeki dönemde küresel ticarete ciddi sorunlarla yüz yüze kalacağı görülmektedir.

Pandemi döneminde mal ve hizmetlere erişimin kısıtlanması, tedarik zincirlerinin bozulması, gıda üretiminin hayati önemini anlaşılmaması gibi gelişmeler, küresel üretim ve ticaret biçimlerinin yeniden sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Artık sadece hızlı ve düşük maliyetli üretmek değil; sürdürülebilir ve çevreye saygılı üretmek de çok önemli bir konuma gelmiştir. Avrupa Birliği'nin "Yeşil Mutabakat" sürecine uyum için yalnızca dev firmalar değil; ihracatçı KOBİ'ler de yeni yatırım ve iş planları yapmak zorundadır.

Türkiye'nin 225 milyar doları aşan ihracatının yüzde 40'a yakını KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Şirketlerin bu noktada yeşil dönüşüm için gereken finansman olanaklarını ve sürdürülebilir üretim için atılması gereken adımları şimdiden belirlemesi gerekmektedir.

Eskişehir’deki sanayi ve diğer bileşenlerin üstünde durduğu konuların başında mesleki eğitim reform çalışmaları gelmektedir. Mesleki eğitim her yönüyle desteklenmesi gereken bir alandır. Hem işsiz gençlere hem de çalışanlara verilecek mesleki eğitimlere finansal ve vergisel avantajlar oluşturulması, mesleki lisesi mezunlarına pozitif ayrımcılık yapılması istenmiştir.

Yapılan görüşmelerde ulaşım ve lojistik konusu da sıklıkla dile getirilmiştir. Bu bağlamda; kentin ortasından geçen ve sanayi bölgelerine giden çevre yolu trafiğinin hafifletilmesi için Kuzey – Güney çevre yollarının yapılması, sanayi bölgelerine hafif raylı sistemler ile toplu taşımının sağlanması, URAYSİM Projesinin tamamlanması, Hasanbey Lojistik Merkezinin etkin kullanılması, Lojistik Merkez ile Eskişehir OSB arasında demiryolu hattının ve Eskişehir’in limanlara bağlanmasını sağlayacak Gemlik ve İzmit Körfezi demiryolu bağlantısının bir an önce hayata geçirilmesi vurgulanmıştır. Bununla birlikte kentin alternatif bölgelerinde Yeni Nesil Organize/Endüstri Bölgelerinin kurulması tavsiye edilmiş, bunun özellikle yabancı yatırımcıların çekilmesi adına önemli bir adım olduğu belirtilmiştir.

Son olarak; marka, patent ve tasarım konularında firmaların ihtiyaçları analiz edilmiştir. Bu noktada, Eskişehir’de kamu-üniversite-sanayi işbirliğinde bir Ar-Ge ve Tasarım Vadisi projesinin hayata geçirilmesinin şehri dünya standartlarında çok farklı bir yere taşıyacağı, yüksek teknoloji alanında yeni yatırımları çekeceği ortaya koyulmuştur.

Eskişehir’de uygun bir üretim ortamı vardır. Arazi ucuz, eleman sıkıntısı diğer illere göre daha az, 3 üniversitesi ile iş birliğine açık, yaşanabilir, ulaşılabilir ve sürdürülebilir bir yatırım iklimi dikkat çekmektedir. Üretmeye, büyümeye, yatırıma, gelişmeye, desteklemeye, bilişime, paylaşmaya hazır bir Eskişehir, geleceğe güvenle bakmak istemektedir. Eskişehir sahip olduğu mevcut potansiyel ve kabiliyetlerle, doğru bir strateji ile yönetilerek, geleceğe hazırdır.

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI

Sektörel Deęerlendirmeler

ESKİŞEHİR
SANAYİ
ODASI

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI
EKONOMİK DURUM VE
BEKLENTİ RAPORU

Madencilik Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Son derece olumsuz etkiledi. Özellikle ambalaj, mazot vb. kalemlerde döviz kuruna bağlı fiyatların sürekli değişkenliği maliyet kontrolünü zorlaştırdı. Sürekli fiyat güncelleme imkanı bulunmayan bir müşteri portföyüne sahip bir sektörde faaliyet gösterdiğimiz için maliyetleri sübvansane etmeye çalıştıkça katma değer mümkün olmuyor.
  - Üretim için yapılan patlatma, ocak işletme maliyetlerindeki anormal artışlar tedarik edilen hammadde ve ara mamul fiyatlarının yükselmesine neden olmuştur. Ayrıca maliyet artışlarının altından kalkamayan kimi işletmeler üretimlerini düşürmüş veya işletmelerinin kapatmışlardır. Bu durumda da tedarik zincirinde kırılmalar olmuş, tedarik problemi başlamış ve bu da fiyatların suni artışına neden olmuştur.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Son derece olumsuz etkiledi. Özellikle mikronize ürün üretiminde enerji yoğun bir proses içindeyiz. %100'ü aşan maliyetler nedeniyle mecburi fiyat güncellemelerimiz çoğu müşteri tarafından kabul görmüyor.
  - Beş yıl kadar öncesinde Maden ocak işletmeciliğinde üretim maliyetinin yaklaşık 1/3'ü mazot giderleri iken günümüzde en az yarısı mazot gideri olmuştur. Yine benzer şekilde kırma eleme ve öğütme tesislerindeki üretim maliyetinin ana kalemi olan elektrik maliyeti de neredeyse toplam üretim maliyetinin yarısına denk gelmektedir. Üretimi yapılan kalsit, dolomit ve kalkerin satışının yapıldığı endüstriyel işletmelerden artan maliyetleri karşılayabilecek şekilde zam alınamadığından işletmeler her yıl biraz daha geriye gitmekte ve maliyetlerle satış fiyatları neredeyse kafa kafaya noktasına gelmektedir. Bu durumda da maden üreticilerinin ayakta kalabilme şansı kalmamaktadır.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansdı?
  - Maliyet kontrolü ve fiyatlandırma konusunda ciddi olumsuz etkisi oldu. İhracat açısından gelen taleplerin artması konusunda olumlu etkisi olsa da iç piyasa müşterilerimiz açısından ve mevcut ihracat müşterilerimizde de indirim talepleri gibi olumsuz etkileri oldu. Özellikle kura bağlı olan ambalaj, mazot, yedek parça vb. ürün maliyetlerinde payı yüksek olan kalemlerin sürekli değişkenlik göstermesi istikrarı bozuyor.
  - Kurlarda yaşanan ani hareketliliğin en büyük etkisi akaryakıt ve yedek parça fiyatlarında görülmektedir. Akaryakıtın sürekli artması, kurda düşme olması durumunda mazot fiyatlarının yine de düşmemesi, üretim maliyetlerinin sürekli oynamasına ve işletmelerin satış fiyatı vermeye bile korkar hale gelmesine neden olmaktadır. Verilen teklifin sürekli olarak birkaç gün içerisinde revize edilmesi gerekirken, bu da güven ve tedarik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Aynı şekilde tüm makine ekipmanın yedek parçaları genel olarak ithal ürünler olduğundan, artan kurlar nedeniyle yedek parça tedarikinde ve fiyatlandırılmasında sorunlar ortaya çıkmaktadır. Maliyet kalemleri artık hesaplanamaz, tahmin edilemez durumlara gelmiştir.

4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?

- Madencilik sektörü olarak 4 bakanlık, 19 farklı kurum ile muhatabız. Bu noktada tabii ki özellikle ruhsat güvenliği, mevzuatın sürekli güncellenmesi, teşvik etmeden

çok cezalandırmaya yönelik münferit uygulamalar nedeniyle ciddi sıkıntılar yaşıyoruz. Gerek sektör temsilcileri gerekse sizler tarafından yapılan girişimlerde ilgili devlet kurumlarının yetkililerinin verdiği bilgilerin ve sözlerin maalesef uygulamada hayata geçirilmediğini belirtmek isteriz.

- Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili 2 çeşit sıkıntı karşımıza çıkmaktadır. Birinci sıkıntı; ruhsat bedelleri, harçlar, idari para cezalarında ve Devlet haklarında yıllık 2021-2022 arasındaki %36 düzeyindeki enflasyon oranında yapılan artışlar nedeniyle oluşan maliyetlerin artık karşılanamaz duruma gelmesidir. Üretim yapılsın veya yapılmıyorsa tüm bedellerin ödenmesi zorunludur. Ayrıca satış fiyatlarına %36 düzeyinde artış yapılamamaktadır. Bu da diğer maliyet kalemlerine ek olarak ilave yükler getirmekte ve sektörü durma noktasına sürüklemektedir. İkinci sıkıntı ise, sürekli yeni mevzuatların çıkarılması, yeni izinlerin alınmasının zorunlu hale getirilmesi, izinlerin uzun sürelerde ve oldukça zor alınabilmesi yatırımcıları sektörden uzaklaştırdığı gibi mevcut aktörlerinde sektörü terk etmesine neden olmaktadır.

5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?

- Gelen taleplerin artışı nedeniyle 2021 yılına etkisi olmasa da önümüzdeki dönemde somut çıktılarını alabileceğimizi düşünüyoruz. Ancak ihracatın son derece önemli olduğu günümüzde özellikle madencilik gibi ciddi iç nakliye giderlerinin teşvik edilmesi gerekiyor. Navlun maliyetini aşan iç nakliye tutarlarıyla dünya ile rekabetimiz mümkün olmuyor. Beyannamesi açılmış, tonajı belli sevkiyatın iç nakliyesinde mazotta ÖTV desteğini bir kez daha dile getirmek isteriz. Ayrıca gümrüklerde 7 gün 24 saat uygulamasına geçilmesi konusunu da son derece önemli bir nokta olarak görüyoruz.

6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?

- Enflasyon nedeniyle belirlenen rakam makul gözükse de satın alma gücü noktasında neleri değiştireceği konusu hala belirsizliğini koruyor.
- Enflasyondaki yüksek artış nedeniyle asgari ücrete net olarak %50 civarında artış yapılmıştır. TÜİK verilerine göre ilan edilen enflasyon oranı %36'lar düzeyinde iken çalışana verilen net %50'lik artış işveren kesiminin üzerine daha çok yük bindirmiştir. Bırakın %50'lik artışı, %36 düzeyinde bile üreticiler satış fiyatlarına zam yapamamışlardır. Bu nedenle önümüzdeki dönemde işçi çıkarmaları artacak, 3 işçiyle çalışan işletmeler 2 işçiye düşecektir. Bu ise işsizlik oranlarında artış olarak karşımıza çıkacaktır. Devletin işverene destek olamaması durumunda işsizliğin katlanarak artacağı düşünülmektedir.

7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
- Madencilik konusunda yaşadığımız sıkıntılar konusunda daha önce Eskişehir Madencilik Kümesi olarak hazırlamış olduğumuz rapordaki sorunlar ve çözüm önerileri maalesef güncelliğini korumaktadır.
  - 2022 yılı itibarı ile Madencilik sektörünün genel değerlendirmesi ve ilerleyen yıllar itibarı ile yapılması gereken yasal düzenlemeler ile ilgili görüş ve önerilerimiz bilgilerinize sunulmuştur.

1- SEKTÖRÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ:

1985 yılında yayınlanan 3213 Sayılı Maden Kanunu ve 1987 yılında yayınlanan 3382 Sayılı kanunlar 2004 yılına kadar uzun yıllar ülkenin ihtiyaçlarına cevap vermiştir. 2004 yılı ve sonrasında ülke şartlarında değişiklikler Madencilik mevzuatlarındaki değişiklikleri de gündeme getirmiş, yürürlükte olan kanunların revizyonuna ihtiyaç duyulmuştur. Burada esas amaçlanan, ülke maden kaynaklarının daha efektif kullanımını sağlamak, gerçek manada madencilik yapabilecek güç ve birikime sahip firmaların ruhsat edinebilmelerini temin etmek, ruhsat simsarlarının ortadan kaldırılabilmesi, çalıştırılmadan yıllarca atıl halde kalan ruhsatların zorunlu olarak çalıştırılmasını temin etmek ve Devletin madencilikten elde ettiği gelirlerin artırılmasıydı.

Bakanlık ve Genel Müdürlük 2004 ve sonrasındaki birkaç yıl verdiği ruhsat sayısının artırılmasını bir övünç kaynağı olarak lanse etmiş, takip eden yıllarda ise bunun tam tersi yönde ruhsat sayısını azaltmaya yönelik uygulamalar geliştirmiştir. 2019 yılına kadar geçen süreçte 5177-5995-6592 sayılı kanunlar ve çok sayıda torba yasa ve yönetmelikler yayınlanmıştır. Bu kadar sürede bu kadar çok kanun ve yönetmeliğin yayınlanması, çok miktarda hataların yapıldığı ve bunların düzeltilmesi için yeniden yasa çalışması yapıldığı gerçeğini gözler önüne sermektedir. Ne yazık ki, yapılan tüm bu çalışmalar hedefe konulan amaçları sağlayamadığı gibi, sektörde tam anlamıyla bıkkınlık, çaresizlik, sahipsiz kalmışlığa neden olmuştur. Her ne kadar izin ve ruhsat alımındaki süreçler madencileri zorluyorsa da bunlar çok basit bir şekilde maden kanunu ve diğer kanunlarda yapılacak düzenlemelerle rahatlıkla çözülebilir. Önemli olan niyet ve zihniyettir. Temel sorun, madenciliğin yapılamaz, bir an önce terk edilmesi gereken bir iş kolu haline gelmiş olmasıdır. Pek çok firma toptan bu sektörden çıkıp başka alanlara kaymak istemektedir. Çaresi olmayan firmalar ise küçülme yoluna gitmektedir.

Maden kanununun ve uygulamalarının başarılı olup olmadığını gösteren, sonuç olarak söylenebilecek, en temel ölçütleri nedir sorusuna ne cevap verilebilir?

En kısa ve net ifade ile; Verilen işletme izni sayısı ve kullanılan sevk fişi miktarı önceki yıl ortalamalarına göre artırılabilmiş mi?

Devlet olarak 2004 yılından bu yana, ruhsat alımı ve izin süreçlerinde zorlukları ve maliyetleri kat be kat artmış, rekabet gücü azalmış, işletmecilik ve Devlet hakkı ile ruhsat

bedellerindeki artışlar sektörün belini bükmüş, ruhsatlarını taşıyamaz hale getirmiştir. Maden kanunları, sektörün önünü açmaktan ziyade ceza kanunu haline getirilmiştir.

2. KISA-ORTA-UZUN VADEDE YAPILMASI GEREKENLER:

2004 yılından bu yana yayınlanan kanunlarla ilgili sıkıntılar kısa özet bilgi halinde yukarıda anlatılmaya çalışılmıştır. Artık şu anlaşılmalıdır ki, yepyeni müspet bir bakış açısıyla, tam anlamıyla sektörün içinde bulunduğu şartları ve taleplerini dikkate alan, gerçekçi ve etkili çözümler sunan yeni bir kanun hazırlanması zorunluluk haline gelmiştir. Tabii ki bu bir süreç alacağından, yeni kanun hazırlanana kadar geçecek sürede mevcut şartları iyileştirmek için kısa ve orta vadede neler yapılması gerekir bu konulara değinelim.

KISA VADELİ TEDBİRLER:

SORUN 1- Ruhsat devir, rodövans, arama ve işletme ruhsatı, işletme izni v.b. işlemlere izin verilip verilmeyeceğinin ve ne kadar sürede izin verileceğinin bilinmemesi/öngörülememesi

ÇÖZÜM 1- Ruhsat devir, rodövans, arama ve işletme ruhsatı, işletme izni v.b. işlemlere izin işlemlerinin sonucunun bilinmemesi ile ne kadar sürede izin verileceğinin bilinmemesi/öngörülememesi sektöre yeni girişimciler ve yatırımcıların uzak durmasına neden olmaktadır.

SORUN 2- MAPEG'in yaptığı ihaleleri kazanan gerçek ve tüzel kişilerin ihale bedelini yatırmalarına rağmen güvenlik soruşturması gerekçesiyle uzun süre arama ruhsatlarının düzenlenememesi.

ÇÖZÜM 2- Müracaatla veya ihaleden alınan sahaya arama ya da işletme ruhsatı verilip verilmemesindeki gerçek konu eğer kişinin ya da Şirketin sahiplerinin/ Yönetim Kurulu üyelerinin ortaklarının vs. T.C. Kimlik araştırmaları ise bu kadar uzun sürmemesi gerekir. Birkaç yılı bulan bu durum 5-10 gün gibi makul bir sürede sonuçlanabilmelidir. Güvenlik soruşturması ile ilgili işlemlere ülkemizdeki olağanüstü halin de kalkması nedeniyle de artık son verilmeli, Kanundaki şartları sağlayan kişilere ihale yükümlüklerini yerine getirmeleri halinde ruhsatları hemen verilebilmelidir. Şayet bu mümkün değil ise en azından ruhsat bazlı değil, ruhsat sahibi bazlı ve yılda bir kere yapılması yeterli görülmelidir. Aynı ruhsat sahibine ait pek çok ruhsatı tek tek sormanın hiçbir anlamı yoktur.

SORUN 3- Arama ruhsatı verilmesinin önündeki engellerin kaldırılması ve aramaların teşvik edilmesi

ÇÖZÜM 3- Maden Kanununa Mali yeterlilik kriteri getirilmiştir. Mali yeterlilik kriterleri IV. Grup arama ruhsatı için 1.136.585 TL dir. Bu değer pomza için de aynı metalik bir maden için de aynıdır. Maden arama ruhsatlarında mali yeterlilik kaldırılması ya da makul mantıklı düzeylere çekilmesi sağlanarak arama ruhsatı alma düşüncesindeki gerçek ve tüzel kişiliklerin madencilik alanına girişleri teşvik edilmelidir. Ayrıca tüm gruplardaki işletme ruhsatı mali yeterlilik miktarlarının düşürülmesi uygun olacaktır.

SORUN 4- Maden arama ruhsat talebinde işletme ruhsat taban bedelinin istenmesi

ÇÖZÜM 4- Maden arama ruhsat müracaatlarının artırılması amacıyla yönelik olarak arama ruhsat müracaatlarında arama ruhsat taban bedeli istenmelidir. Bu durum arama ruhsatının maliyetini düşürecek ancak, arama ruhsat sayısının artmasını sağlayacaktır. Bakanlığın önceliği aramaları arttırmak olmalıdır.

SORUN 5- 05/12/2017 Tarihinde Yayımlanarak yürürlüğe giren 7061 sayılı Kanun ile 3213 sayılı Maden Kanununun 24. Maddesinin Onikinci Fıkrasında ruhsat sahiplerinin aleyhine ve çok kısa sürede ruhsat hukukunu sonlandırabilecek aşağıdaki değişikliğe gidilmiştir.

“Beş yıllık dönemde, üretimin en az olduğu herhangi üç yılında yaptığı toplam üretim miktarı projede beyan edilen bir yıllık üretim miktarının %30’undan az olması durumunda, ruhsat sahiplerine 50.000 Türk lirası idari para cezası verilir. İdari para cezasının uygulanmasından başlamak üzere, geriye doğru üç yıllık dönemlerde yaptığı toplam üretim miktarı projede beyan edilen yıllık üretim miktarının %30’undan daha az olması durumunda ruhsat sahiplerine 50.000 Türk lirası idari para cezası verilir. Bu fıkra kapsamında beş yıl içerisinde iki defa idari para cezası uygulanması halinde ruhsat iptal edilir.

Kanuna göre 2018, 2019 ve 2020 yıllarında toplam üretim miktarı %30 dan az olan ruhsatlara 2021 yılında gelecek olan iki heyet sonunda ruhsat iptal olacaktır. İdari para cezasının uygulanmasından başlamak üzere, GERİYE DOĞRU ifadesi nedeniyle 2021 yılındaki ikinci heyette ruhsat iptal edilecektir.

ÇÖZÜM 5- Maden Kanununun 24. Maddesinin Onikinci fıkrasının kaldırılması gerekir. Özellikle Dünyada mermer çeşitliliği yönünden önde olduğumuz, zaman zaman moda renk ve desenlerin değişmesi, fiyatlardaki istikrarsızlık gibi nedenlerle üretim faaliyetlerine ara verilmektedir. Bu süreler içerisinde ruhsat sahibinin 2004 öncesi yıllardaki gibi üretim yapmadan da ruhsatı elinde tutabilmelidir.

SORUN 6- 27/03/2018 Tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 7103 sayılı Kanun ile 3213 sayılı Maden Kanununa EK MADDE 15 eklenmiştir.

ÇÖZÜM 6- Nasıl uygulanacağı kime uygulanacağı belli olmayan EK-15 kaldırılmalıdır.

SORUN 7- Ruhsat sahiplerinin ruhsat yürürlük yazısı, ruhsat devri, rödövan sözleşmesi, izin alanı değişikliği, ruhsat birleştirme, ruhsat alanı küçültme, terk, mera tahsis değişikliği, geçici tatil, işletme izni, pasa değerlendirme, pasa döküm alanı, 16ncı maddenin onbirinci fıkrası gereğince yapılan zaruri üretim izni, kamu yararı kararı, kamulaştırma kararı ve patlayıcı madde taleplerinde; aktif edilmiş tebligata esas kayıtlı elektronik posta adresinin (KEP) veya kurumsal elektronik tebligat sistemi (e-Tebliğat) adresinin bulunması, 6183 sayılı Kanunun 22/A maddesi kapsamında borcunun bulunmaması, ruhsat harcı, ruhsat bedeli, çevre ile uyum teminatı ve Devlet hakkı borcu olmaması, işletme izni olan işletme ruhsatlarında daimi nezaretçi atamasının yapılmış olması, yetkilendirilmiş tüzel kişi sözleşmesinin bulunması istenmektedir.

ÇÖZÜM 7- Kanun koyucu maden sahalarındaki işletme faaliyetlerinin maden mühendisi nezaretinde yapılacağı hükmünü getirmiştir. Maden İşletme Faaliyeti; üretime hazırlık çalışmaları ve üretim için yapılan faaliyetler olarak tanımlanmıştır. Üretim yapılan ya da terk için sahanın düzenlenmesi rehabilitasyonu çalışmalarına nezaret için nezaretçi atanabilir ancak diğer durumlarda tamamen gereksiz atama istenilmektedir. Ruhsat yürürlük yazısı, ruhsat devri, rödövens sözleşmesi, izin alan değişikliği, ruhsat alanı küçültme, terk, mera tahsis değişikliği, geçici tatil, işletme izni, pasa değerlendirme, pasa döküm alanı, 16ncı maddenin onbirinci fıkrası gereğince yapılan zaruri üretim izni, kamu yararı kararı, kamulaştırma kararı gibi taleplerde daimi nezaretçi atamasının istenmemesi gerekir. Ayrıca günümüz ekonomik şartlarında vergi borcu bulunmayan firma yok denecek kadar azdır. 6183 sayılı Kanununun 22/A maddesi kapsamında borcunun bulunmaması belgesinin istenilmesi özellikle temditler olmak üzere ciddi sorunlar ve ruhsat iptalleri yaratmaktadır. 22-A belgesi istenmesine ilişkin uygulama sonlandırılmalıdır.

SORUN 8- Bir fiile birkaç ceza uygulanması

ÇED, GSM ve Orman izin sınırları dışına taşmalarda MAPEG 7. Madde gereği cezai işlem tesis ederek idari para cezası uygulamakla birlikte 7164 sayılı Kanun gereğince ayrıca 10. Madde kapsamında da aynı fiil için ikinci cezayı uygulamaktadır. Bu iki ceza da İlgili Kurumun cezası dışında verilen idari para cezalarıdır.

ÇÖZÜM 8- Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinin “Teminat iratları ile ilgili genel hükümler” başlıklı 94. Maddesinin (d) fıkrasında “Ruhsat sahibinin, Kanunun teminat iradı gerektiren hükümlerden birden fazlasını aynı zamanda ihlal ettiğinin tespiti uygulanacak teminat cezalarının en fazla olanı uygulanır” hükmü bulunuyordu. Kanunda ve Maden Yönetmeliğinde yukarıdaki hükümdeki gibi ilaveler yapılarak birden fazla Kanun maddesinin aynı anda ihlali durumunda en yüksek olanının uygulanmasının tekrar geri getirilmesi daha uygun olacaktır. Ayrıca 7. Madde ile ilgili cezalar MAPEG tarafından uygulanmakta ve ilgili kuruma da bildirim yapılarak onların aynı suça ceza uygulamaları sağlanılmaktadır. Aynı suça iki ceza uygulaması hakkaniyet ölçülerine sığmamaktadır. MAPEG 7. Maddeden ya tamamen çıkmalı ilgili kurumları bilgilendirmeli ya da para cezası uygulamadan, kendi ruhsat siciline işleyerek ve 3 yılda 3 kere uygulamasını devam ettirmeli, bunun yanı sıra ilgili kurumu bilgilendirerek onların cezai uygulamayı yapmasını temin etmelidir

SORUN 9- Gereksiz Faaliyet durdurular

Özellikle fazla basamaklı ruhsat sahalarında bir alanda patlatma yapıldığında patlatmanın yapıldığı basamak dışında alttaki birden fazla basamağa da cevherin gitmesi patlatmanın doğal bir sonucudur. Patlatmanın hemen sonrasında önce üst basamakta çalışmalar yapıldıktan, şev üstleri temizlendikten sonra alttaki basamaklarda temizlik yapılmaktadır. Patlatmadan sonra oluşan bu durumda aynı anda her iki ya da her üç basamakta birlikte çalışma yapılmaması gerekir. Patlatma sonrası oluşan alt basamaklara cevher yığılması nedeniyle bile faaliyet durdurma kararı verilmektedir.

ÇÖZÜM 9- Sahalara denetim için görevlendirilen heyetlerin sahada emniyetli ve sorunsuz nasıl çalışılabilir, üretim nasıl artırılabilir, eksiklikler nasıl düzeltilebilir yönünde bilgilendirme yerine doğrudan cezai işleme yönlendirmesinin önüne geçilmesi için gerekli eğitimler verilmelidir.

SORUN 10- Maden Kanununun bir kısım maddelerinin uygulanmaması
7164 sayılı Kanun ile Maden ruhsat sahibi lehine düzenlemelerde madencilik faaliyetler ve geçici tesisler için verilen izinlerin temditler dahil ruhsat hukuku devam ettiği sürece geçerli olduğu, ruhsatın temdit edilmesi halinde verilmiş izinlerin temdit süresi sonuna kadar hiçbir işleme gerek kalmaksızın uzatılmış sayılacağı belirtilmesine karşın, bırakın diğer ilgili kurumu Mapeg bile bu maddeyi yok hükmünde saymaktadır. Yine 3213 sayılı Maden Kanununun 10. Maddesinin Dördüncü fıkrası özellikle eksik beyanlarda uygulanmayarak doğrudan idari para cezası yazılmaktadır.

ÇÖZÜM 10- Maden Kanunundaki ruhsat sahipleri lehine olan maddeler de uygulanmalıdır.

SORUN 11- Birleştirmelerde işletme izni zorunluluğunun getirilmesi

ÇÖZÜM 11- Arama ruhsatlarının arama döneminde, işletme ruhsat talebi ile birlikte, işletme ruhsatlarının da işletme izni olmadığı dönemlerde ve işletme iznli olduğu dönemde birleştirilebilmelidir.

SORUN 12- Ruhsat temditlerinin 1yıl önceden yapılması

ÇÖZÜM 12- Üretim yapılan sahalarda zaten gecikmeler de değerlendirilerek 1-3 yıl önceden tesisi olan sahalarda 3 yıldan daha önceden süre uzatımı talep edilmektedir. Gereksiz ve ruhsat sahiplerini açığa düşürmeye yönelik bir maddedir. Bu maddenin tamamen kaldırılarak 7164 sayılı Kanun öncesi duruma getirilmelidir. Ruhsat hukukunun devamı esas alınmalıdır. Ruhsat süresinin sonunda proje verilmemesi durumun da dahi belli bir miktar idari para cezası uygulanarak projeyi teslim etmesi için bir ay süre verilmelidir.

SORUN 13- Faaliyeti durdurulan sahada üretim ve satışa izin verilmemesi

ÇÖZÜM 13- Basamak yükseklikleri ile ilgili olarak faaliyeti durdurulan sahadaki faaliyetlerle ilgili olarak gerekirse termin planı istenebilir. Bu termin planı doğrultusunda faaliyette bulunulup bulunulmadığı gerekirse arazi kısa sürelerde tetkik edilerek kontrol edilebilir.

SORUN 14- Gereksiz yapılan mahallinde tetkikler

ÇÖZÜM 14- Ruhsat sahalarında üretim faaliyeti olup olmadığı Mapeg'e bildirilmektedir. Bazı nedenlerle üretim yapılmadığı Mapeg'e bildirilmesine karşın her yıl sahanın denetime tabi tutulması anlaşılır değildir.

SORUN 15- Maden Kanununda değişikliklerden sonra uygun süre içerisinde Maden Yönetmeliğindeki değişikliklerin uygulamaya konulmaması

ÇÖZÜM 15- Maden Kanununda yapılan değişikliklerden sonra uygun sürede Yönetmelikte de değişiklikler yapılmalı

SORUN 16- Ruhsat bedelinin artırılması ve ruhsat bedeli kadar da devlet hakkı alınması nedeniyle ruhsatların elde tutulmasının zorlaşması ve terklerin artması

ÇÖZÜM 16- 7164 sayılı Kanun ile ruhsat bedelleri yeni bir formülasyonla artırılma yoluna gidilmiştir. 2015 Yılında 5.329 TL işletme ruhsat harcı ve 5.329 TL tutarında çevre uyum teminatı ve en az 5.329 TL Devlet hakkı+ 1.599 TL ek devlet hakkı olarak toplam 17.586 TL ödeme yapılarak bir ruhsat elde tutulabilirken bu miktar 100 hektarlık bir mermer sahası için 2021 yılında yaklaşık 78.000 TL İşletme ruhsat bedeli, 78.000 TL Devlet hakkı olmak üzere 156.000 TL olacaktır. Orman arazileri için alınan yıllık bedeller de değerlendirildiğinde önümüzdeki yıldan itibaren de terkler hızla devam edecektir. Ruhsat bedellerinin makul seviyelere çekilmesi, Devlet hakkının da tanınması olduğu gibi istihraç edilen maden üzerinden ve brüt kar üzerinden alınması uygun olacaktır.

SORUN 17- Ruhsat sahiplerinin kendi ruhsatları ile ilgili bilgilere ulaşamaması

ÇÖZÜM 17- İç yazışmalar dışında ruhsat sahibince Mapeg'e verilmiş olan işletme projesi, faaliyet raporu, mahallinde tetkik raporu, harçlar, çevre uyum teminatları, devlet hakları ile ilgili bilgiler, yazışmalar vs. ruhsat sahibi ve ilgili YTK tarafından görülebilmelidir.

SORUN 18- 7164 sayılı Kanun ile 3213 sayılı Maden Kanununun 10. Maddesine ek yapılarak Yetkilendirilmiş Tüzel Kişilikler için bilgi, belge ve beyanın gerçek dışı ve yanıltıcı olması durumunda 31.054 TL idari para cezası öngörülmüş, üç yıl içerisinde tekrarı halinde idari para cezasının iki kat uygulanarak yapacakları beyanların bir yıl süre ile geçersiz olacağı hükme bağlanmıştır.

ÇÖZÜM 18- Yetkilendirilmiş Tüzel Kişilik Yönetmeliğinde gerekli cezai işlemler zaten bulunmaktadır. YTK'lar için gerçek dışı ve yanıltıcı beyanların neler olacağı Kanunda belirtilmemiştir. Maden Kanununun 10. Maddesinde sıralanan nedenlerle ruhsat sahibine ceza yazılan hususlarda YTK için de ceza yazılması gündeme gelecektir. Uygulamada sıkıntılara yol açabilecek maddenin kaldırılması önerilmektedir. Eski kanunda satış bilgi formu teknik değil mali belgeydi. Yeni kanunla işletme faaliyet raporunun içerisine konulduğundan teknik belge haline gelmiştir. İşletme faaliyet raporlarındaki üretim, satış, stok bilgileri ve elde edilen gelire ilişkin maliveriler ruhsat sahibinin, firmanın muhasebecisi ve yeminli mali müşavirinin onayından geçmesine rağmen hatalı olması durumunda YTKlara da ceza uygulanmaktadır. Bu cezanın 3 yılda 2 kere olması halinde YTK'nın belgesi iptal edilmektedir. Teknik bilgilerle ilgili sorumluluk YTK'da olmak üzere, mali verilerdeki hatalardan dolayı YTKlara ceza uygulanmaması daha doğru ve vicdani bir uygulama olacaktır.

SORUN 19- Daimi nezaretçiye para cezası yazılması

ÇÖZÜM 19- Benzer konuda diğer meslek gruplarında bu tür cezalar olup olmadığı kontrol edilmelidir. Daimi nezaretçinin ruhsat sahibinin bir çalışmanı olduğu bilinciyle hareket edilmelidir.

SORUN 20- İzinlerin alınamaması

İşletme ruhsatının alınmasından sonra 3 yıl içerisinde izinlerin alınamaması durumunda 2021 yıl için 103.000 TL (yıllara göre artmaktadır) idari para cezası uygulanması yoluna gidilmiştir. 2004 yılından itibaren 3213 sayılı Maden Kanununda izinlerin ilgili Kurum ve Kuruluşlar tarafından üç ay içerisinde bitirileceği hükmü yer almasına karşın bu güne kadar izini bu süre içerisinde sonuçlandırmayan kurum ya da kuruluşlarla ilgili hiçbir işlem tesis edilmemiştir.

ÇÖZÜM 20- Maden Kanununun 7. Maddesinin onbirinci fıkrasına işlerlik kazandırılmalı, ruhsat sahibinden kaynaklanmayan nedenlerden dolayı alınmayan izinler için idari para cezası uygulaması yapılmamalıdır.

SORUN 21- Ruhsat Temdit dönemlerinde faaliyet durdurulması: Maden Kanununun 24. Maddesinde “(Değişik ikinci fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) Ruhsatların süre uzatım taleplerinde; ruhsat süresinin bitiş tarihinden en geç altı ay öncesine kadar, 6183 sayılı Kanunun 22/A maddesi kapsamında vadesi geçmiş borcunun bulunmaması şartıyla Genel Müdürlüğün bütçesine gelir kaydedilmek üzere işletme ruhsat taban bedeli yatırılarak, yetkilendirilmiş tüzel kişilerce maden mühendisinin sorumluluğunda hazırlanmış işletme projesi ve aktif edilmiş tebligata esas kayıtlı elektronik posta adresinin (KEP) veya kurumsal elektronik tebligat sistemi (e-Tebligat) adresinin ruhsat sahibi tarafından Genel Müdürlüğe verilmesi zorunludur. Ruhsat süresi dolan ruhsat sahiplerinde maden işletme faaliyetleri yapılamaz.” hükmü bulunmaktadır.

ÇÖZÜM 21- Temdit ara dönemlerinde işletme faaliyetlerinin durdurulması, pazar payı mücadelesi veren sektörü baltalamakta, rekabet şansını düşürmektedir. Pratikte hiçbir müspet faydası yoktur. Hele ki yer altı işletmelerinde ocak güvenliği anlamında da sıkıntılar oluşturmaktadır.

SORUN 22- Maden Kanununun 12. Maddesinde “(Değişik fıkra:14/2/2019-7164/12 md.) Denetim ve inceleme sonucunda, yaptığı üretim ve sevkiyatı sevk fişi ile kayıt altına almadığı veya bildirmedeği tespit edilen ruhsat sahiplerine, ödenmesi gereken Devlet hakkına ilaveten bildirilmeyen miktar için hesaplanacak Devlet hakkının beş katı tutarında idari para cezası verilir.” hükmü bulunmaktadır.

ÇÖZÜM 22- Bu madde müspet veya menfi yönde yorumlanabilir.

Müspet Yorum: Madenci üretimini sevk fişi ile kayıt altına almamış fakat buna rağmen beyan döneminde veya öncesinde ya da herhangi bir heyet denetiminden önce MAPEG'e beyanda bulunmuş ise ceza uygulaması ile karşılaşmaması yorumu çıkartılabilir.

Menfi Yorum: Madenci üretimini sevk fişi ile kayıt altına almamış fakat buna rağmen beyan döneminde veya öncesinde ya da herhangi bir heyet denetiminden önce MAPEG'e beyanda bulunmuş olsa dahi ceza uygulaması için yeterli şart oluşmuştur düşüncesi ile ceza uygulanır yorumu da çıkarılabilir.

Müspet yorumda Devlet, Madencilere iki yönlü seçenek sunmuştur. Ceza yememek için sevk fişi ile kayıt altına al veya bildirimde bulun demiştir. Ancak MAPEG bunu göz ardı etmekte ve doğrudan ceza uygulamaktadır. MAPEG genel tavır olarak, her zaman madenci aleyhine uygulamalar yapmaktadır. Uygulamaların lehte olacak şekilde hayata geçirilmesi, ceza öncelikli yaklaşımların bırakılması daha uygun olacaktır.

SORUN 23- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca verilen mülkiyet izinleri:

MAPEG tarafından güvenlik soruşturmasında sıkıntısı olmasa bile mera ve orman izinlerinde aynı süreçler uygulanmakta, tüm dosyalar genel müdürlük ve bakanlıklara gönderilmektedir.

ÇÖZÜM 23- MAPEG veya emniyet teşkilatı ruhsatın bulunduğu ilgili ilin valiliğine bildirimde bulunarak güvenlik soruşturmasında sıkıntısı olmadığını iletmelidir. Bu durumda orman izinleri bölge müdürlüklerinden, meralar ise gıda tarım hayvancılık il müdürlüklerinden izinlendirilmelidir. Aynı kanun maddesine göre mera ve orman taşınlarından 7. Madde uygulanmadı sonraki yönetimce uygulandı. Devlet arazilerinde zaten ilgili kurum mevzuatları doğrultusunda cezai işlem yürütmektedir. Mapeg madenciye aynı suçtan 2. Kere cezalandırmaktadır.

SORUN 24- 1-B grubu ruhsatların ihaleyle verilmesi ve istimlak hakkının olmaması

ÇÖZÜM 24- 1-B grubu ruhsatlar ekseriyetle sanayiciler (çimento, tuğla kiremit ve seramik sektörleri) tarafından alınmaktadır. 1-B grubu ruhsatlar aynen 4. Grup ruhsatlar gibi sanayi hammaddeleridir. Bu sahalar uzun araştırmalar sonucunda aranıp bulunmaktadır. Bir firmanın onca emek vererek araştırıp bulduğu bir alanın hiçbir emek vermemiş bir firma tarafından ihaleden alınması arayıp bulan firmaya haksızlık olmaktadır. Bu ruhsatlarında müracaatla ruhsata bağlanması sağlanmalıdır. Yine bu ruhsatlar sanayi hammaddesi üretilen ruhsatlar olduğundan istimlak hakkının da yürürlüğe konulması mülkiyet alımlarında sıkıntıları ortadan kaldıracaktır.

SORUN 25- Türkiye'nin neredeyse her yanı ihalelik sahalar ile dolmuştur.

ÇÖZÜM 25- Pek çok yere bilgi dökümü alındığından çoğu yer ihalelik saha olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanların bir an önce aramalara açılması sektörün hızlanmasını teşvik edecektir.

2-ORTA VE UZUN VADELİ TEDBİRLER:

Maden Kanunu: 2020 yılı içerisinde tüm madenci teşkilatları ile görüşmeler yapılarak ihtiyaçlar belirlenmelidir. Sektörde yeniden istek uyandıracak, ceza öncelikli değil kalkınma öncelikli teşvik edici bir maden kanunu hazırlanmalıdır.

Madencilik İzin verilen diğer kamu kurum ve kuruluşları: Maden kanunu cevaz verse bile diğer kanunlarla ilgili uygulamalarda kamu kurumları kendi kanunlarını dikkate almakta maden kanununu önemsememektedirler. Bu nedenle bu bakanlıklarla koordinasyon kurulları oluşturularak madencilerin diğer kanun ve yönetmeliklere göre yaşadıkları sıkıntılar ve aşırı izin bedellendirmeleri belirlenerek çözüm yolları bulunmalıdır. Diğer bakanlıkların uygulamalarına ilişkin bilgiler aşağıda değerlendirmelerinize sunulmuştur. Madencilik sektörü ile ilgili olarak izin aldığımız ve denetimlerine tabi olduğumuz bakanlık ve taşra teşkilatlarında yaşamış olduğumuz sıkıntılara ilişkin görüşlerimiz aşağıda bilgilerinize sunulmuştur.

1. Kültür ve Turizm Bakanlığı:

- Sit alanları ilan edilirken müstesap haklar gözetilmemekte, doğal, arkeolojik ve etnografik sit alanları ilan edilerek faal ocakların kapatılması için valiliklerin talimatıyla doğrudan jandarma tarafından faaliyetleri durdurulmaktadır. Üstelik bu alanlar doğrudan sit alanı içerisinde kalmasa dahi, gezinti güzergahı üzerinde ve mesafe gözetmeksizin ön görünüm alanında ise doğrudan kapatma işlemi yapılmaktadır. Yakın zamanda Afyonkarahisar'da faaliyet gösteren ve 1-b grubu seramik kili üreten madencilerin ocakları durdurulmuştur.

- Halen Eskişehir-Kütahya- Afyonkarahisar Valilikleri bünyesinde bu illerin müze-kültür müdürlükleri ve kültür tabiat varlıklarını koruma kurulları tarafından yürütülmekte olan ve şu an Bakanlığa intikal ettirilmiş bulunan Dağlık Frigya (Frigyum) adı altında yüzlerce kilometrekarelik bir sit alanı çalışmaları devam etmektedir. (Ek :1) Bu havzada sit alanı ve gezinti güzergahının dışında olsa bile kilometrelerce uzaktan görünen işletmelere izin verilmeyeceği ifade edilmektedir. Bu alan koca bir ilin içerisine oturabileceği kadar büyük bir alandır.

2. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı:

- Mera kanununa göre yapılan mera vasfı değişikliğinde son işlem olarak hazineye tescil zorunluluğu vardır. Genel manada madencilik yerleşim yerlerinden uzak bölgelerde yapıldığı için bu bölgelerde hazine adına tescilli tapulu araziler oluşturmanın mantıkla bağdaşır tarafı bulunmamaktadır. Tarım İl Müdürlükleri ile geri dönüşüm sözleşmesi yapılmaktadır. Bu sözleşme ile arazinin rehabilite edilerek tekrar tarım il müdürlüğüne tesliminin yapılması ve madencilik faaliyetinden sonra da mera olarak kullanılması daha uygun olmaktadır. Böylece hem masraf hem de sürecin kısalması anlamında önemli katkılar olacaktır. Tescil işlemi yapılması halinde Tarıma verilen mera geri dönüşüm projesinin bir anlamı kalmamaktadır. Çünkü bu alan artık mera olmaktan çıkmıştır. Ayrıca hiçbir hukuksal dayanağı olmadığı halde her türlü izni olan madenciye bölgede köylünün olumsuz görüş beyanı olması halinde mera izinleri verilmeyebilmektedir. Ruhsatı alıp, her türlü

yasal süreci tamamlamış, yatırımları için kaynak oluşturmuş madencinin kaderi köylünün dudakları arasına bırakılmaktadır.

- Isparta ilinde mera geri dönüşümleri için 400.000 TL. gibi çok yüksek rakamlar madencilerden teminat olarak alınmaktadır. Bu ilde bayındırlık poz fiyatlarına göre değerlendirme yapılmaktadır. Oysa madenciler kendi makine ve ekipmanları ile daha makul fiyatlara bu işlemi gerçekleştirebilmektedir.

- Kimi illerde mera geri dönüşüm projelerinde veya tarımsal amaç dışı kullanım izinlerinde madencilik faaliyeti sonucu boşaltılan arazilerin yeniden doldurulması istenilmektedir. Bu ise oldukça yüksek maliyetler demektir ki, madencinin o sahadan kazandığı paranın önemli bir kısmını tekrar o sahaya harcaması demektir. Bunun yerine yamaç eğimlerine uygun hale getirerek ve nebatî toprakla sathi kaplama yapılması daha makul bir çözüm olacaktır.

- Toprak koruma kanununa göre Mutlak tarım alanlarında madencilığe kurulun uygun görmesi halinde izin verilebilmektedir. Toprak koruma projelerinde gerekli taahhütler alınıp takibi de yapılmak suretiyle, bu tarz alanlarda üst toprağın ayrı bir yere depolanarak madencilik faaliyetinden sonra rehabilitasyonda kullanılması kaydıyla izin verilmesi ülke kaynaklarının ekonomiye kazandırılması açısından daha uygun olacaktır.

- Tarım reformu Genel Müdürlüğününün 3083 sayılı kanuna dayanarak dağıttığı arazilerde 10 yıl müddetle satış imkanının önü kapatılmış olup, tarımsal amaç dışında kullanımına yine aynı süreyle izin verilmemektedir. Oysa kamu yararı kararının MİGEM'den meralarda olduğu gibi alınabilmesi halinde bu alanlara da madencilik faaliyetleri için satış ve kullanım hakkı verilmelidir.

3. İçişleri Bakanlığı:

- İşyeri Açma Ruhsatı: İşyeri Açma ruhsatları İl Özel idareleri tarafından verilmektedir. Bu ruhsatların verilmesi işlemlerinde her ilde farklı uygulamalar yapılmakta, çevre izinleri, ilave kurum görüşleri istenilmekte türlü zorluklar çıkarılmaktadır. Örnek: İşletme izni olmayan, patlayıcı madde izni alınmayan ve belki de bir yıl daha çalışılmayacak (patlayıcı madde ruhsatının gecikmesi) bir saha için teknik nezaretçi atanmasının istenmesi (ANKARA İl Öİ), izinlerden önce kırma eleme tesisinin kurulmasının talep edilmesi, çevre izin belgesinin istenilmesi, emisyon, deşarj gibi izinlerin istenilmesi, yol geçiş izninin istenilmesi vb gibi.

- Kanunen ilk müracaatımız esnasında ÇED iznini aldığımız alanlarda 25 hektara kadar 2. Sınıf ruhsat alma hakkımız bulunmasına rağmen 10 hektar gibi işletme izin alanlarına ruhsat verilmektedir. Daha sonra işletme izin genişletmesinden sonra aynı süreci bir daha yaşayarak ve tekrar harç ödeyerek genişletme yapabilmekteyiz. İş yeri açma ruhsatlarının 25 hektar olarak (2. Sınıf) verilmesi sağlanılmalıdır. Havacılık sektöründeki gibi madencilik sektöründe de faaliyet gösteren tüm firmalara ruhsatlarla ilgili iş yeri açma ruhsatları

MİGEM tarafından verilmeli ya da işletme izinleri veya üretim izin belgeleri bunun yerine sayılmalıdır.

- İşyeri Açma ruhsatı verilirken 1/5000 ölçekli imar alanı dışında kalsa dahi, tüm il sınırlarını kapsayan çevre düzeni planlarına istinaden tüm il sınırları imar alanı içerisinde imiş gibi işlem yapılarak maden sahalarında yapılacak tesisler ve şantiye binası gibi karo tesislerine imar izinleri istenilmektedir. Bu uygulanmasa bile fen ve sağlık kurallarına uygunluk adı altında aynı sürece tabi tutularak işlem yapılmaktadır. Oysa konteyner veya prefabrik binalar doğrudan fen ve sağlık kurallarına uygun sayılmalıdır. Kıırma eleme tesisi gibi demonte edilebilir makine aksamlarına dahi imar izni istenilebilmektedir. (Örnek Bursa)
- İşyeri açma ruhsat harçları halen standarda oturulmamış olup, tüm illerde geçerli olabilecek net bir rakam tayin edilmelidir.
- Başbakanlık resmi internet sitesinde yer alan kanun taslaklarının yer aldığı bölümün 16. Sayfasında 25.09.2006 tarihli belediye ve özel idare gelirlerini düzenleyen yasa tasarının 54. maddesinde oldukça yüksek harçlar öngörülmektedir. (300 m².’ye kadar m². bedeli 1 TL, üstü için 0,5 TL olmak üzere 25 hektar için 125.150 TL. gibi) (Ek:2)
- Aynı firmaya ait ocak ve tesisin ayrı ayrı illerde olduğu durumda eğer tesis mücavir alan sınırında ise tesisten geçen malzeme üzerinden Belediye payı istenilmektedir. Oysa bir başka firmaya satılmış olsa idi böyle bir şey isteme hakları olmayacaktı. Bu durumda ruhsat sahibi kendi tesisine malzeme gönderiyorsa adeta cezalandırılmaktadır. (Ek :3)
- Yol Geçiş İzinleri: İl Özel İdareleri tarafından işyeri açma ruhsatları için müracaat edilirken yol geçiş izin belgesi ya da yol geçiş iznine gerek olmadığına dair belge de istenilmektedir. Yol geçiş izinlerine Belediye mücavir alanlarında belediyeye mücavir alan dışında ise il özel idarelerin yol şubeleri bakmaktadır. Ek: 3’te yol geçiş izninin tanımı ve hangi şartlarda verileceğine dair kanun ve yönetmelikler verilmiştir. Kısa özetle, gidiş geliş olan yollarda yol kenar çizgisinin sağlı sollu ilk 50 metresi içerisinde, gidiş geliş ayrı yollarda ise yol kenar çizgisinin sağlı sollu ilk 100 metresi içerisinde kurulacak yani yolun bitişiğinde olan ve doğrudan yola çıkılan işletmelerde (benzin istasyonu, benzinlik, depo vs. gibi) istenilmesi gereken bir belgedir. Hal böyle olmasına rağmen yol geçiş izin belgesi amacı dışında alınmaya zorlanılmaktadır. Zaten maden kanunu gereği kamuya ait yollarda ilgili kurumun izni alınmadan ilk 60 metrede çalışma imkanı bulunmamaktadır. Maden işletmesi herhangi bir köy yolu veya karayoluna bu mesafelerden çok daha uzaklarda hatta kilometrelerce uzakta dahi olsa, nakliyeler esnasında bir şekilde köy yoluna veya karayoluna çıkacağından yol geçiş izin belgesi almaya zorlanmaktadır. Burada özel idareler yol geçiş izninden ziyade yol kullanım belgesiymiş gibi işlem yapmaktadırlar. Esas amaçları yollardaki, bozulmalara karşı madenciyi taahhüt altına sokmaktır. Köy yolları genel olarak traktör yüklerine göre yapılmaktadır. Bu ise yaklaşık 15 tonluk bir yüke karşılık gelmektedir. Maden nakliyesinde kullanılan kamyonların boş ağırlıkları zaten 15 ton civarındadır. İstiap hadleri karayolları trafik kanuna göre kamyonların dingil sayısına

göre belirlenir, yolun köy yolu veya karayolu oluşuna göre belirlenmez. İstiap haddine uysa dahi maden yüklü bir kamyon her durumda köy yolunun taşıma kapasitesini aşmakta ve yollarda bozulmalara sebebiyet vermektedir. Kaldı ki özel idarelerin yaptıkları köy yolları çok yerde köy yolu standartlarına dahi uymamakta, 1-2 cm. kalınlığında yapılmakta zemin geçirimsizliği sağlanılmadan uygun şarampoller açılmadan inşa edilmekte ve çoğu yerlerinde de basit yamalar yapılmaktadır.

Yine aynı yolları Türkiye'nin herhangi bir yerinden gelen başka nakliye kamyonları da kullanabilmektedir. Hal böyle olunca bu yollar ister istemez bozulmaktadır. Yollarda bozulma olduğunda da il özel idare zorla aldığı taahhütlere istinaden madenciden yolun bedelini (kilometre başına yaklaşık 80.000 TL. gibi) talep etmektedir. 10 kilometre gibi bir alanda bozulma olması durumunda 800.000 TL. gibi rakamlar talep edilmektedir. (Örnek; Bilecik İl Özel İdare Müdürlüğü 880.000 TL. talep etmiş olup konu yargıya taşınmıştır.)

4. Tarım ve Orman Bakanlığı:

- Orman İzinlerinin Genel Müdürlük ve/veya Başbakanlığa gönderilmesi süreci anormal derece uzatmakta bu da yerine göre maden kanunundaki bilindik maddelerden dolayı ruhsat iptallerine sebebiyet vermektedir. Bu izinlerin bölge müdürlüklerinde sonuçlandırılabilmesi sağlanılmalıdır.

- Orman Kiralama Bedelleri: Orman izinlerinden yıllık arazi tahsis bedeli olarak 35.000 TL. /hektar bedel alınmaktadır. Bu bedel her yıl enflasyon oranında arttırılarak alınmakta olup, normal şartlarda aynı büyüklükte bir alanın satın alınmasından daha yüksek kira bedeli ödemelerine neden olmaktadır. Ayrıca mülkiyet kiralaması yapılmış olan alanlardan ek Devlet hakkı istenilmesi bir koyundan iki post çıkarmak anlamına gelmektedir.

- Orman arazilerinin koru, bozuk koru, orman içi açıklık oluşuna göre de yıllık arazi tahsis bedellerine ilaveler yapılmaktadır. Oysa ki zaten yüzeyde bulunan ağaçların ağaçlandırma bedeli ödendiğinden, bu alandan elde edilen orman emvali ormana kaldığından tekrar ağaç tipine göre yıllık arazi tahsis bedeline ilaveler yapılması hakkaniyetli bir tutum değildir. Çünkü ağacı kesilmiş olan alanın yüzey kiralaması yapılmaktadır.

- Yıllık arazi tahsis bedelleri ocak izninden (5 hektarın üstü) alınmaktadır. Ocak ve pasa izinleri çalışma ile doğru orantılı olarak büyümek zorunda olduğundan pasa izinlerinden de ayrıca 5 hektara kadar yıllık arazi tahsis bedellerinden muaf tutularak 10 hektara kadar toplam muafiyet sağlanmalıdır.

- DSİ'nin ilan ettiği koruma havzalarında müktesep haklar dikkate alınmamakta, özellikle mermer ocaklarının atıklarına ağır metal atığı muamelesi, yapılarak türlü zorluklar çıkarılmaktadır. (Örnek halen devam eden Bursa Mustafa Kemal Paşa ilçesinde MİGEM'inde haberdar olduğu uygulamalar)

- Orman Kanunu ve uygulama yönetmeliğine aykırı bir şekilde Orman Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan genelge ön görünüm alanlarına, il ve ilçe sınırlarına 2 km. mesafe ve

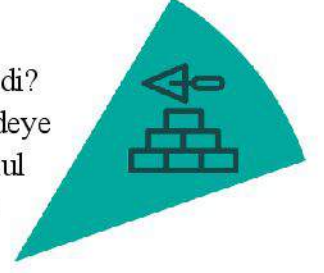
3 kapalılık (sık ormanlar) içeren bölgelere izinlere yasak getirilmiştir. Bu konu tüm madencilerin canını yakmaktadır.

5. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı:

- Ocak üretim faaliyeti ÇED sürecinde Ek: 2 kapsamında yürütülmesine rağmen ocak veya tesis atıkları EK: 1 kapsamında değerlendirilmektedir. (Örnek: 25 hektara kadar Krom ocağı Ek: 2 de olup, buradan elde edilen ürünün hiçbir kimyasal madde kullanılmadan sulu sistem sallantılı masadan geçirilerek kromun elde edildiğı tesislerin sadece serpantinden oluşan atıklarının olduğu tesisler Ek: 1 de değerlendirilmektedir.)

Eskişehir Sanayi Odası

Yapı Malzemeleri Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Yapı malzemeleri sektörü plastik, metal ve MDF gibi birçok hammaddeye gereksinim duymaktadır. Bu bağlamda malzeme ve ara mamul fiyatlarında yaşanan yüzde 200'leri aşkın zamlar sektöre ciddi şekilde etki yapmıştır. Bunun önümüzdeki dönemde konut fiyatlarına ve müşterilere yansımaları beklenmektedir.
  - Pandemi döneminde döviz bazlı ve tekel hammadde sorunu büyüktü. Kur artışı ve döviz bazında artış olumsuz etkiledi. Bu yapılan zamların geri gelmesi zor gözüküyor.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Yapı malzemeleri sanayisinin diğer tüm sanayi kolları gibi 2022 yılında çok yüksek üretim maliyetleri ile karşılaşması ve ilk olarak yılbaşında gelen yeni enerji fiyat artışlarının yıl genelinde devam ederek üretim maliyetlerini artırması beklenmektedir. Akaryakıt fiyatlarındaki artışların taşımacılık ve lojistik maliyetlerini yükselteceği öngörülmektedir.
  - Özellikle seramik sektörünü ciddi darbe vurdu. Tek tesellimiz dünyada da artması.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Sektörde kullanılan neredeyse tüm malzemelerde dışarıya bağımlılık söz konusudur. Döviz kurlarında görülen artış ve hareketlilikler üretimi ve fiyatları doğrudan etkilemiştir. Yurtiçinde hammadde üretimi yapan işletmelerin önceliğinin yine yurtiçindeki tedarikçiler olması, hammadde ihracatına kısıtlamalar getirilmesi beklenmektedir.
  - Maliyet hesaplarımızı tutturamıyoruz. İhracatçı firma olduğumuz için etkisi daha az. Fakat fiyatlama sorunu yaşıyoruz.
4. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - İnşaat malzemeleri sanayisinde ihracat artışının sürmesi beklenmektedir. 2021 yılında küresel tedarik zincirlerindeki değişim, yüksek navlun fiyatları, pazarlardaki canlanma gibi gelişmeler ile Türkiye'ye yönelik ilave tedarik talebi oluşmuş ve bu talebin 2022 yılında da devam etmesi öngörülmektedir.
  - Pandemi dönemindeki olumlu hava 2021'de iyi iş yapmamızı sağladı. Navlun bedeli, hızlı sevkiyat, tedarik zincirinin bozulması bizlere yaradı. Fakat son zamanlardaki kur dalgalanması ve enflasyon 2022 yılı için soru işareti. Sanayici olarak önümüzü görememek yatırımlarımızı erteletiyor.
5. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Asgari ücrete gelen ve diğer ücretlere de yansıyan yüksek artışların sanayide maliyetleri artırması, kredi faizlerinin artış eğiliminde kalmaya devam etmesi, yurtdışı girdi ve emtia fiyatlarının 2022 yılının önemli bir bölümünde yüksek kalmaya devam edeceği düşünülmektedir. Tüm bu gelişmeler ve beklentiler çerçevesinde 2022 yılında inşaat

malzemeleri sanayisi için en önemli sorunun yüksek maliyetler ve bunların fiyatlara yansıtılabilmesi olacağı ifade edilmektedir.

6. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?

- İnşaat malzemeleri sanayisi 2021'i yüksek bir üretim, ihracat ve ciro artışı ile kapatmıştır. İç satışlar, yenileme pazarının desteği ile önemli ölçüde genişlemiştir.

İnşaat malzemeleri sanayisi 2022 yılına bu yüksek performans ile girmekle beraber yeni yılın koşullarının birçok açıdan sektörü zorlayacağı öngörülmektedir.

- Yeni ekonomi politikaları uygulaması ile çok yüksek bir enflasyon oluşmuş, satın alma gücü zayıflamış, inşaat maliyetleri önemli ölçüde artmış ve yeni inşaat başlangıçları için koşullar zayıflamıştır.
- 2022 yılında iç pazarda inşaat işlerinde ve inşaat malzemeleri satışlarında büyümelerin yavaşlayacağı öngörülmektedir. 2023 yılı seçimlerine doğru özellikle inşaat ve konut sektörüne verilen desteğin artacağı ve bunun da 2022 yılında işleri destekleyecek en önemli unsur olacağı, dolayısıyla 2022 yılının ikinci yarısında konut yapı ruhsatı sayılarında hareketlenme yaşanacağı, fakat hane halkının satın alma gücündeki zayıflama nedeniyle yenileme pazarının olumsuz etkileneceği düşünülmektedir.
- Enerji maliyetleri, meslek hastalıkları kanunu, enerji de ihracat odaklı firmaların desteklenmesi, meslek hastalıklarında Avrupa Birliği'ndeki kuralların ülkemizde uygulanması.

Çevre ve Geri Dönüşüm Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Özellikle akaryakıt fiyatlarındaki artış lojistik maliyetlerimizi etkiledi. Diğer yandan fiyat istikrarsızlığı talepte dengesizliğe yol açtı. Stok maliyetleri düşerken yerine koyma maliyetleri yükseldi.
  - Artan hammadde fiyatlarını eş zamanlı olarak satış fiyatlarına çeşitli sebeplerden dolayı yansıtmak mümkün olmuyor. Firmaya etkisi kâr marjında düşüş olarak karşımıza çıkıyor.
  - Sürekli artış beklentisi fiyatlamayı zorlaştırıyor.
  - Hammadde alışlarında peşin fiyatlama ile vadeli fiyatlama arasında makas açıldı. Fiyatları karşılaştırınca zorunlu olarak peşin mal alışlarına yöneliyorsunuz, bu da ödeme dengesini bozuyor ve finans ihtiyacını arttırıyor. Üstelik vadeli alımlarda fiyat tekliflerinin çoğu döviz olarak karşımıza çıkmaya başladı. Buda hem maliyeti arttırıyor hem işletmenin kur riskini taşımasına neden oluyor. Eğer TL satış fiyatı belirlemek zorunda iseniz, yolun sonu kâr mı? zarar mı? Bu risk işletmenizin fiyatlama politikasını USD/EUR üzerine kurgulamanıza neden oluyor. Bunların piyasaya etkileri olumsuz yansıyor, piyasa olumsuzluğu tekrar işletmeyi olumsuz etkiliyor.
  - Fiyat artışlarında nakliye giderlerindeki artışı da göz ardı etmemek gerek. Nakliye giderlerindeki sürekli artış maliyetleri yükseltiyor. Nakliye firmaları genelde nakit çalışıyor, nakit akışını olumsuz etkiliyor.
  - İşletme üretim, bütçe ve nakit akış planlarını, maliyet hesaplarını ve fiyatlamaları sık sık güncellememiz gerekiyor. Sonuç olarak personel verimliliği kaybına neden oluyor. İşletme açısından stratejik çalışmalar yapması gerekirken taktiksel (günlük) çalışmalar daha çok zaman almaya başlıyor.
  - Hammaddeyi, malzemeyi uygun fiyat ile tedarik edebilmek için zamanla bir yarış, sürekli uğraş, şirket içi bir stres yaratıyor.
  - Fiyatlar genel seviyesi aşağı yönlü olmadığı sürece, kur riskleri, maliyet artışları, mali riskler, nakit akışı dengesizliği ve finansman ihtiyacı işletmelerin zamanın çoğunu aldığı ve baş etmesi gereken en önemli konuları olacak.
  - Geri dönüşüm piyasasıyla dolaylı olarak ilişkilidir. Özellikle metal ve plastik sektöründe yaşanan birim fiyat artışı, türevlerin de birim fiyat artışını sağlamaktadır.
  - Yaşanan artışlar nedeniyle hammadde satıcıları döviz kurunun değişkenliğinden, mevcut hammaddesinin satışını yapmak istemedi.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Akaryakıt lojistiği, elektrik ve doğalgaz artışları üretim maliyetlerimizi etkiledi.
  - Döviz kurunu takip ederken harcadığımız eforu, enerji fiyat artışlarını takipte de sarf etmeniz gerekiyor. Fiyatlamaya anında yansıtmak önemli, zira artış oranlarını tolere etmek mümkün değil.
  - Kısa vadede maliyet artışı, kâr marjında düşüş, bozulan nakit akışı, artan finansman ihtiyacı şeklinde sorunlarla karşılaşıyorsunuz. Orta vadeye baktığımızda ise işletme verimliliğini olumsuz etkilenmesine neden oluyor.
  - Özellikle üretim maliyetlerimiz yükseldi.

- Üretim maliyetimizin artışından kaynaklı satış fiyatlarımızda artışlar oldu. Fakat satış rakamlarımızda ciddi bir azalma olmadı.

3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansdı?

- Hammadde ve enerji girdilerindeki artış olarak yansdı.
- Ani ve hızlı kur artışları işletme gelir tablosu istikrarını bozuyor. Bir ay kambiyo gelirlerinden müthiş kârlar elde ederken, diğer ay Kambiyo zararlarından dolayı Gelir Tablosu değerleriniz terse dönebiliyor.
- İşletme yatırımlarını olumsuz etkiliyor. Makine yatırımları genellikle ithalata dayalı. Belirsizlik ve risk, büyümeyi ve yatırımların ötelenmesine neden oluyor.
- İşletmenin döviz kredi riski var ise, vade sonundaki riski ve kredi boyutunu göremiyorsunuz. Banka kredi limitleriniz, yeni kredi kullanmamanıza rağmen kur artışı nedeniyle dolabiliyor. Hem bilanço rasyolarını bozuyor hem de öngöremediğiniz için mali riskler ile karşı karşıya bırakıyor.
- Yeni kaynak arayışlarına ve faiz giderlerinde artışa neden oluyor.
- Malzeme alış ve satış fiyatlarında anlık iniş ve çıkışlar yaşattığı için ticaretimizi olumsuz yönde etkiledi.
- Hammadde temininde ve müşterilerimize fiyat teklifi vermekte zorluklar çektik.

4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?

- Üretimin kaynağı olan Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteremiyoruz. Bu durum bizim için önemli sorun teşkil etmektedir.
- Mevzuat ve yönetmeliklerin hazırlanması aşamasında uygulanacağı saha veya ilgili paydaşlardan geri dönüşlerin alınmaması uygulanabilirlik açısından güçlükler getirmektedir.
- Uygulanmasında da uygulayıcı ve denetleyicilerin mevzuat ve yönetmelikleri sadece kayıt altındaki paydaşlar üzerinden takibi maalesef kayıt dışı paydaşların muafiyeti olarak gözlemlenmektedir.

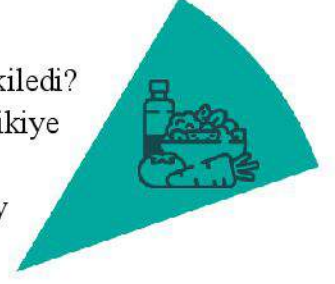
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?

- 2021 yılı için ihracat bedellerini işletme sermayesinde kullanmadığımız sürece kur artışları artı bir kazanç sağladı. Hatta bu kazancı elde etmek için birçok firma ödemeleri bekletti, alacak tahsilatlarını ve işletme nakit akışlarını etkiledi.
- Kurun yukarı yönlü olduğunu izliyoruz, kura yapılan müdahalelerden baskı altında olduğunu görüyoruz. İşletmeler için ihracat her zaman çok önemlidir, kur kazancıda eklendiği sürece ihracat işletmeler için çok daha önemli olacak. Ancak yurtdışı satış koşulları, artan maliyetler, yeni müşteri yaratmak oldukça zorlayıcı.
- 2021 yılında pandemiden kaynaklı aksaklıklar yaşandı. 2022 yılında hedefimiz daha etkin bir şekilde ihracat yapmak.

6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
- Çalışanlar açısından yapılması gereken bir artışı. Stopaj muafiyeti, artışın işveren üzerindeki maliyet artışını sübvansede etmekte. Ancak asgari ücretteki artış oranının tüm ücretler üzerinde uygulanması beklentisi işveren üzerinde maliyetlerin artması yönünde bir baskı oluşturmaktadır. Diğer yandan üretimin sağlıklı artışı, çalışanların emeklerinin karşılı olarak aldıkları ücretlerden memnuniyetleri ölçüsünde olacaktır.
  - Asgari ücretteki artış, genel fiyat artışlarına paralel yapılan bir artış. Diğer maliyet kalemlerindeki artışlarda olduğu gibi işletmelerin satış fiyatlarına yansiyacak.
  - Asgari ücretin daha yüksek olmasını düşünüyoruz. Fakat bu durumun sürdürülebilir ekonomiyle buluşmasını düşünüyoruz.
  - Asgari ücrete gelen zammı çok yetersiz buluyoruz. Askeri ücrete gelen zamdan çok enerjiye, vergiye gelen zamlar çok daha gündem olmalı. Ne yazık ki bu zamlar askeri ücret ile kolayca karşılanabilecek zamlar değil.
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
- Kayıt dışılık. Daha etkin bir saha denetimi ve mevzuatın tüm paydaşlar üzerinde uygulanması ile çözümlenecektir.
  - En önemli sorun atığın çıkmış olduğu organize sanayi bölgelerindeki firmalara atık alımı için uzak kalmamız.
  - Özellikle metal ve plastik nitelikli maddeler döviz kuruna bağlı olduğu için kurun iniş ve çıkışlarında büyük problemler yaşanmaktadır.
  - Geri dönüşüm üzerine devlet desteğinin artırılması ve özellikle kredi desteğinin oluşturulması önemli bir talebimizdir.
  - Sektörde yaşadığımız en önemli sorun fiyat skalasındaki farklılıklardır. Üretimini yapmış olduğumuz ürün için fiyatlar çok değişiklik göstermektedir. Ürünün kalitesini bozacak şekilde hammaddeye karıştırılan katkı maddeleri ürün maliyetini düşürmektedir. Yeni müşterilerimize fiyat teklifiyle birlikte mutlaka numune gönderiyoruz.

Gıda İmalat ve Hazır Yemek Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Ana girdi maliyetlerimiz un-yağ-şeker-yumurta vb. ürünler ikiye katlandı. Dolayısıyla üretim maliyetleri iki kat artmış oldu.
  - Ekim ve Kasım 2021 aylarında sadece 2 aylık periyotta buğday fiyatları yaklaşık yüzde 30 gibi aşırı zamlanmıştır.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Aynı şekilde doğalgaz-elektrik-mazot artışları maliyetlerimizi ciddi anlamda arttırdı.
  - Enerji fiyat artışları, halkımızın zaruri ihtiyaç maddelerinden un ve unlu mamuller fiyatlarında artışlara neden olmuştur.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansdı?
  - Gıda fiyatları kur artışlarıyla doğru orantıda arttı. Üretici firmalar haftalık zam yapmaktalar.
  - Hammaddemiz olan buğdayda verim düşüklüğünden, ithalata ihtiyaç duyulmuş, kur artışları sebebiyle ithal buğday fiyatları aşırı yükselmiştir.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
  - Kurum ihalelerinde ihaleye giren firmaların şirket açıp kapatmaları ve ihale almaları fiyat kırarak çok kolay olduğu için, haksız bir rekabete sebep vermekle birlikte devleti ve tedarikçileri zarara uğratmaktadır. Bunun önüne geçilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Şirketlerin geçmişi ve devamlılığı öncelik olarak araştırılmalıdır.
5. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Sektörde çalışanlarımızın yüzde sekseni asgari ücretli personel. Asgari ücret artışları da direkt olarak maliyet yükümüzü arttırmaktadır.
  - Asgari ücretteki artış diğer çalışanlarımızın ücretlerinde de aşırı artışlara neden olmuştur.
6. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
  - Maliyetlerimiz ciddi anlamda artmıştır. Ödemelerimizi yapmakta güçlük çekiyoruz. Tedarikçiler eskisi gibi vade yapmamaktadır. Her şey peşin ödeme prensibiyle yapılmakta fakat alacaklarımızda vade devam etmektedir.
  - Sektörümüzde hammadde temininde verim düşüklüğünden ve girdi fiyatlarının anormal yüksekliği sebebiyle, fiyat ve hammadde temini yönünden sıkıntı yaşanacağı tahmin edilmektedir.

Et ve Süt Ürünleri Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Süt, hayvancılık sektörünün lokomotif ürünüdür. Büyükbaş hayvancılığın ayakta kalabilmesi ve kırmızı et üretiminde sıkıntı yaşanmaması ancak sütün istikrarlı ve güvenceli bir pazara sahip olmasıyla mümkündür. Üreticilerimiz başta yem olmak üzere girdi maliyetlerini karşılayabilmek için her ay hayvanlarını kestirerek veya satmak zorunda kalarak hızla sektörden çıkmaktadır.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Tüm sektörlerde olduğu gibi enerji fiyatlarında yaşanan çok yüksek artışları sektörümüzü ve maliyetlerimizi derinden etkilemiştir.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Durdurulamayan yem fiyat artışları hem üreticiyi hem de süt sektörünün geleceğini tehlikeye sokmaktadır. Dövizle bağlı gelişen yem fiyat artışları ile son bir yılda süt yemi fiyatı yüzde 51, besi yemi fiyatı yüzde 48, mısır silajı fiyatı yüzde 31, yonca fiyatı yüzde 29, saman fiyatı ise yüzde 15 artmıştır.
  - Döviz kurunun sürekli yükseldiği düşünülecek olursa, ithal ürünlerin de ucuza alınamayacağı aşikardır. Süt hayvanları kesilince, besilik hayvan da üretilmeyecek, bu durumda da tüketicinin gündemini fahiş kırmızı et fiyatları işgal edecektir.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?
  - Yetkililerden belirlenen çiğ süt paritesini sütün sabitlendiği dönem boyunca korumaya yönelik tedbir almaya davet ediyoruz.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - Sektörde sorunların devam etmesi halinde süt üreticilerinin zarar görmesine ve yabancı ülkelerin çiftçilerinin ithalat yoluyla finanse edilmesine neden oluruz.
6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Tüm ürünlerde yaşanan artışlardan sonra çalışanlarımızın da belirli bir standartta yaşayabilmesi için bu asgari ücret zamları kaçınılmazdır.
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
  - Çiğ süt fiyatları enflasyonu artırıyor gerekçesiyle müdahaleye maruz kalmakta buna karşılık yem fiyatları, ilaç fiyatları, elektrik fiyatları, sanayicilerin satış fiyatları, marketlerdeki tüketici fiyatları hiçbir müdahaleye uğramamaktadır. Enflasyonun yükselişine bir gerekçe aranıyorsa sorun sadece üretici fiyatlarında değil tüm zincirde aranmalı, çözümlere buradan başlanmalıdır.

Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - İç piyasadaki üretim yetersizliği ve yurtiçi fiyatlara göre daha ucuz olan ABD'den pamuk satın alınması eğilimi, ülkemizi pamukta ithalatçı ülkeler arasına sokmuştur. Ayrıca, pamuk üreticilerine verilen kredi ve girdi destekleri uygulamalarına son verilmesi de pamuktaki sorunları büyütülmüştür. Pamuk desteğinde belirsizlik bulunmaktadır. Destek miktarının az olması nedeniyle pamuk üretimi arttırılamamaktadır. Pamukta tohum ıslahı da yetersizdir.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü özellikle pahalı enerji nedeniyle, önemli bir rekabet sorunuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu faktör, ülkemizin dünya pazarlarındaki rekabet üstünlüğünü olumsuz yönde etkilemektedir.
  - Ülkemiz, temel girdilerden elektrikte AB ülkelerine göre en pahalı elektriği kullanmaktadır. Ülkemizdeki enerji politikalarının yanlışlığı sonucunda yükselen elektrik fiyatları, sektörün rekabet gücünü azaltmaktadır.
  - Ülkemizde akaryakıt fiyatları enflasyona göre ayarlanmalıdır. Bir yandan enflasyon gerilerken diğer yandan döviz kuru düşerken akaryakıt fiyatlarında herhangi bir gerileme olmamakta hatta yükselmektedir. Akaryakıt ürünlerinde fiyatın yükselmesi tamamen ÖTV'ye bağlı bulunmaktadır.
  - Üretimde enerji fiyatlarının mutlaka ucuzlatılması ve dünya ortalamaları seviyesine çekilmesi gerekmektedir. Enerji fiyatlarının aşağıya çekilebilmesi için enerji tüketimi üzerinden alınan vergi ve fonların azaltılması veya kaldırılması gerekmektedir. Üretimde enerji maliyetlerinin rakip ülkelerle aynı seviyeye getirilmesi ihracatçıya yapılacak en büyük teşvik olacaktır.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Sektörde pamuk dahil olmak üzere birçok girdi ithal olduğu için döviz kurlarında yaşanan artışlar üretim maliyetlerini ciddi şekilde etkilemektedir.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
  - Sektörde haksız ithalat ve haksız rekabete kanunen olanak tanıyan ve AB normlarında olmayan "Dahilde İşleme Rejimi" ve gümrük mevzuatının olanak verdiği çeşitli ticaret işlemleri haksız rekabete neden olmaktadır. Dahilde İşleme Rejimi kapsamında ülkemize giren dampedli mallar hem haksız rekabet yaratmakta hem de ihraç edilmeyip, kaçak yollardan ülkemize sokulması nedeni ile büyük KDV vurgunlarına sebebiyet vermektedir. Bunun süratle önlenmesi ve gereken tedbirlerin alınması gerekmektedir. Dahilde İşleme Rejimi ve uygulamaları yeniden gözden geçirilmeli ve sıkı denetim altına alınmalıdır.

5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
- Sektörün yıllık ihracatının 20 milyar doların üzerine taşınması, cari açığın kapatılmasında sunulan katkı ve istihdam artışında rekor getiren bir yıldan sonra 2022 için koyduğumuz ihracat hedefi en az 23 milyar dolardır.

6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
- Tekstil ve konfeksiyon sektöründe, alt – işveren (taşeron) uygulamaları ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu olumsuz uygulamalar sonucunda, aynı işyerinde çalışan ve aynı işi yapan işçiler arasında, hatta aynı tezgahta iş yapan iki işçi arasında bile, çalışma şekil ve şartları bakımından farklılıklar oluşmaktadır. Kayıt dışı ve taşeron işçilikle yaratılan haksız rekabetin önüne geçilmelidir.
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
- Ticari bankaların tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren firmalara açmış oldukları kredilerin yetersiz miktarda olması kredi faizlerinin yüksekliği ve vadelerinin kısa olması sektörde yatırım yapma imkânını azaltmakta ve kredi borçlarının geri ödenmesinde sıkıntılar yaşanmasına sebep olmaktadır.
  - Eximbank tarafından ihracatçılarımıza kullanılan ve ihracatı artışında önemli rol oynayan ihracat kredileri için ayrılan kaynaklar yetersiz kalmaktadır.
  - Diğer sektörlerde olduğu gibi tekstil ve konfeksiyon sektöründe de yeterli yabancı sermaye girişinin olmaması bu sektörde teknolojik gelişmeleri izleme ve yeni pazarlara girme imkânını azaltmaktadır.
  - Ülkemiz tekstil ve konfeksiyon sektörünün yapısal sorunlarının başında, kayıt dışı çalıştırma ve sendikasızlaştırmaya gelmektedir. Sektörde kayıt dışı çalışan sayısının 2 milyonu aşkın olduğu tahmin edilmektedir. Yan sektörlerdeki firmalarda çalışanlar da bu rakama dahil edildiğinde, oranın yüzde 80'lere ulaştığı öne sürülmektedir. Devletimiz rekabet şartlarını oluşturacak önlemleri ve gerekli idari kararları kısa süre içinde almalı ve mevzuat değişikliklerini gerçekleştirmelidir. Bu bağlamda kayıtlı ekonomi ve kayıtlı istihdam teşvik edilmeli, yerli üretimi koruyan, yeterli iş güvencesi sağlayan ve haksız rekabeti engelleyen mevzuat değişiklikleri yürürlüğe sokulmalıdır.

Ambalaj, Basım ve Reklamcılık Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Müşterilere fiyat vermede gecikildi, yeni maliyet hesaplanamadığı için ciro artışı olmasına rağmen karlılık düştü.
  - Üretimi zora soktuğu gibi, fiyat almakta ve vermekte zorlandığımız, günlük hatta saatlik verilen fiyatlarla malzemeyi nakit temin etmenin çabasına girdik; satın alma maliyetlerimizin son bir yıl içerisinde tahmin edilmeyecek boyutlara ulaşması ve o oranda fiyatlara yansıtamıyor olmamız işimizi her geçen gün daha da zora sokuyor.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Maliyet artışına neden oldu.
  - Tüm maliyetlerimizi olumsuz yönde etkilediği gibi, yıllarca emek verdiğimiz işletmelerimizi ayakta tutabilmenin ciddi hesaplarını yapar hale geldik. Devletin üretimi desteklediği, sübvansane ettiği yanını ivedi görmek istiyoruz. Böyle devam ediyor olması küçük ve orta ölçekli firmaların yaşam hakkını elinden alacağı gibi, üretimi ve istihdamı zora sokacak.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Hammadde tedariki zorlaştı.
  - Belirsizlik, ani yükseliş ve düşüşler, dövizle bağımlı, ithalata dayalı hammadde temininde zorluklarla karşılaşmamıza neden olurken, 'yarın bu fiyata da bulamayız, neyi kaçta bulmuşsak alalım' mantığının hâkim olmasına neden oluyor. Zaten sınırlı olan, zorluklarla temin edilen kredilerle dönmeye çalışan işletmelerimizi zora sokuyor.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
  - İşverenlerin, çalışanlar her zaman haklıdır anlayışı ve yasal yaptırımlar gözden geçirilerek hakkaniyet çerçevesinde revize edilmelidir. İşverenin de riskleri göze aldığı, zorluklara rağmen üretim yapmaya çalıştığı ve işverenin olmadığı yerde çalışanın ve üretimin olmayacağı göz ardı edilmemelidir.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - Üretimin önündeki sıkıntıların giderilmesi adına, düşük faizli uzun vadeli yatırım kredileri, teşviklere ulaşımın kolaylaştırıldığı, kalifiye nitelikli insan kaynağının artık olmazsa olmaz olduğu, önemsenecek şekilde ciddiye alındığı, yapısal değişikliklerin ve dönüşümlerin ivedilikle sanayiciye hissettirildiği yanı olmalı ki önümüzdeki yıllarla ilgili yorum yapabilelim.
6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Normal, olması gereken gibi düşünüyoruz.
  - Asgari ücretin miktar olarak ne olduğu çok da önemli değil, önemli olan satın alma gücünün ve yaşam standartlarının ne olduğudur. Görülüyor ki asgari ücretin artırılmış olması, önlenemez şekilde artan enflasyon karşısında, çok da bir şey ifade etmeyecek.

7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?

- Fiyatlardaki ani oynaklık ve maliyet analizi sıkıntısı.
- Endüstriyel Reklam Sektörü 9,2 Milyar dolar katma değer oluşturan, 10.000 üstünde firmanın bulunduğu, 150.000

kişiyeye istihdam sağlayan, %33' ün ihracata çalıştığı önemli bir sektör. Sektörde üretimin ithal ürünlere bağımlı olması ve dövizin belirsizliği, çok önemli bir sorun. Yerli üretim desteklenmeli teşvik kapsamına alınmalıdır.

- Kalifiye ve nitelikli eleman sıkıntısı, sadece sektör derneği ARED çabalarıyla sınırlı kalmayıp, tüm endüstri meslek liselerinde, endüstriyel reklamcılık bölümünü dal haline getirilerek yaygınlaştırılmalıdır. Bu konuda MEB ile yapılan görüşmeler sonuçsuz kalmıştır.
- Sektörün %60' ı 1 ile 10 kişi arasında çalışmakta, artan maliyetler işletme sermayelerini zora sokmakta, bu nedenle kredi borçları, SGK ve vergi borçları ileri bir tarihe ötelenerek taksitlendirilmeli, düşük faizli uzun vadeli krediye ulaşımı kolaylaştırılmalıdır.
- İhracatçı firmalarımıza KGF desteği sağlanmalı, daha inovatif ürünlere yönelmeleri için, Ar-Ge çalışmalarına finansman aktarılmalıdır.

Eskişehir Sanayi Odası

Mobilya İmalat Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Ürünlerimize son üç ay içerisinde ortalama yüzde 50 zam yapmak zorunda kaldık. Bu durum da satışlarımızın düşmesine sebep oldu. Ayrıca kredi limitleri hammadde artışlarına yakın bir oranda artmadığı için işletme sermayemiz yetersiz kaldı.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Doğalgazı sadece ısınma amaçlı kullanmamıza ve yüksek tüketim olmaması için dikkatli olmamıza rağmen, doğalgaz faturalarındaki artış maliyetlerimizi %1 oranında arttırdı.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansdı?
  - Kurdaki ani düşüşten sonra satışlar durma noktasına geldi. Kullandığımız hammaddelerde indirim olmamasına rağmen, yürütülen kampanyalar neticesinde tüketicilerde ürünlerimizde indirim beklentisi oluştu. Kurun ani düşmesinden kaynaklı birikimini de yitiren tüketici, indirim de olmayınca alışverişi durdurdu.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?
  - 2021 yılı ihracat fiyatlarımızda zam yapmamız gereken bir yıl oldu. Bu fiyat artışlarının müşteriler tarafından kabullenilmesi zaman aldığı için satışlarımız çok yüksek olmadı. Önümüzdeki dönemde dolar kuru 13-14 aralığında kalırsa ve hammadde zamları kesilirse, bu fiyatlarla devam edebiliriz. Kur düşerse, (hammadde fiyatları geri gelmeyeceği için) tekrar fiyatlarımıza zam yapmamız gerekir, bunu da müşterilerimizin kabul etmesi çok zor olacaktır.
5. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Asgari ücretteki artış gerekli ve haklı olsa da işletme gelirimiz aynı oranda artmadığı için ödememiz kolay olmayacak. Cirolarımız azalmasa dahi üretim adetlerimiz azaldığı için personel ücretlerinin maliyet içerisindeki payı artacak ve bu işletmeleri zora sokacaktır.

6. Sektörünüzde yaşadığımız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?

- Tedarik Sorunları: Özellikle MDF ve cam grubunda ürün tedarikinde sorun yaşanmaktadır. Bu ürünlerin

hammadde olarak ihracatına sınırlama getirilip; ihracat ürünlerinin üretilmesi için üreticilere sorunsuz tedarik edilmesi gerekir. Dolayısıyla sektör hammadde yerine bitmiş ürün ihraç ederek daha yüksek katma değerli satış yapmış olacaktır.

Kimya Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Sektör tarafından kullanılan hammadde ve ara mamuller ağırlıklı olarak yurt dışından ithal edilmektedir. Uluslararası ölçekte yaşanan hammadde fiyat artışları sektörün brüt kârlılık oranlarında negatif yönlü hareketlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Dünyada yaşanan Covid-19 pandemisi sebebiyle hammadde fiyatlarındaki dalgalanmalar halen devam etmektedir.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Sektörde kullanılan üretim hatlarında ağırlıklı olarak elektrik ve doğalgaz ile ısıtma sistemleri bulunmaktadır. Enerji fiyatlarında ortaya çıkan değişimler doğrudan üretim maliyetlerimizi arttırmakta, satış fiyatına yansıtılamayan kısım ise işletmelerimiz üzerinde kalarak brüt karlılık oranlarımızı düşürmektedir.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Döviz kurlarında yaşanan ani değişimler yurtiçi satış karlılığımız üzerinde baskı oluşmasına sebep olmuştur. Döviz kurlarında yaşanan ani değişimler sebebiyle ithalat yapılacak ürünlere yönelik kur riskini azaltmak adına döviz ile borçlanma eğilimini hızlandırmıştır. Öngörülebilir döviz kurları ile Türk Lirası olarak borçlanma kabiliyetimiz artacak ve bankalarda mevcut Türk Lirası kredi limitlerimizi etkin olarak kullanmamızı sağlayacaktır.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?
  - 32 sayılı Karar kapsamında kambiyo mevzuatında meydana gelen değişiklik ve belirsizlikler şirketimizin likit bulundurma tutarlarını etkilemektedir. Örneğin: İhracat bedelinden DAB'a bağlanan kısmının %25'inin Türk Lirası olarak satılması zorunluluğu gereği önce Türk Lirası yönünden pozisyon almak daha sonra ithal edeceğimiz ürünlerin için tekrar USD cinsinden pozisyon almak durumunda kalıyoruz. Bu durumda oluşan kur riski işletmemiz üzerinde kalmaktadır.
  - KDV iadesi ve ÖTV teminat çözüm işlemlerinin Hazine ve Maliye Bakanlığı nezdinde hızlandırılmaması sonucunda banka limitlerimizi hammadde almak yerine operasyonel işlemlere kullanmak zorunda kalıyoruz.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - Dünya da yaşanan pandemi sebebiyle Türk ürünlerine yakın coğrafyalarda talep artmıştır. İhracatın artırılmasına yönelik gümrük işlemleri ve ihracat bedellerinin tahsiline yönelik olarak kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması ve yurt dışı alacaklarımızın garanti altına alınmasına yönelik Eximbank işlemlerinin daha etkin kullanılmasını sağlayacak değişiklikler yapılması halinde ihracat performansımızın daha iyi hale geleceğini öngörüyoruz.

6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?

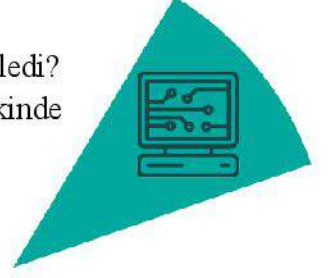
- Sektörde personelin yaklaşık %15 civarı asgari ücretle çalışmaktadır. Nitelikli personel ihtiyacımız dolayısıyla ücret politikamız genel olarak asgari ücretin üzerinde gerçekleşmektedir. Genel ücret politikasında asgari ücretliler dışında yer alan gruplara yönelik vergi ve SGK primlerinde teşvik sisteminin iyileştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini düşünüyoruz.

7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?

- ÖTV'ye tabi ürünler için ithalat anında verilen teminat mektubun çözümünde vergi incelemesinin zorunlu olması ve vergi dairelerindeki iş yükü sebebiyle teminat çözüm işlemlerinin yaklaşık 1,5 yıl sürmesi
- İhracat dolayısıyla üzerimizde kalan KDV'nin iade alınması işlemlerinde teminat uygulaması ve teminat çözüm işlemlerinin yaklaşık olarak 6 ay sürmesi
- Hammadde ithalat işlemlerinde Gümrük Müdürlüklerinin mesai saatleri dolayısıyla Antrepo maliyetlerinin yüksek oluşu
- İhracat işlemlerinde Gümrük İşlemlerinin hızlandırılmasına yönelik tedbirlerin alınması gerektiği
- Ulusal ve Uluslararası navlun maliyetlerine yönelik Ulaştırma Bakanlığı'nın düzenleyici önlemler alması gerektiği

Elektronik ve Yazılım Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Başta çip krizi olmak üzere hammadde fiyatlarında ve tedarikinde yaşanan zorluklar sektörü derinden etkilemiştir.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Tüm sektörlerde olduğu gibi enerji maliyetlerinde yaşanan artışlar sektörü olumsuz etkilemiştir. Bu etkinin 2022 yılında daha fazla hissedilmesi beklenmektedir.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Sektörde kullanılan birçok malzeme ve ürün ithal edilmektedir. Bu sebepten dolayı döviz kurlarında yaşanan artışlar üretim maliyetleri ciddi oranda yükseltmiştir.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
  - Donanım tarafındaki satışları tamamen bitirmiştir.
  - Yazılım firmaları yaptıkları iş anlamında doğal bir Ar-Ge merkezidir. Ancak yazılım firmaları küçük ve hatta mikro düzeyde oldukları için yürürlükteki Ar-Ge teşviklerinden yeterince yararlanamamaktadırlar.
  - Yeni Ar-ge reform paketinde yer alan ve öncelikli sektörlerde Ar-ge Merkezi kurmak için gerekli Ar-ge personelinin sayısının indirilmesine imkan veren uygulamanın biran önce hayata geçirilerek yazılım sektörünün biran önce öncelikli sektör ilan edilmesi ve aynı tüzel kişilik altında farklı adreslerde çalışan kişilerin kapsam dahilinde değerlendirilmesi gereklidir.
  - Yeni Ar-Ge reform paketinde yer alan ve yazılım sipariş eden şirkete getirilen vergi muafiyetinin yerli yazılım şirketlerinin sürekli güncelledikleri paket yazılımlar için de sağlanması gereklidir.
  - Start-up'lar için yeni Ar-ge yasasında genişletilen destekler artarak sürdürülmeli ve start-up şirketlere sadece ürün geliştirme aşamasında değil, ürünün ticarileşmesi aşamasında da destek sağlanmalıdır.
  - Kamu projeleri, yazılım firmalarının gelişmeleri için önemli fırsatlar sunabilecek iken; çeşitli nedenlerle yerli yazılım firmaları ihalelerden yeterince yararlanamamaktadır. Ayrıca bazı kamu kurumları yazılım firmalarının ciddi rakibi olmakta bu da sektöre zarar vermektedir. Buna mukabil bu kurumların verimliliği ve ülke ekonomisine katkıları da tartışılmaktadır.
  - Genelge ve karamamelerin hayata geçirilmesi için yerli yazılımın devam eden tanım çalışmasının bir an önce sonuçlandırılması ve kriterlerin sadece yerli üretim ve katma değeri ölçer nitelikte olması gerekir. Sertifikasyon, kalite belgesi gibi konular yerli yazılım tanımının dışında tutulmalıdır. İhalelerde yerli yazılımlara ilişkin (geçmişe yönelik) iş bitirme şartlarının olmaması veya yabancı yazılımlar için belirtilen miktarların çok daha altında belirlenmesi yazılım Kobi'lerinin kamuya proje yaparak büyümelerinin önünü açacaktır.

5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?

- Yazılım firmalarımızın ürünleri rahatlıkla ihraç edilebilecek ve ülkemize ciddi döviz kazandırabilecek niteliktedir. Ancak yurt içinde satış ve pazarlamada sıkıntıları

olan sektörün desteksiz bunu yurt dışında yapabilmesi çok daha zordur.

- Yazılım ihracatın geliştirilmesi için TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) ve ilgili bakanlıklar nezdinde sağlanan desteklerin artırılması (yurtdışında açılacak ortak ofis giderlerinin tamamının devlet tarafından karşılanması, diğer ülkelerde alınan projeler için hibe kredi sağlanması gibi.) gereklidir.

6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?

- Sektörde çalışanların çok büyük bir bölümü asgari ücretin üzerinde maaş almaktadır. Nitelikli personel bulmak yazılım firmalarının önemli bir sorunudur. Yazılımda nitelikli iş gücünü geliştirmek ve maliyetleri düşürmek için, yazılım geliştirme ile ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin mezun olmadan önce en az 6 ay, tercihen 1 yıl staj yapmalarına olanak sağlanmalı, kısa dönemli stajlar dolayısı ile yazılım şirketleri tarafından tercih edilmeyen öğrenci istihdamının önü açılmalıdır. Burada yetişecek kişiler ülkenin kendi değerleri olacağı için staj dönemi ile ilgili istihdam maliyetleri devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Nitelikli eleman maaşlarının ödenmesi konusunda İşkur ve Kosgeb tarafından sağlanan desteklerinin hem zaman hem de nicelik açısından artırılması sağlanmalıdır.
- Yazılıma ilişkin eğitim müfredatı ilköğretim seviyesine kadar genişletilmeli ve teknolojiye yatkın genç beyinler daha erken yaşta bu eğitimleri alarak ülkemize kazandırılmalıdır.

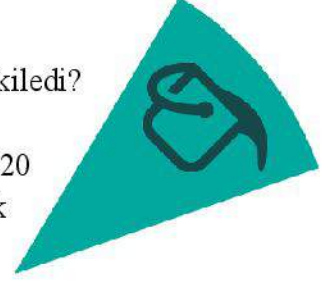
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?

- Türkiye bilgi teknolojileri sektörünün büyüklüğü 7-8 milyar USD, iletişim sektörünün büyüklüğü ise 20 milyar USD civarındadır. Türkiye’de BT sektörünün büyüklüğü iletişim sektörünün yüzde 40’ı civarında olup, GSMH’ye oranı da yüzde 1 civarındadır. Bu gözle bakıldığında BT sektörünün dünya ortalamasını yakalaması için yaklaşık 2.5 katlık bir büyüme potansiyeli vardır.
- Yazılım firmaları hem küçük hem de kurucularının genellikle teknik vizyonlu kişiler olması sebebiyle pazarlama ve satış noktasında ciddi sorunlar yaşamaktadır. Aslında yazılım firmaları çalışan sayısı ile oranlanamayacak kadar yüksek katma değer üretebilirler, bu kapasitenin iyi bir pazarlama ve satış stratejisi ile desteklenmesi gerekir.
- Yazılım firmalarına devlet tarafından satış ve pazarlama konusunda profesyonel danışmanlık alabilecekleri imkanlar yaratılmalı ve firmaların markalaşma, kurumsallaşma ve satış organizasyonu kurmaları konusunda etkin destekler sağlanmalıdır.

- Yazılım firmaları birçok alanda birbirini tekrarlayan yazılımlar üretmektedir. Bu hem gereksiz enerji kaybına hem de kaynak israfına neden olmakta, sektör içerisinde gereksiz ve yıpratıcı rekabet yaratmaktadır. Yazılım firmalarının hukuki haklarını koruyacak ve gerekli yönlendirmeleri yapabilecek bir üst yapıya acilen ihtiyaç vardır.
- Kamu tarafesinde benzer artışlar hizmet sektöründe aynı oranda yansımamıştır. Sektörümüz bu anlamda zor durumdadır.
- Kamu tarafında 3 yıllık sözleşmeler yapılmıştır. Bizler enflasyon payı olarak %15 – 20 öngörürken üç katı olarak gerçekleşmesi bizi mevcut sözleşmeleri tamamlamayacak duruma getirmiştir. Bu sözleşmelere acil eskalasyon yapılması gerekmektedir.
- İçerisinde faaliyet sürdürmeye çalıştığımız teknopark firmaları üretim firması olarak kabul edilmekte olup doğal gaz fiyatları sanayiye yansıdığı gibi bize de yansıtılmaktadır. Doğalgaz artışlarının şehirdeki firmalar gibi değerlendirilerek fiyatlandırılması.

Eskişehir Sanayi Odası

Döküm Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Çok olumsuz etkiledi.
  - Covid-19 pandemisiyle birlikte Metal Döküm Sektöründe 2020 yılının son çeyreğinde kendisini hissettiren ve 2021 yılında artarak devam eden ana girdi fiyatlarındaki dalgalanmalar sektörde gündemin ana belirleyicisi durumuna gelmiştir.
  - Tedarik konusundaki sorunlar maalesef artarak devam ediyor. Pandemi sürecinin ilk döneminde bu sorunların nedeni tamamen virüs ve buna dayalı karantina önlemleri idi. Mevcut dönemde ise yüksek talep karşısında yetersiz navlun ekipmanı (konteyner) ve gemi seferleri nedeni ile navlun fiyatlarının artmasının yanı sıra, yükleme ve varışlarda da gecikmeler yaşanmaya devam ediyor. Keza lojistik sektörü de artışın bu kadar fazla olacağını tahmin edemedi
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Üretimimizin düşmesine sebep oldu.
  - Yükselen girdi fiyatlarını sektörümüz satış fiyatlarına kısmi olarak yansıtabiliyor. Burada en önemli sorun, bu yansıtmanın gecikmeli olması. Artan maliyetlerin aynı dönem ve aynı ölçüde yansıtılmaması sektörü, finans kaynak ihtiyacı konusunda sıkıntıya sokuyor.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Hammadde temininde sıkıntı yarattı.
  - Girdi fiyatlarına doğrudan yansıdı. Artışların uzun süre sürdürülebilir olmadığı açıktır. Bir denge sağlanabilmesi için öncelikle arz/talep dengesi yakalanmalıdır. Bu dengenin 2022 yılı ikinci yarısı itibarı ile yakalanabileceğini düşünüyoruz. Girdi fiyatları ne kadar artarsa artsın her firmanın belli bir öz sermayesi ve/veya kredi notu bulunuyor. Dolayısı ile sürecin bu artışla devam etmesi bir müddet sonra alım gücündeki zayıflama nedeni ile talebi düşürecek, arz fazlalığı ile girdi fiyatları gerileyecek, tekrar alımın mantıklı seviyelere gelmesi ile de bu denge sağlanacaktır.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
  - Organize Sanayi Bölgeleri kanunu ve Eskişehir OSB Yönetmeliği yeniden düzenlenmelidir.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - Yeni normal dönemle birlikte oluşan arzın hızlı talep artışını karşılayamaması sonucu piyasada arz/talep dengesizliği görüldü ve oluşan bu durum nedeniyle yüksek fiyat artışları, serbest piyasa koşullarında kaçınılmaz hale geldi. Bunun üzerine ihracatçının lojistikte yaşadığı sıkıntılar, gümrük kapılarının kapasite yetersizliği, ihracat-ithalat dengesinin bozulması ve buna benzer yaşanan problemler navlun fiyatlarını çok ciddi oranda arttırdı. Yükselen emtia fiyatlarına navlun fiyatlarının da eklenmesiyle birlikte piyasa normalleri dışında fiyatlamalar oluştu.

6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?

- Çalışanın motivasyonu açısından enflasyon oranına bağlı olarak 6 ay sonra revize yapılabilir.

7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?

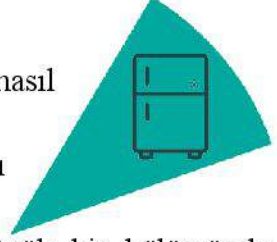
- Hammadde sıkıntısı var. Özellikle paslanmaz çelik hurdası temininde yaşanan birçok sıkıntı mevcuttur. Bu malzemelerin ihracına acil olarak kısıtlama getirilmelidir.
- Pandeminin ilk döneminde kapanmalardan dolayı hammadde tedarikinde yaşanan lojistik sorunlar şimdi de devam ediyor. Avrupa'da dahi bazı ürünlerin tedariki, geçmişte görülmemiş sürelerde uzuyor. Ayrıca bazı lokasyonlardan, gemi ve konteyner bulamamaktan kaynaklı gecikmeler de ek olarak gündemde kalmaya devam ediyor. Ek olarak, farklı ülkelerdeki değişken Covid-19 koşullarından dolayı da üretimdeki gecikmelerin sorunlara sebep olduğunu gözlemliyoruz.
- Değişen arz/talep dengesi, üretim miktarının artması ve büyük firmaların stok yatırımlarından kaynaklı bazı ürünlerin temininde sorun yaşandığını görüyoruz.

Makine İmalat Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Hammaddeye ulaşmada zorluk yaşadık. Bunun sonucunda seri şekilde işleyen iş akışımız sektöre uğramış oldu.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Enerji piyasasında meydana gelen zamlar maliyetimizi arttırdı. Enerjinin sektörümüzde arz ettiği önemi hesaba katarsak bu durum bizi maddi anlamda negatif etkiledi.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Alım ve satım gücümüzde durgunluğa sebep verdi.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?
  - KDV ödemeleri ve krediye ulaşmada sıkıntılar yaşamaktayız.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - Makina imalat sektöründe pandemi nedeniyle değişen tedarik zincirleri ve ertelenen talebin etkisi ile 2021 yılı ihracat açısından verimli geçmiştir. Fakat hammadde tedarik problemleri vb. 2022 yılı için riskler oluşturmaktadır.
  - 2021 yılı genel anlamda iyi başlayan fakat yıl sonuna doğru kur artışındaki dalgalanmalar hammadde ve enerji zamları sebebi ile durgun geçti. Önümüzdeki dönem için piyasanın durumuna göre %10'luk bir artış beklemekteyiz.
6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Çalışan açısından makul sayılabilecek bir rakam olmasına rağmen akabinde yapılan zamlar alım gücünde herhangi bir artışa neden olmadı, aksine olumsuz yönde etkiledi. Ekonomi ile alakalı yapılacak iyileştirmelere yoğunlaşılması işçiye ve işverene rahat bir nefes aldırır.
7. Sektörünüzde yaşadığımız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
  - Eximbank'tan kredi alma hususunda yaşanan zorluklar, KDV ödemeleri, uygulanan zamlar sonrası nakliye ücretlerinin yüksek oranda artması gibi sıkıntılar yaşamaktayız. Bunlarla alakalı yapılacak olan iyileştirmeler ve düzenlemeler sektörümüzü bir nebze rahatlatacaktır.

Beyaz Eşya ve Yan Sanayi Sektörü

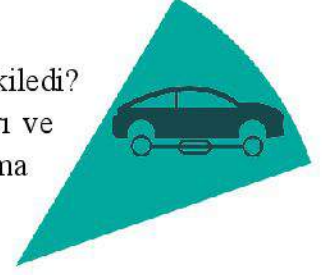

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Son derece olumsuz etkilendik. Tedarikçi fiyat belirlemede sıkıntı yaratınca biz de teklif fiyatlarımızı belirleyemedik.
  - Plastik hammadde piyasalarındaki oyuncular, 2021 yılının büyük bir bölümünde malsızlıkla boğuştu. Polietilen, polipropilen (PP) ve PVC gibi başlıca hammaddeler için önde gelen bu büyük ihracatçının yokluğu piyasaları sarstı. Yalnızca ABD’de değil, Avrupa ve Asya genelinde önde gelen hammadde tedarikçilerinde de yaygın üretim sorunları söz konusuydu.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Ciddi maliyet artışına ve mevcut işlerimizde önemli gelir kaybına sebep oldu. Son zamların uygulanması ile ne yapacağımızı düşünür olduk.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Son derece olumsuz. Belirsiz fiyatlamalar oluştu.
4. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - Rekabet gücümüz azalıyor. Olumsuz olması kaçınılmaz.
5. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Asgari ücretli çalışan oranı çok düşük olduğu için maaş artış oranlarını belirlemek sektörde zor olacaktır. İş ve çalışma huzurunun bozulmasından endişe duymaktayız.
6. Sektörünüzde yaşadığımız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
  - Fiyat istikrarsızlığı, malzeme fiyat belirsizliği, yüksek enerji fiyat uygulamaları.
  - Çalışan için üzerimize yüklenen vergiler.
  - Taşımacılık şirketleri geçen yılın ilk yarısında pandeminin göbeğinde açık deniz gemilerinin sayısını azaltmıştı ve sonrasında oluşan talep patlamasına yetişemedi. Diğer deyişle, geçen yılın sonlarında navlun dengesi halihazırda bozulmuştu ve fiyatlar istikrarlı şekilde yükselmekteydi. Mayıs 2021 itibarıyla, navlun oranlarında yükseliş bu kez daha güçlü döndü. Sonraki 5 ayda yüzde 120 daha artan ücretler Eylül ayında pik yaptı. O zamandan bu yana bir ölçüde gevşemiş olsa da navlun bedelleri halen çok yüksek.

Otomotiv ve Yan Sanayi Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - İmalatçılarımız fiyat artışı talepleri yapmakta, sözleşme yaptıkları ve sipariş aldıkları bazı hizmet işlerinden çekilme veya fiyat arttırma talebinde bulunmakta, parça temininde zorlanmaktadır.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Birebir olarak üretim maliyetlerimiz artmaktadır. Bunun sonucunda ürün maliyetlerimiz artabiliyor veya üretici olarak ekstra maliyetlere katlanmak durumunda kalabiliyoruz.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Müşterilerimiz karar almakta zorlanıyor ve bekleme durumuna geçiyor. Çalıştığımız firmalar teklif vermekte veya sipariş aldıkları fiyatlara hizmet sunmakta zorlanıyor.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?
  - Mevzuat değişikliği çalışmalarında özel sektörün görüşünün alınması ve uygulamaya geçiş için makul bir süre bırakılması çok önemlidir. Şirketler üretim planlamalarını 6 ay - 1 yıl öncesinden yapmaya başladıkları için mevzuatın öngörülebilirliği şirketlerin yatırım planlamaları açısından çok kritik önemi haizdir.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - Sektörde ürünlerin satışları ihracat pazarlarında artıyor ve markalarımız büyüyor. 2021 senesinde artışı gördük. Bunun devamlılığını bekleriz, yalnız kur belirsizlikleri yurtdışı bayilerinin güven kaybına neden olmasına, orta-uzun vadeli stratejilerde ve yatırımlarda tereddütlü davranmalarına neden oluyor.
6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Rakam netleşmiş ve anlaşılmış durumda. Bunun diğer zamlara da direk etkisi olmasını bekliyoruz. Bunun sonucunda küçük işletmelerin, özellikle ihracat geliri olmayanların, finansal anlamda zorlanabileceğini ve hatta küçülmelere gidebileceğini öngörüyoruz. Artışları olumlu görmekle birlikte işletmelerin desteklenmesi için ilave çözümlerin yaratılması anlamlı olur görüşündeyiz.
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
  - Mikroçip teminleri ve bunla ilişkili olarak parça teminleri özellikle bu dönemde sektörümüzü çok zorlamaktadır. Mevcutta devam eden global yatırımlar dışında ilave pek bir çözüm önerisi getiremiyoruz. Çok ideal teşvikler ile bir mikroçip üretim tesisi yatırımı düşünülebilir.
  - Eskişehir lokasyonunda kamyon yan sanayi oluşumu yok. Artan satışlar ve büyüyen markamız ile uyumlu olarak bu bölgeye imalatçı yatırımları teşvik edilebilir.
  - Özellikle ihracatçı firmaların elektrik, su, yol gibi altyapı ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilmelidir.

- İklim değişikliği ile mücadele çerçevesinde ortaya çıkan finansman ihtiyacına yönelik düşük maliyetli finansman imkanlarının devreye alınması gerekmektedir.
- Saha çalışanlarında yetişmiş işgücü sıkıntısı bulunmaktadır. Özellikle CNC operatörü, robot bakımcısı vb. operatörler bulunmada sıkıntılar yaşanmaktadır.

Eskişehir Sanayi Odası

Raylı Sistemler Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Malzeme fiyatında döviz bazında ciddi artışlar olmuştur. Kur kaynaklı artış üstüne tuz biber olmuştur.
  - Yurt içinde kamu ihalesi ile iş yapmaktayız. Halen devam eden projelerimiz vardır. Projelerimizin toplamında yaklaşık bin ton malzeme satın alımı yapılmıştır. Tamamı stoklanamaz (depo ve nakit akışı vs.) onun için işlendikçe alınacağı varsayılmıştır. Malzemenin fiyatı dolara endeksli olmasından dolayı çok ciddi zarar oluşmuş durumdadır. İhaleyi yapan kurumumuzdan telafi edici kararlar bekliyoruz.
  - Maliyetler arttı, ancak özellikle Çin menşeli rakip firmalar nedeniyle ürün fiyatlarında istenen artışlar yapılamaması sonucunda karlılık oranı azaldı. Tedarikçilerin teslimden önce siparişle birlikte %70'e varan oranlarda ön ödeme istemesi nakit akışını zorlaştırdı.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Üretim maliyetleri ciddi şekilde arttı.
  - Enerji maliyeti hesaplanırken son 5 yılın TÜİK enflasyon oranları dikkate alınmıştır. Ancak ani ve kısa sürede artış yapılması maliyet hesabımızda aleyhimize olmuştur. İşletme sermayemiz ciddi hasar görmektedir.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansdı?
  - Maliyet hesaplayamıyoruz. Uzun süreli işlere fiyat veremiyoruz. İşletme sermayemiz aşınmaktadır. Faaliyetimizin dışındaki işler ile ilgilenmek zorunda kalıyoruz. Odaklanma ve uzmanlaşma sorunu yaratmaktadır.
  - Malzeme alım süreçlerinde beklemeye geçildi. Yeni başlayan projelerin henüz başlangıç aşamasında olması sonucu büyük bir etkisi oluşmadı. Ancak halihazırda devam eden ve TL anlaşmalı projelerimizde kur artışı olumsuz yansdı.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
  - Kamu ihalesi ile kendi iş yerinde özel imalat yapan üreticiler SGK yüzde 5 indirim (5510) teşvik hakkından yararlanamıyor. Bu durum 5510'nun gereklerini yerine getiren firmamız için haksız rekabet oluşturmaktadır. Çok sık çıkan SGK aflarından dolayı 5510 şartlarına hiç uymayı düşünmeyenler sonunda karlı çıkmaktadır. Demiryolu sektörü özel imalat gerektirmektedir. Tıpkı savunma sanayi gibi özel kanunları ve yönetmelikleri olmalıdır. KİK kanun ve yönetmelikleri kapsayıcı değildir.
  - Ülkemizde yerli üretimin desteklenmesi, geliştirilmesi ve teşviki amacıyla, 02.07.2017 tarihinde yapılan değişiklikle 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 63/d maddesi (Ek: 18/6/2017-7033/74 md.) Yapım işlerinde kullanılacak makine, malzeme ve ekipman ile yazılımın tamamının veya belli bir kısmının yerli malı olması şartı getirilebilir. Ancak, malzemelere ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, makinelere ve ekipmanlara ilişkin Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak orta düşük, orta yüksek ve yüksek teknoloji makine, malzeme ve ekipman arasından belirlenen, Kurum tarafından ilan edilen listede yer alan

ve ihale konusu işte kullanılacak makine, malzeme ve ekipmanın yerli malı olması şarttır, şeklinde düzenlenmiş olup; Kamu İhale Kurumu tarafından ilan edilen “Kamu Alımlarında 4734 Sayılı Kanunun Kapsamında Yapım İşi İhalelerinde Yerli Malı

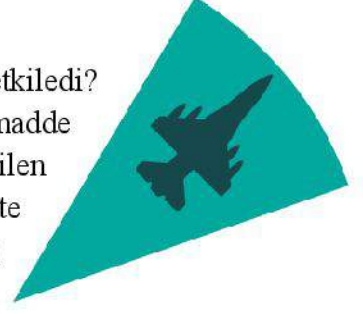
Kullanımı Zorunlu Olan Makine-Ekipman Listesi” içerisinde yer alan makine, malzeme ve ekipmanın yerli malı olması zorunlu hale getirilmiştir. Ürünlerimiz Kamu İhale Kurumu tarafından ilan edilen “Kamu Alımlarında 4734 Sayılı Kanunun Kapsamında Yapım İşi İhalelerinde Yerli Malı Kullanımı Zorunlu Olan Makine-Ekipman Listesi” içerisinde yer almaktadır. Ancak ilgili idareler tarafından kanuna uygun davranılmadığı ve özellikle Çin menşeli ürünlerin kullanıldığı görülmektedir.

5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - 2021 yılı ihracat için iyi bir yıl oldu. Ancak sürdürebilmek için mutlaka ek teşvikler gereklidir. İhracata konu olan hammadde ve yarı mamul için yerli veya milli tedarik edilebilmesi çabalarına hız verilmelidir.
  - Yurt dışı fuarların iptal olması ya da pandemi nedeniyle kısıtlı katılımların olması fuar üzerinden bağlantı olanaklarını azaltmıştır. Pandeminin etkilerinin azalması ve fuarların başlaması ile birlikte 2022 yılında ihracat bağlantılarının olacağını değerlendiriyoruz.
6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Mevcut ekonomik koşullara göre asgari ücret seviyesi uygundur.
  - Asgari ücret “ne verilirse bir fazlası olsun” noktasına düşmüştür. Ülkemizin verimlilik oranları ortadır. Dünyadaki rakipleri ortadır. Dünyadaki rekabet koşulları, verimlilik koşulları dikkate alınarak asgari ücret verilmelidir.
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
  - Demiryolu sektöründe 6461 nolu kanunu 2013 yılında serbestleşme kanunu yaptık ancak yıllardır özel sektöre yatırım yaptıramıyoruz. Özellikle lojistik alanında ve demiryolu araç yatırımında kamu ağırlığı devam ederken özel sektör dinamiğinden yararlanamıyoruz. Önerimiz; TCDD Taşımacılık A.Ş. envanterindeki çeken ve çekilen araçlar yeni bir depoya devredilerek kaydedilmeli, ihtiyacı olan özel ve kamu tren işletmelerine aynı koşullarda çalıştırabilme hakkı tanınmalıdır.
  - Özel sektör araç yatırımına teşvikler iyileştirilmelidir.
  - Tren işletmelerinden alınan yakıt için ÖTV kaldırılmalıdır.
  - Özellikle Çin menşeli firmalar tercih edilmektedir. Proje bazlı finansman desteklerinin yerli firmalara sağlanması gerekmektedir.
  - Şartnamelerde ürün fonksiyonunu büyük oranda etkilemeyen ancak yurt dışına bağımlılığı getiren gereksinimler ortaya konmaktadır. Şartnamelerde gereksiz yurtdışı

bağımlılığı oluşturacak gereksinimlerin yer almaması için raylı sistem ürünlerine yönelik standartların oluşturulması gerekmektedir.

- Kamu ihale kanunu gereklerine uyulmamaktadır. Kamu ihale kanunu gereklerine uyulmasını sağlayacak düzenlemelerin, cezai şartların getirilmesi gerekmektedir.
- İhalelerde test ve sertifikasyon konusunda esneklikler yapıp, bazı temel ürün testleri kabul edilmelidir.
- İş referansı olarak aynı iş yerine benzer iş ve sertifikasyonlar da firmanın uygulayabilirliğini göstereceği için yeterli sayılmalıdır.
- Gerçekten iş yapan ile montaj yapanların ayrılması için kapasite raporu, yerli malı belgesi yerine ürünlerin menşei istenmeli ve gerçekçi bir yerlilik hesaplanmalıdır.
- Komple ürün olarak yerli malı alınmasında kesinlikle en az %5 yerli malı desteği uygulanmalıdır.
- Raylı sistem teknolojik ürün alımlarında muhakkak döviz bazlı alımlar yapılmalı veya fiyat farkı uygulanmalıdır.
- Her yıl yerlileşmesi gereken ürünler için TÜBİTAK, KOSGEB vb. kurumlar tarafından stratejik ürün destekleri açılarak yerlileştirme artırılmalıdır. (Örneğin; yerli aks üretimi, yerli kapı kontrol ünitesi üretimi, yerli kapı üretimi vb.)
- Raylı sistem üst yapısı özel bir iştir ve özel uzmanlık gerektirmektedir. Makinası, operatörü, uzman mühendisi olmayan ama büyük müteahhit olan şirketlerin iş bitirmelerinin yanında mutlaka uzman çözüm ortağı şeklinde bir takım yeterlilik belgeleri istenmelidir. Özetle; teknik yeterlilik ve puanlama olmalıdır.
- Raylı sistemlere yönelik çalışan kamu/özel paydaşlar arasındaki iletişim yeterli değildir. Savunma Sanayi Başkanlığı gibi benzer bir yapıda Raylı Sistemler Sanayi Başkanlığının kurulması gerekmektedir.

Havacılık ve Savunma Sanayi

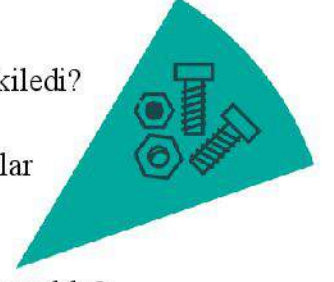
1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Fiyat artışları sonucu tedarik sıkıntısı yaşıyoruz, uygun hammadde bulmakta zorlanıyoruz. Tedarik edilen hammaddeler istenilen özellikleri karşılamıyor, verimsizliğe ve/veya üründe kalite problemlerine sebep oluyor. Hammadde artışına ek olarak üretim maliyetleri oluşturuyor.
  - Satış fiyatlarımız sabit kalmakta ancak hammadde fiyatlarında artış olduğu için kar payımızı düşmekte hatta zarar etmekteyiz.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Enerji orta yoğun bir sektörüz, belirli bir seviyeye kadar kompanse edilebilir enerji maliyetleri ama artık kompanse edilmekten çıkmıştır. Bu nedenle de artık satış fiyatlarına yansımaktadır.
  - Enerji fiyatlarına gelen zamlar nedeni ile ödememiz gereken su, elektrik, doğalgaz fatura miktarları arttığı için ödemelerimizde dengeyi kurabilmek adına diğer giderlerden kısıtlamaya gitmek zorunda kalıyoruz. Örneğin işçi maaşları, yemek giderleri.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansdı?
  - Bu belirsizlik mevcut ticari kredilerde ve yatırım kredileri faiz oranlarında yüzde 100'e varan bir artış ile sonlanmıştır. Üretici enflasyonuna çok sert negatif etkisi olmuştur. Sonuç olarak işletme ve yatırım maliyetleri üst seviyeye çıkmış olup, tipik bir KOBİ olan şirketimizin risk ve iş yapma iştahını azaltmıştır.
  - Sipariş verdiğimiz bir ürün için kurdaki dalgalanmadan dolayı bir gün içerisinde 42.000 TL zarara girdik.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?
  - Sürekli değişen mevzuatın, alt yapısı tam hazırlanmadan başlanılan uygulamaların takibi ayrı bir iş yükü oluşturmaktadır.
  - Kişisel verilerin korunması kanunu diye bir yönetmelik getirildi. Bu yönetmeliği bilen, tam anlamı ile uygulayan şahıs, firma, danışman mevcut ancak gerekliliklerini yerine getirmemekte, piyasa da mağdur olan bir çok firma mevcut.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - 2021 yılı havacılık alanında, pandemi etkisiyle parlak bir yıl olmamıştır. 2022 yılında eğer yeni varyant(lar) etkisini arttırmazsa en azından 2021 yılına paralel bir iş hacmi beklenmektedir. Varyant(lar)ın etkisini azaltması ile beraber yılın ikinci yarısında ve son çeyrekte artan bir iş hacmi ile karşılaşmamız olasıdır.
6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Genelde asgari ücret üzerinde ücret ile personel çalıştırmaktayız. Asgari ücretteki uygulamanın değiştirilmesi ve uygulamanın zaman içerisinde netleşmesi, asgari ücret üstü maaş ile çalışanda da ücret beklentilerini yükseltmiştir. Ayrıca alım gücünün

gittikçe azalması sonucu asgari ücret artışı alım gücünü koruması açısından önemli olsa da işverene bu anlamdaki desteklerin, asgari ücret üstü çalışanları da daha kapsamlı destekleyecek şekilde genişletilmesi arzulanmaktadır.

- Enflasyon oranı ve geçim sıkıntıları göz önünde bulundurulduğunda asgari ücrete yapılan zammı yerinde bulsak da asgari ücrete yapılan yüksek oranlı zam nedeni ile mevcut deneyimli çalışanlarımız ile deneyimsiz yeni aldığımız bir çalışanımız arasındaki maaş dengesini bulmakta zorlanıyoruz.
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
- Finansal imkanlara erişimin, yatırım ve işletme sermayesi, özellikle KOBİ niteliğindeki, ihracatçı firmalara ihracat oranlarına göre artırılması ve kolaylaştırılması önem arz etmektedir.
  - F35 uçak parçalarının sonlanması ile bu konuda yaptığımız yatırımlar boşa çıkmıştır. Boşa çıkmaması için yeni müşteriler bünyemize katmaya çalıştık ancak bu sefer de pandemi nedeni ile yurt dışı fuarları olmadı, firmalar bire bir görüşme kabul etmedi. Bu yüzden geçtiğimiz 2 sene çok zorlandık ve elimizdeki mevcut tezgahlardan sattıklarımız oldu, askerliği gelen çalışanlar ile yollarımızı ayırdığımız oldu. Pandemi bir nebze olsun geçti işlerimiz açılıyor ama bu sefer de ayrılan çalışanlarımızın yerini doldurmakta zorlanıyoruz.

Metal Eşya İmalat Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Maliyetlerimizi minimum %75 artırdı.
  - Oldukça olumsuz etkiledi. Ticaretin sürdürülebilir olması için fiyatlar ne kadar dengede giderse o kadar iyi.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Üretimde maliyetlere yansıtımda sıkıntı yaşıyoruz.
  - Enerjiye ödediğimiz fatura üç katı arttı. Maliyetlere ciddi etkisi oldu.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Firmamız küçüldü. Kur yükselirken aldık sattık, yerine koyamadık. Kur düştü aldığımız hammaddeyi düşük fiyata sattık yine küçüldük. Hiçbir suçu olmayan sanayici yine zarar gördü.
  - Dolar ile DBS kullanıyoruz. Sisteme girmiş eski faturalar DBS limitlerimizi eritti, ham malzeme alamaz olduk.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?
  - Serbest bölgeler kanunu ivedi çözülmesi gerekiyor. Serbest bölgeler ihracat sayılmayacaksa kapatılması gerekiyor. İhracat sayılacaksa desteklerin sadece serbest bölgede olan firmaya değil, ihracatçıya da faydası olması gerekiyor.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - 2021 ihracatı döviz olarak arttı fakat bu artışta ham malzemelerdeki artışın çok büyük etkisi oldu. 2022 için yoğun geçecek gibi görünüyor.
6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
  - Askeri ücret artışı çok yüksek oldu fakat çalışanlarımızın bu artışla da geçinmesi çok zor. Önemli olan girdi fiyatlarını düşürüp geçim standardının yükseltilmesidir.
  - Asgari ücret üstünde ücret alan çalışanlar asgari ücrete yakın olmak istemiyorlar. Bu çalışan sirkülasyonuna neden olabilir.
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
  - Hammadde tedarikinde uygulanan döviz kurları merkez bankasından çıkıp herkesin kendi kurunu o günkü hareketlere göre oluşturması çok üzücü.
  - İhracatçı desteklerinin sadece ana sanayiye değil o firmaya üretim yapan tüm yan sanayiye kapsamaması gerekiyor.

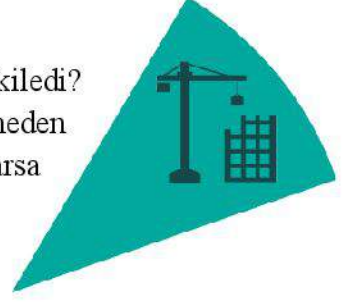

- Nitelikli eleman en büyük problem. Çalışacak eleman bulmakta çok büyük sıkıntımız var. Kalifiye olmayan pek çok üniversite mezunu işsiz mevcut.
- KOBİ teşvik ve destekleri çıkmak zorunda, yoksa ülke ekonomisi oldukça büyük sıkıntıya girecek.

Eskişehir Sanayi Odası

İnşaat Sektörü

1. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
  - Fiyatlarda yaşanan artışlar projelerimizin de fiyatında değişikliğe neden olmuştur. Ayrıca yapılacak inşaat projelerinde daha seçici (arsa konumu, daire adeti vb.) olmamıza neden olmuştur.
  - Fiyat artışı yanında malzeme yok. Hammadde tedarikte zorlanıyoruz.
  - Yüksek oranda etkiledi. Malzeme alırken ve ürünümüzü satarken her iki alanda da büyük sıkıntılar yaşadık. Malzeme fiyatlarındaki artışlardan dolayı müşterilerimize fiyat vermekte zorlandık. Verdiğimiz fiyatlarda da kurun ve piyasanın aşırı oynak olmasından dolayı dönemsel zararlar yaşadık.
  - Karlılığımızı çok düşürdüğü gibi yatırımlarımızı durdurmamıza sebep oldu.
  - Proje bazlı işler yapıyoruz. İş aldığımız şartlardaki fiyatlarla işi bitirme noktasındaki fiyatlar arasında çok farklar oluşuyor. Bu sebeple işi aldığımız gibi hammaddeleri almamız gerekiyor, haliyle finans yükü firmamıza çok düşüyor, zamanında alınamayan malzemelerden de zarar edilebiliyor ve firmanın karlılığını etkiliyor.
2. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
  - Maliyetlerimiz çok yükseldi. Bu maliyeti son kullanıcıya yansıtmak zorundayız.
  - Çok olumsuz. Üretimde buhar kullanıyoruz. Doğalgaz fiyatları çok etkiledi. Fatura bir ay sonra geldiği için günlük üretim anlamında maliyet hesabı yapamadık.
  - Karlılığımız çok düştü.
  - İşletme maliyetlerimize olumsuz yönde etkiliyor. Müşterilerimize yansıtabildiğimizi yansıtıyoruz, yansıtamadığımızı karımızdan yiyoruz.
3. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
  - Projelerimizde başlanacak tarih ve imalat için zamana yayararak ve düşünerek, temkinli hareket ediyoruz.
  - Olumsuz yansıdı. Dolar ile paslanmaz alan bir firmayız. Kur dalgalanmaları bizleri zarara uğrattı.
  - Alışveriş yapamaz olduk. Hangi kurdan alıp sattığımızı kontrol edemez olduk.
  - Uzun süre fiyat veremedik, karlılık düştü, yatırımlarımızı durdurduk.
  - Yüksek maliyetlerden hammadde girişlerine sebep oldu.
4. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığımız sıkıntılar var mı?
  - İnşaat sektörü ilgili son yapılan otopark yönetmeliği konusunda sıkıntılar yaşanacağını düşünmekteyiz.
  - Üretimimizle ilgili olan yönetmelik ve şartnameler çok eski. Zamanın gerisinde ve uzun süredir güncellenmedi.
  - Yerli Malı ürünler ihalelerde teşvik edilmelidir.
5. İhracat yapıyorsanız, 2021 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
  - İhracat anlamında 2022 olumlu bir sene olacaktır. Artacağını düşünüyoruz.

- Kurların hareketli olmasından dolayı ihracatta fiyat veremiyoruz.
6. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
- Son yapılan artışın işverene maliyetinin fazla olduğunu düşünmekteyiz.
  - Asgari ücretin bu enflasyon ve piyasa şartlarına göre doğru bir karar olduğunu düşünüyoruz.
  - Verginin kaldırılmış olmasının brüt ücretin işveren maliyetinde etkisinin olumlu olacağını düşünüyoruz.
  - Enflasyon ile mücadele edilmediği sürece asgari ücret sadece enflasyonu katlar.
  - Asgari ücret yüksek bir oranda zamlandı. Bu fiyat artışları işletme maliyetlerini çok yukarı çıkardı. Fakat enflasyona bakılırsa da normal karşılamak gerekiyor.
-
7. Sektörünüzde yaşadığınız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?
- Belediyelerden alınan inşaat ruhsatlarının sürelerinin fazla uzun olması bizi yormaktadır.
  - Hammadde ve enerji fiyatları maliyetimizi çok etkiliyor. Kontrol etmekte güçlük çekiyoruz.
  - Lisanssız Güneş Enerjisi Santrallerinde ödenen dağıtım bedeli 2022 itibari ile dört kat arttırıldı. Bu son derece adaletsiz bir durum. Yapılan sözleşmelerde olmayan bir şart.
  - Kur oynaklığı bizlerin en büyük sorunu. Kimse önünü göremediği için işine bakamıyor. TL'nin değerli ve stabil olması için yetkili kurumların liyakatli kadrolarca yönetilmesinden başka bir çözüm önerisi göremiyorum. Onun dışında kısa süreli üreticiyi rahatlatma için vergi indirimleri uygulanabilir. Kurumlar vergisi süresiz düşürülmeli. Hammadde alımlarında KDV düşürülmeli.
  - Enerji zamlarından az etkilenmek adına, fabrikalar çatılarını güneş enerjisi santrallerine çevirmeli. Buradaki yüksek kurulum maliyetlerini devlet teşvikleri ile kısmen karşılanmalı. Fabrikalar çatılarında güneş enerjisinden elektrik üretirse aktif enerji bedeli üzerinden satış yaptıkları için enerji zamlarından kısmen etkilenmiyorlar.
  - Güneş enerjisi elektrik üretiminin yanında su ısıtmada da kullanılmalı. Büyük kazanları olan fabrikalar kazan besleme tanklarını güneş kolektörleriyle ısıtıp doğalgazdan tasarruf edebilirler. Baca gazı, kompresör vs. bütün atıl enerjiden faydalanılmalı. Mevcut üretim tesislerinde hepsini yapıyoruz. Bunların kullanılması hem enerji zamlarından etkilenmememizi sağlıyor hem de çevreci bir yaklaşımı benimsediğimizi gösteriyor. Fakat hepsinin kurulum maliyeti yüksek. Burada daha fazla teşvikler sağlanmalı.
  - Devlet İhalelerinde döviz bazlı anlaşma yapılabilmesi, sonuç itibariyle girdilerin yüzde 60-65'i döviz bazlıdır.

ESKİŞEHİR
SANAYİ
ODASI

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI
EKONOMİK DURUM VE
BEKLENTİ RAPORU

www.eso.org.tr

eskisehirsanayiodasi

esksanayiodasi

eskisehirsanayiodasi

eskisehirsanayiodasi

+90 530 353 56 21